

Cyflawni, Newid a Dysgu

Gwerthusiad o Raglen Galw Am Weithredu
Chwaraeon Cymru

Adroddiad Terfynol

UK Research and Consultancy Services Ltd
(RCS)

Mawrth 2019

Rhagair

Mae wedi bod yn fraith cefnogi Chwaraeon Cymru drwy'r gwerthusiad annibynnol hwn o Raglen Galw Am Weithredu. Mae ein Hadroddiad Terfynol yn casglu canfyddiadau allweddol astudiaeth dair blynedd helaeth o weithredu ac effaith y Rhaglen bwysig ac arloesol hon. Rydym wedi elwa'n fawr o ymwneud agos staff Chwaraeon Cymru a'r Prosiectau ac rydym yn ddiolchgar iddynt, ac i lawer o bobl eraill, gan gynnwys aelodau Bwrdd Chwaraeon Cymru a rhanddeiliaid eraill, am eu cyfraniad amhrisiadwy at y gwerthusiad.

Hoffai tîm y gwerthusiad fynegi ein diolch arbennig i Carwyn Young, sydd wedi arwain y gwaith o lywio Galw Am Weithredu, a'i gydweithwyr. Mae eu cefnogaeth a pha mor agored maent wedi bod i negeseuon a dulliau'r gwerthusiad wedi'u gwerthfawrogi'n fawr. Mae wedi bod yn berthynas gynhyrchiol ond briodol heriol drwyddi draw.

Dr Clive Grace

Cyfarwyddwr Prosiect Gwerthusiad Galw Am Weithredu

Mawrth 2019

Ar ran Tîm y Gwerthusiad yn RCS:

Dr Nicola Bolton

Sally Church

Ruby Dixon

Mark Frost

Dr Clive Grace

Sandra Harris

Yr Athro Steve Martin

Liam Whittington

Am ragor o wybodaeth am werthusiad Galw Am Weithredu cysylltwch â:

Chwaraeon Cymru: Carwyn Young – Carwyn.young@sport.wales

RCS: Sandra Harris – sandraharris@ukrcs.uk

Cynnwys

Rhif Tudalen

Rhagair	1
Negeseuon Allweddol Galw Am Weithredu	3 - 5
Adran 1: Cyflwyniad	6
Adran 2: Y Rhaglen a'r Prosiectau	7 - 11
Adran 3: Cyd-destun Polisi	12 - 13
Adran 4: Y Broses Werthuso	14 - 18
Adran 5: Effaith Cam 1	19
Adran 6: Proses Werthuso Cam 2	20 - 21
Adran 7: Effaith Cam 2	22 - 32
Adran 8: Dyfodol Cyfranogiad Chwaraeon	33 - 38
Adran 9: Cyflawni, Newid a Dysgu: Gwaddol Positif Galw Am Weithredu	39 - 47
Atodiad 1: Prosiectau Galw Am Weithredu: Crynodeb o Astudiaethau Achos Cam 2	48 - 72
Atodiad 2: Adroddiadau a Chyflwyniadau Blaenorol Galw Am Weithredu	73
Atodiad 3: Cyfeiriadau	74
Atodiad 4: Acronymau	75

Negeseuon Allweddol

Lefel Rhaglen

- Yn gyffredinol, roedd Galw Am Weithredu yn **Rhaglen lwyddiannus, arloesol a dychmygus tu hwnt gydag effaith bositif arwyddocaol a chllir ar lefelau ymgysylltu a chyfranogiad** mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol.
- Roedd y prosiectau'n amrywio o ran cyrraedd eu niferoedd targed, ond **llwyddodd y rhan fwyaf i weithio gyda grwpiau a dangynrychiolir, a chael effaith drawsffurfiol ar unigolion mewn rhai achosion**, gan gynnwys cynnydd mewn sgiliau, rhyngweithio cymdeithasol, cymhelliant a hyder.
- Mae cael yr **'Elfennau Ymgysylltu'** yn gywir yn bwysig iawn, ond o greu'r **cyfleoedd** priodol, mae posib goresgyn y rhwystrau o ran hyder a chymhelliant.
- Hwylusodd Galw Am Weithredu **ddatblygiad partneriaethau newydd arwyddocaol a dulliau newydd o weithio gyda phartneriaid** sydd â photensial i newid yn bositif gyfranogiad y grwpiau targed lle nad yw'r dulliau traddodiadol wedi llwyddo.
- Mae'r datblygiadau yng nghyd-destun polisi yn ystod y Rhaglen yn cyd-fynd â'r gwaith arloesol sydd wedi'i wneud gan **Raglen Galw Am Weithredu – mae ei ffyrdd o weithio'n fwy perthnasol yn awr** na phan gafodd ei lansio.
- Cafodd Galw Am Weithredu ei **rheoli'n dda. Roedd y rhanddeiliaid wedi ymrwymo i ddysgu oddi wrth bethau oedd yn gweithio (neu'n aflwyddiannus)**. Roedd Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid yn ymatebol i newidiadau o ran sut roedd y Prosiectau eu hunain yn dysgu oddi wrth eu profiad.
- Mae Galw Am Weithredu yn dangos ei bod yn bosib trechu anghydraddoldeb a gwneud gwahaniaeth sylweddol i lefelau cyfranogiad ymhlith grwpiau nad ydynt wedi cymryd cymaint o ran yn draddodiadol mewn chwaraeon neu weithgareddau corfforol. Mae hefyd yn dangos pa mor bwysig yw **amynedd, ymrwymiad, adnoddau a chydweithredu** i ddatblygu cysylltiadau a newid agweddau.
- Anogodd rhai o Brosiectau Galw Am Weithredu **newidiadau ar 'lefel system'**. Roeddent yn cefnogi **dull mwy cydlynol o weithredu rhwng chwaraeon a sectorau eraill fel iechyd**. Roeddent yn tynnu sylw at y **manteision posib** rhwng chwaraeon a gweithgarwch corfforol ac amcanion polisi cyhoeddus eraill.
- Yn genedlaethol ceir cyfranogiad cynyddol ymhlith plant o grwpiau ethnig sy'n llai tebygol o ymwneud â chwaraeon, a hefyd plant ag anabledd neu nam, ond **nid y rhai o'r cymunedau mwyaf difreintiedig**. Mae hwn yn faes y gall Galw Am Weithredu chwarae rôl ynddo.

Lefel Prosiect

- Gwnaeth y Prosiectau **gais am amrywiaeth eang o wahanol ddulliau a ffyrdd newydd o weithio**, gyda rhai'n datblygu gweithgareddau fel ymateb i ddewisiadau cyfranogwyr, a llawer yn **tynnu sylw at bwysigrwydd hyblygrwydd, a deall negeseuon a 'marchnata', a'r angen am 'deilwra' eu darpariaeth** i grwpiau targed penodol ('darparu manwl').
- Mewn rhai achosion, roedd rhaid i'r Prosiectau **ymgymryd â llawer o waith paratoi er mwyn gweithio gyda'u grwpiau targed a gweld beth oedd yn apelio atynt**, ac arweiniodd hyn at fwy o gyfnod sefydlu nag a ddisgwyliwyd i lawer o Brosiectau.

- Dangosodd y Prosiectau **bwysigrwydd creu amodau lle'r oedd yn bosib meithrin hyder ac ymddiriedaeth gyda'r grwpiau targed amrywiol**, gan gynnwys drwy greu gofod 'diogel'.
- Drwy Galw Am Weithredu, daeth y Prosiectau'n fwy deheuig am **farchnata eu gweithgareddau a rhoi sylw i'r rhwystrau a wynebwyd gan gyfranogwyr targed**, gyda'r hyfforddwyr yn dod yn fwy ymwybodol o anghenion unigolion.
- **Chwaraewyd rôl greiddiol gan 'asiantau' (cyfryngwyr)** a helpodd i gysylltu'r Prosiectau â'r grwpiau targed. Sicrhodd y Prosiectau ymddiriedaeth y darpar gyfranogwyr drwy arweinwyr grwpiau, hyfforddwyr, gwirfoddolwyr, rhieni ac aelodau eraill y teulu, cynrychiolwyr y cymunedau, clybiau chwaraeon, gweithwyr cymdeithasol ac eraill.
- Roedd cydnabyddiaeth gynyddol o gyfleoedd newydd i **weithio mewn partneriaeth a chyrrff heb fod yn rhai chwaraeon**, a daeth y Prosiectau'n fwy deuheuig am ddysgu sut i ddefnyddio'r sefydliadau, y rhwydweithiau a'r cyfryngau yr oedd y cyfranogwyr yn gyfarwydd â hwy ac yn ymddiried ynddynt.
- Roedd **darparu cyfleoedd 'lefel mynediad' oedd yn apelio at gyfranogwyr** yn elfen bwysig o lwyddiant rhai Prosiectau.
- Ymatebodd y Prosiectau i **wahaniaethau pwysig rhwng grwpiau targed** (yn enwedig mewn perthynas â rhyw, ethnigrwydd, amddifadedd ac anabled) a **hefyd y rhyngadrannau rhyngddynt**.
- Mae negeseuon am **fanteision iechyd posib chwaraeon a gweithgarwch corfforol a'r cyfle am ryngweithio cymdeithasol** maent yn eu cynnig yn bwysicach yn aml i gyfranogwyr a'u teuluoedd na ffocws ar 'chwaraeon er mwyn chwaraeon'.
- Mae'n rhaid i Brosiectau fod â **threfniadau llywodraethu da sy'n addas i bwrpas ac yn hyblyg**, ac **arweinwyr effeithiol sy'n dangos ymrwymiad i amcanion allweddol** (gan gynnwys cydraddoldeb ac amrywiaeth).
- Hefyd rhaid i Brosiectau **gael eu rheoli'n dda i sicrhau effaith** – rhaid i ddisgyblaethau sylfaenol, fel rheoli a monitro prosiectau yn effeithiol, fod yn eu lle o'r dechrau.

Lefel Chwaraeon Cymru

- Drwy i Chwaraeon Cymru **fabwysiadu dull dysgu adlewyrchol** yn Galw Am Weithredu, ac **ymrwymiad i ddatblygu a phrofi dulliau newydd o weithredu** a fyddai'n ymwneud yn well â'r grwpiau targed, **cyfrannodd at arloesedd a llwyddiant y Rhaglen**. Roedd ei ddull **theori o newid** o weithredu'n cefnogi dysgu ac yn helpu i symud oddi wrth ffocws ar nifer y cyfranogwyr chwaraeon yn unig.
- Roedd Chwaraeon Cymru yn **rhagweithiol yn ei ymdrechion i estyn allan at bartneriaid newydd (heb fod ym maes chwaraeon yn aml) drwy Galw Am Weithredu, yn enwedig yng Ngham 2**, fel yr adlewyrchir yn ei strategaeth gyfathrebu a'r rhyngweithio cynyddol rhwng swyddogion Chwaraeon Cymru ac ymgeiswyr y Rhaglen yn y cam cynnig.
- Ceir bellach **well dealltwriaeth yn Chwaraeon Cymru o sut i ymgysylltu a meithrin dulliau anhraddodiadol o weithredu** gyda sefydliadau nad yw wedi ymwneud â hwy'n flaenorol.
- Roedd yr **hyblygrwydd a ddefnyddiodd Chwaraeon Cymru i ddosbarthu cyllid**, yn benodol, y defnydd o gronfa gyffredinol ar gyfer dyfarnu grantiau o faint amrywiol i Brosiectau am wahanol gyfnodau, **yn elfen lwyddiannus** o Raglen Galw Am Weithredu.

- **Addasodd swyddogion achos Chwaraeon Cymru yn dda i ofyniad Galw Am Weithredu am weithio mewn ffyrdd newydd gyda sefydliadau newydd, a darparwyd cefnogaeth werthfawr ganddynt i'r Prosiectau.**
- Mae Galw Am Weithredu wedi cael **dylanwad sylweddol ar strategaethau a ffyrdd o feddwl esblygiadol Chwaraeon Cymru**, a rhai'r partneriaid sy'n cydnabod pwysigrwydd chwaraeon a gweithgarwch corfforol i gyflawni amcanion chwaraeon ac amcanion eraill.
- Drwy weithredu Cam 1 Galw Am Weithredu gwelodd Chwaraeon Cymru **bod rhaid bod yn fwy radical a rhoi cynnig ar wahanol ddulliau gweithredu os am roi sylw i gydraddoldeb o ran cymryd rhan ac ehangu cyfranogiad.**
- Defnyddiodd Chwaraeon Cymru **yr hyn a ddysgwyd yng Ngham 1 ac ehangu'n llwyddiannus ffocws Cam 2 Galw Am Weithredu gan hefyd herio darparwyr i weithio'n wahanol.**
- Mae **gwersi lefel Prosiect a Rhaglen Galw Am Weithredu wedi helpu i 'newid y sgwrs' i bwysleisio rôl chwaraeon a gweithgarwch corfforol mewn cyflawni canlyniadau ehangach.** Mae hyn wedi **cyfrannu at strategaeth, polisïau, diwylliant sefydliadol a ffyrdd o weithio Chwaraeon Cymru a fydd yn cyd-fynd yn well â fframweithiau polisi ehangach**, yn enwedig Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- Y dystiolaeth yw bod y **gwerthusiad amser real ei hun** wedi cael effaith bositif ar y **dysgu yn ystod y Rhaglen a hefyd ar lefel Prosiect.**

Meysydd i'w Gwella a'u Datblygu

- Ym mhroses ymgeisio a monitro Galw Am Weithredu, rhoddwyd gormod o bwyslais ar **dargedau ar gyfer nifer y cyfranogwyr** a dim digon ar **beth oedd yn gweithio a pham.**
- **Ni roddwyd digon o sylw** i ddechrau ac yn y prosesau monitro i **ganlyniadau ehangach** fel gwelliannau yn hyder, cymhelliant ac iechyd y cyfranogwyr, **nac i asesu'r elw cymdeithasol ar fuddsoddiad a'r elfennau perthnasol i werth prosiect.**
- Addasodd swyddogion achos Chwaraeon Cymru yn dda i'r ffyrdd newydd o weithio yr oedd yn ofynnol iddynt eu defnyddio **ond gellid bod wedi eu hyfforddi a'u paratoi'n well o'r dechrau.**
- Mae **arweinyddiaeth ac eirioli, llywodraethu, ac asiantaeth** i gyd yn ffactorau llwyddiant allweddol ar gyfer Prosiectau a dylent fod yn bynciau ar gyfer asesu, cyfarwyddyd a monitro a chefnogi parhaus.
- Mewn ymyriadau fel Galw Am Weithredu, mae **angen gwerthuso yn y cam cymeradwyo prosiect raddfa'r risg a'r arloesi a gwneud penderfyniadau sy'n adlewyrchu'r asesiad hwn. Rhaid cynnwys llywodraethu prosiect cadarn a sicrhau bod y monitro a'r gwerthuso'n ddigonol o ddechrau'r prosiect.** Er bod nifer bach o Brosiectau'n adlewyrchu'r egwyddorion hyn, mae mwy i'w gyflawni yn y maes hwn.
- Os yw prosiectau'n wynebu anhawster, **mae dadansoddi cynnar a chadarn ac – os oes angen – ymyriadau** yn hanfodol.
- Mae'n bur debyg bod posib **ehangu ac efelychu** llwyddiant Galw Am Weithredu ond byddai'n rhaid wrth **fuddsoddiad strategol mewn partneriaethau, datblygiad prosiectau, a sgiliau'r gweithlu.**

- Nid bod rhai grwpiau'n **'anodd eu cyrraedd'** sy'n bwysig, ond bod arnynt angen cyfleoedd mewn **ffyrdd gwahanol, a ffyrdd gwell weithiau.**
- Mae'r **dysgu oddi wrth Galw Am Weithredu** yn ymestyn y tu hwnt i chwaraeon, a dylai Chwaraeon Cymru geisio cyfleoedd **i rannu'r gwersi'n ehangach a dysgu oddi wrth sectorau eraill yn eu tro.**
- Dylid cynnwys gwersi Galw Am Weithredu **yn y trefniadau gweithio gyda phartneriaid traddodiadol,** a dylid mynd ati i **weithio gyda phartneriaid anhraddodiadol posib.**

Adran 1: Cyflwyniad

Roedd Galw Am Weithredu yn ddull newydd o weithredu i Chwaraeon Cymru, i helpu gyda threchu anghydraddoldeb mewn cymryd rhan drwy herio partneriaid traddodiadol i weithio'n wahanol a thrwy ddatblygu partneriaethau gyda sefydliadau newydd a gwahanol i ddatblygu ffyrdd newydd o weithio. Un nod allweddol oedd adnabod a rhannu'r dysgu o'r Rhaglen.

Mae'r Adroddiad Terfynol hwn yn cyflwyno trosolwg o brif ganfyddiadau gwerthusiad annibynnol o Raglen Galw Am Weithredu. Wedi'i gomisiynu gan Chwaraeon Cymru, fe'i cynhaliwyd gan UK Research and Consultancy Services Ltd (RCS) dros gyfnod o dair blynedd rhwng mis Gorffennaf 2015 a mis Medi 2018. Ei bwrpas yw darparu trosolwg hygrych o dystiolaeth a chasgliadau Rhaglen gymhleth gyda sawl agwedd yn perthyn iddi, ac yn cynnwys amrywiaeth eang o Brosiectau arloesol.

Mae dadansoddiad manylach o weithgareddau ac effeithiau Prosiectau unigol Galw Am Weithredu, a'r hyn a ddysgwyd oddi wrthynt, wedi'i gyflwyno mewn cyfres o adroddiadau interim a chyflwyniadau gweithdy yn ystod y tair blynedd diwethaf. Mae rhai o'r rhain wedi cael eu cyhoeddi eisoes ac mae eraill ar gael ar gais gan dîm y gwerthusiad.

Ar ôl y Cyflwyniad hwn, rydym yn disgrifio'r Rhaglen a'i Phrosiectau (Adran 2). Wedyn rydym yn edrych ar gyd-destun polisi Galw Am Weithredu (Adran 3), ac yn disgrifio'r broses werthuso ei hun (Adran 4). Yn Adrannau 5, 6 a 7, rydym yn edrych ar effaith Cam 1 Galw Am Weithredu, a phroses ac effaith Cam 2. Mae Adran 8 yn datgan model ar gyfer y cyfranogiad chwaraeon cynaliadwy a ddatblygwyd drwy'r gwaith o werthuso Galw Am Weithredu. Adran 9 sy'n cloi'r adroddiad gydag adolygiad o gyflawniad, newid a dysgu'r Rhaglen, a'i gwaddol a'i negeseuon allweddol.

Y tu hwnt i hynny, mae Atodiad 1 yn cyflwyno gwybodaeth sylweddol am bob un o'r Prosiectau yng Ngham 2 Galw Am Weithredu, gan gynnwys y canlynol:

- Crynodeb o'r Prosiect
- Theori o newid
- Allbynnau'r Prosiect
- Cyflawniadau, newid a dysgu
- Asesiad cyffredinol

Mae Atodiad 2 yn darparu rhestr o'r adroddiadau blaenorol a'r cyflwyniadau gweithdy.

Adran 2: Y Rhaglen a'r Prosiectau

Yn 2011, cytunodd Bwrdd Chwaraeon Cymru i dargedu buddsoddiad Loteri i Raglen Galw Am Weithredu. Roedd y Rhaglen yn cynnwys dau gam.

Cam 1

Lansiwyd Cam 1 ym mis Mai 2012 yng Nghynhadledd Rhanddeiliaid Chwaraeon Cymru a dyma oedd y nod:

- Rhoi sylw penodol i'r heriau oedd wedi'u datgan yn y Strategaeth Chwaraeon Cymunedol¹;
- Cefnogi prosiectau oedd yn dangos partneriaethau cadarn a dull cydweithredol o weithio; a
- Cefnogi newid trawsffurfiol yn y sector yn hytrach na gwelliant graddol a 'mwy o'r un peth'.

Roedd blaenoriaethau Cam 1 yn cynnwys y canlynol:

- Cydraddoldeb
- Tlodi Plant
- Aml-chwaraeon
- Ieuenctid 16 i 24 oed
- Cael oedolion yn ôl at chwaraeon

Dewiswyd cyfanswm o un ar ddeg o Brosiectau ar gyfer cyllid o £2.5 miliwn a chawsant eu gweithredu yn ystod 2013 i 2016. Mewn gwirionedd, roedd y ffocws ar gyfranogiad yn hytrach na chydaddoldeb, ac ar gyfalaf / seilwaith yn hytrach na refferniw. Arweiniwyd llawer o'r ceisiadau llwyddiannus gan sefydliadau yr oedd Chwaraeon Cymru wedi gweithio â hwy'n flaenorol.

Tabl 1: Prosiectau Cam 1

Thema	Sefydliad Arweiniol Partner	Prosiect
Genethod / merched ifanc	Prifysgol Cymru Bangor	Dôrn Pêl Rwyd Bangor
100oedd i 1000oedd	Chwaraeon Prifysgolion a Cholegau Prydain	Cyfranogiad ac ymgysylltu ag 8 Prifysgol yng Nghymru
100oedd i 1000oedd	Chwaraeon Caerdydd	Hwb Aml-chwaraeon - Ymddiriedolaeth Chwaraeon Heath
Tlodi	Dinas a Sir Abertawe	Chwaraeon stryd / carreg y drws Abertawe
Genethod / merched ifanc	Clwb Gymnasteg Nedd Afan	Datblygu cyfleuster gymnasteg a rhaglen allgymorth
100oedd i 1000oedd	Prifysgol Abertawe	Hwb Beicio i Orllewin Cymru - We Cycle
Anabledd	Chwaraeon Anabledd Cymru / Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	Partneriaeth llwybr claf chwaraeon anabledd ar gyfer Gogledd Cymru
Aml-chwaraeon	Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	Ailddatblygu cyfleuster chwaraeon – cyfleuster 3G
Tlodi	Trivallis	Cynyddu cyfranogiad gyda theuluoedd – Go4It
100oedd i 1000oedd	Ymddiriedolaeth Pentref Cambrian	Datblygu cyfleuster 3G – Cae Newydd Brenin Siôr V fel menter gymdeithasol

¹ Chwaraeon Cymru (2012) Strategaeth Chwaraeon Cymunedol 2012-20. Ar gael yn: http://sport.wales/media/1018674/community_sport_strategy__eng_.pdf

Cam 2

Lansiwyd Cam 2 y Rhaglen ym mis Ebrill 2014. Dyma amcanion cyffredinol Cam 2 Galw Am Weithredu:

- Creu gweithredu positif i roi sylw i feysydd anghydraddoldeb hysbys;
- Newid bywydau drwy chwaraeon;
- Bod yn feiddgar ac annog dulliau newydd o weithredu; a
- Cynyddu'r gweithgarwch rheolaidd ac aml oedd yn digwydd ledled Cymru.

Adeiladodd ar wersi a ddysgwyd yng Ngham 1 a'r dystiolaeth o'r Arolwg ar Chwaraeon Ysgol² a'r Arolwg ar Oedolion Egniol³ (sy'n cael eu hadnabod fel arolwg Chwaraeon a Ffordd o Fyw Egniol ers 2016) oedd yn dangos cynnydd mewn cyfraddau cymryd rhan ar lefel poblogaeth ond, er hynny, roedd yn sylweddol is ymhlith pedwar grŵp. Daeth y pedwar grŵp yn flaenoriaethau a nodwyd ar gyfer Cam 2 ac roeddent yn cynnwys y canlynol:

- Genethod a merched ifanc;
- Pobl ifanc sy'n byw mewn tlodi (hyd at 24 oed);
- Pobl ag anabledd; a
- Pobl o gefndir DLIE

Roedd Chwaraeon Cymru yn credu bod angen dulliau mwy arloesol o weithredu nag a ddatblygwyd yng Ngham 1 er mwyn newid yr anghydbwysedd yma, ac aeth ati i geisio partneriaethau gyda sefydliadau oedd â chysylltiadau da eisoes â'r grwpiau targed.

Fel yng ngham cyntaf y Rhaglen, cyllidwyd 11 o Brosiectau yng Ngham 2 i ddechrau. Neilltuwyd cyllid drwy broses ymgeisio gystadleuol. Buddsoddwyd tua hanner yr arian (£1.5 miliwn) mewn prosiectau oedd yn ceisio denu genethod a merched ifanc a buddsoddwyd y £1.5 miliwn yn weddill mewn prosiectau oedd yn ceisio gweithio gyda'r tri grŵp arall. Roedd y Prosiectau'n amrywio o ran eu grŵp targed, graddfa, hyd a swm y cyllid a roddwyd iddynt (gweler Atodiad 1). Nid oedd Prosiect BME Sport Cymru yn rhan yn dechnegol o Raglen Galw Am Weithredu ond, mewn gwirionedd, daeth i fod y '12^{fed}' Prosiect yn y Rhaglen wrth iddo gael ei weithredu.

Tabl 2: Prosiectau Cam 2

Blaenoriaeth	Sefydliad Arweiniol Partner	Teitl y Prosiect
Tlodi	Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog	Geogelcio
Anabledd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	Datblygu Chwaraeon Anabledd
DLIE	Bwrdd Criced Cymru	Criced Heb Ffiniau
Genethod/Merched Ifanc	Girl Guiding Cymru	Prosiect Chwaraeon Drwy'r <i>Guides</i>
Tlodi	Iechyd Cyhoeddus Cymru (Aneurin Bevan)	Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr
Genethod/Merched Ifanc	Pêl Droed Stryd Cymru	Prosiect Cicio Peli
Genethod/Merched Ifanc	StreetGames UK Ltd	Us Girls
Anabledd	Amser i Newid Cymru / Mind	Amser i Newid Cymru

² Chwaraeon Cymru (2015) Arolwg ar Chwaraeon Ysgol 2015. Ar gael yn: <http://sport.wales/research--policy/surveys-and-statistics/school-sport-survey.aspx>

³ Chwaraeon Cymru (2014) Arolwg ar Oedolion Egniol <http://sport.wales/research--policy/surveys-and-statistics/active-adults-survey.aspx>

Blaenoriaeth	Sefydliad Arweiniol Partner	Teitl y Prosiect
Tlodi	Trivallis (Cymdeithas Dai)	Ziggies
DLIE	Gymnasteg Cymru	Clwb Gymnasteg Bute
Genethod/Merched Ifanc	Undeb Beicio Cymru	Breeze
DLIE	Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru	BME Sport Cymru

Wrth ddatblygu Cam 2, a phroses ymgeisio'r prosiectau, y gobaith oedd cefnogi prosiect cyfranogiad chwaraeon DLIE eang, ond nid oedd modd gwireddu hyn. Ar ôl cynnal ymchwil a gomisiynwyd yn annibynnol, gofynnodd Chwaraeon Cymru i Gyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (WCVA) drefnu dull o weithredu adolygedig a allai fynnu consensws ac, yn y pen draw, datblygodd hyn, yn ymarferol, yn 12^{fed} Prosiect ar ffurf BME Sport Cymru.

Disgrifir y 12 Prosiect yng Ngham 2 yn gryno isod, ac mewn mwy o fanylder yn Atodiad 1.

Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog - Prosiect *Geogelcio*: Nod y Prosiect oedd cyflwyno pobl ifanc o gymunedau difreintiedig i harddwch naturiol y Parc Cenedlaethol ac i weithgaredd corfforol geogelcio. Mae hyn yn cynnwys defnyddio offerynnau GPS syml i ganfod 'trysor' cudd ar deithiau cerdded grŵp. Arweinwyr grwpiau ieuenctid oedd yr asiantau allweddol i sicrhau cyswllt â'r cyfranogwyr a chawsant eu hyfforddi yn y technegau. Roedd y gweithgaredd hefyd yn cynnwys sgiliau arwain a gwaith tîm.

Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr - Prosiect *Datblygu Chwaraeon Anabledd*: Nod y Prosiect oedd gwella ansawdd bywyd pobl ifanc ag anableddau ym Mhen-y-bont ar Ogwr drwy gynyddu eu hymwneud â chwaraeon, chwarae a gweithgareddau hamdden. Ffocws y gweithgareddau oedd creu rhwydweithiau rhwng sefydliadau â'u ffocws ar anabledd a darparwyr chwaraeon, gan gynyddu addysg am anghenion rhanddeiliaid ac ymwybyddiaeth ohonynt, a datblygu gallu'r ddarpariaeth bresennol a newydd i ddiwallu'r anghenion hyn. Roedd y Prosiect eisiau datblygu dull o weithio y gellid ei drosglwyddo i awdurdodau lleol eraill.

Criced Cymru - Prosiect *Criced Heb Ffiniau*: Nod y Prosiect oedd gwneud criced yn fwy hygyrch i gymunedau DLIE yng Nghaerdydd, yn enwedig gwrywod De Asiaidd 13 i 25 oed, a chreu rhwydwaith criced DLIE ffyniannus. Roedd yn cynnig amrywiaeth o wahanol gyfleoedd i gymryd rhan, gan gynnwys clybiau criced pop-yp, criced canol wythnos dan do lled-ffurfiol, sesiynau criced cystadleuol wedi'u hintegreiddio'n rhan o glybiau prif ffrwd, a digwyddiadau adnabod talent a chystadlaethau. Roedd goresgyn y rhwystrau rhwng cymunedau DLIE a chriced yng Nghymru yn nod allweddol gan y Prosiect.

Girl Guiding Cymru - Prosiect *Chwaraeon Drwy'r Guides*: Nod y Prosiect oedd ymgorffori chwaraeon a gweithgarwch/llythrennedd corfforol yn niwylliant, strategaeth a gweithrediadau ('DNA') Girl Guiding Cymru. Roedd hyn yn cynnwys hyfforddi arweinwyr benywaidd i gyflwyno chwaraeon a gweithgareddau corfforol, cynyddu nifer y chwaraeon a'r gweithgareddau corfforol yn y ddarpariaeth, a gwella'r offer a'r lleoliadau chwaraeon a gweithgarwch corfforol sydd ar gael i'r guides. Drwy gyfrwng y gweithgareddau hyn, byddai'r Prosiect yn cynyddu'r chwaraeon a'r gweithgarwch corfforol rheolaidd ymhlith genethod a merched ifanc.

Iechyd Cyhoeddus Cymru - Prosiect *Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr*: Nod y Prosiect oedd defnyddio methodoleg Newid ar Raddfa Fawr i roi sylw i'r bwlch anghydraddoldeb mewn gweithgarwch corfforol yn ardal Blaenau'r Cymoedd yn Ne Cymru. Ffocws y gweithgareddau oedd dylanwadu ar y systemau a'r sefydliadau niferus sydd â photensial i effeithio ar ymddygiad gweithgarwch corfforol pobl ifanc ddifreintiedig drwy gyfrwng marchnata cymdeithasol effeithiol. Ceisiodd ddefnyddio dull seiliedig ar systemau o weithio i feithrin ymddygiad gweithgarwch corfforol positif a chyfathrebu'r cysyniad hwn i randdeiliaid allweddol.

Pêl Droed Stryd Cymru - Prosiect *Cicio Peli*: Nod y Prosiect oedd darparu cyfleoedd aml-chwaraeon a hamdden i ferched ifanc 16+ oed sy'n wynebu amddifadedd cymdeithasol lluosog. Ochr yn ochr â chyfleoedd i gymryd rhan mewn chwaraeon amrywiol, cynigiodd hyfforddiant ac addysg i gefnogi datblygiad personol a chynaliadwyedd y gweithgareddau yn y dyfodol. Cynlluniwyd gweithgareddau'r Prosiect i feithrin ymddiriedaeth y cyfranogwyr a darparu amgylchedd cymryd rhan 'diogel'.

StreetGames UK - Prosiect *Us Girls*: Nod y Prosiect oedd rhoi sylw i fwllch rhywiau benywod o ran cyfranogiad rheolaidd mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol yng Nghymru drwy raglen genedlaethol oedd yn cynnwys 23 o brosiectau gwahanol a weithredwyd yn genedlaethol. Roedd y gweithgareddau'n cyfuno darparu cyfleoedd gweithgarwch corfforol newydd a chynyddol i enethod a merched ifanc gyda datblygu hyfforddwyr/ arweinwyr gweithgarwch. Roedd ymgynghori â buddiolwyr targed a theilwra gweithgareddau i fod yn addas i fuddiannau lleol yn agwedd allweddol ar ddarparu'r Prosiect hefyd.

Amser i Newid Cymru /Mind Cymru - Prosiect *Goresgyn y Rhwystrau*: Nod y Prosiect oedd datblygu darpariaeth bêl droed i oresgyn y rhwystrau sy'n atal cymryd rhan mewn chwaraeon a wynebir gan y rhai sydd â phroblemau iechyd meddwl, a lleihau stigma iechyd meddwl mewn chwaraeon. Gan dargedu pobl oedd yn dioddef o salwch meddwl, cyflwynodd raglen pêl droed sensitif i iechyd meddwl drwy glybiau pêl droed Merthyr Tudful, Y Drenewydd, Casnewydd a Wrecsam. Ategwyd y sesiynau pêl droed gan addysg a chodi ymwybyddiaeth ar gyfer hyfforddwyr, a chefnogaeth iechyd meddwl i gyfranogwyr.

Trivallis - Prosiect *Ziggies*: Nod y Prosiect oedd sefydlu dull gwirfoddol yn cael ei arwain gan gyfoedion o wella llythrennedd a llythrennedd corfforol plant ifanc o gymunedau difreintiedig, a meithrin ymgysylltu gwell â'r cysyniadau hyn gan deuluoedd. Arweiniodd rhieni gwirfoddol sesiynau ar ôl ysgol oedd yn hwyluso dysgu drwy stori ryngweithiol yn seiliedig ar lyfr, gyda'r plant yn cymryd rhan mewn nifer o weithgareddau corfforol y gellid eu hailadrodd yn gysylltiedig â'r naratif. (Sylwer bod y cyllid ar gyfer y Prosiect hwn wedi cael ei dynnu'n ôl gan Chwaraeon Cymru ym mis Rhagfyr 2017.)

Beicio Cymru - Prosiect *Cyfranogiad Merched a Genethod Gan Gynnwys Breeze*: Nod y Prosiect oedd cynyddu cyfranogiad merched mewn beicio drwy ddarparu teithiau i ferched a genethod yn unig o dan arweiniad hyrwyddwyr drwy ehangu rhwydwaith *Breeze* ledled Cymru. Hyfforddwyd cnewyllyn o 'hyrwyddwyr' *Breeze* i gyflwyno teithiau i fenywod yn unig mewn

ardaloedd lleol, a hefyd ehangwyd darpariaeth *Breeze* i gynnwys merched oedran ysgol uwchradd. Datblygwyd llwybrau ar gyfer ymgysylltu parhaus â beicio gan gyfranogwyr a cheisiodd y Prosiect feithrin newid diwylliannol mewn agweddau at feicio merched.

Gymnasteg Cymru - Prosiect *Clwb Gymnasteg Bute*: Nod y Prosiect oedd creu clwb gymnasteg cynaliadwy i ferched a genethod yn unig yn ardal Butetown yng Nghaerdydd – gyda ffocws ar leiafrifoedd ethnig – yn cael ei gynnal gan y gymuned ar gyfer y gymuned. Darparodd sesiynau gymnasteg sensitif i ddiwylliant a chyfleoedd gwirfoddoli ar gyfer datblygiad personol mewn agweddau ar weithredu clwb. Roedd goresgyn y rhwystrau rhwng gymnasteg a'r gymuned DLIE yn nod allweddol gan y Prosiect.

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru - Prosiect *BME Sport Cymru*: Nod y Prosiect oedd gwneud gwahaniaeth cynaliadwy i gynnwys cymunedau DLIE a dangynrychiolir mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol, a thrwy hynny wella eu cyfleoedd tymor hir a'u canlyniadau iechyd. Roedd hon yn fenter genedlaethol a chyfrannodd y gweithgareddau at un o dri amcan allweddol: cynyddu cyfranogiad ymhlith unigolion DLIE; meithrin gallu chwaraeon a gweithgarwch corfforol mewn cymunedau DLIE; a threchu anghydraddoldeb yn y ddarpariaeth chwaraeon a gweithgarwch corfforol bresennol.

Gyda'i gilydd roedd y 12 Prosiect yng Ngham 2 yn rhagweld amrywiaeth o ganlyniadau, gan gynnwys y canlynol:

- Gwella mynediad i chwaraeon a gweithgarwch corfforol a chynyddu cyfranogiad ynddynt;
- Gwelliannau yn lles cyffredinol y buddiolwyr targed a gwella bywydau a lles grwpiau agored i niwed;
- Hyfforddi a recriwtio arweinwyr, gwirfoddolwyr a hyfforddwyr, a galluogi i gyfranogwyr ennill cymwysterau hyfforddi;
- Lleihau'r bwch anghydraddoldeb mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol rhwng cymunedau DLIE a gweddill y boblogaeth yng Nghymru, a rhwng y cymunedau mwyaf a lleiaf difreintiedig;
- Darparu cyfleoedd i fuddiolwyr gymdeithasu a theimlo'n fwy integredig yn y gymuned;
- Creu gwelliannau mewn iechyd meddwl, hunan-barch a hyder, ffitrwydd corfforol a deiet, yn ogystal â lleihau ysmegu;
- Defnyddio chwaraeon fel cyfrwng i helpu'r rhai sy'n dioddef o amddifadedd cymdeithasol, caethiwed i sylwedd a digartrefedd i gysylltu â gwasanaethau cefnogi;
- Adnabod talent newydd a chreu timau newydd;
- Cynnwys pobl ifanc sy'n byw mewn tlodi mewn gweithgarwch corfforol yn yr amgylchedd naturiol;
- Datblygu llythrennedd corfforol sy'n cael ei arwain gan gyfoedion ymhlith rhieni/gofalwyr a phlant 3 i 8 oed mewn cymunedau sy'n profi tlodi;
- Cefnogi pobl i gyflogaeth neu waith gwirfoddoli pellach; a
- Cynyddu'r cyfleoedd i gymryd rhan mewn chwaraeon ar gyfer pobl ifanc ag anableddau.

Adran 3: Cyd-destun Polisi

Y cyd-destun polisi ar gyfer Galw Am Weithredu oedd Gweledigaeth Chwaraeon Cymru ar y pryd, sef 'uno cenedl sy'n caru'r campau lle mae pob plentyn wedi gwirioni ar chwaraeon am oes a Chymru'n genedl o bencampwyr'. Roedd hyn yn adlewyrchu'r ddau bwyslais cyfranogi, sef cyfranogiad rheolaidd a phobl ifanc. Yn cyd-fynd â'r Weledigaeth gyffredinol roedd Strategaeth Chwaraeon Cymunedol 2012-20 y cytunodd Bwrdd Chwaraeon Cymru i'w thargedu drwy fuddsoddiad y Loteri Genedlaethol. Felly, cynlluniwyd Galw Am Weithredu i gefnogi Strategaeth Chwaraeon Cymunedol 2012-2020. Roedd yn adlewyrchu llawer o amcanion allweddol Chwaraeon Cymru, gan gynnwys y canlynol:

- Blaengaredd mewn Chwaraeon - croesawu cydweithredu, annog ffyrdd newydd o gyflwyno cyfleoedd er mwyn sicrhau mwy o gyfranogiad a gwella perfformiadau elitaidd;
- Sgiliau ar gyfer Oes mewn Chwaraeon - pob plentyn a pherson ifanc yn dysgu sgiliau ac yn magu hyder o oedran ifanc i fod yn llythrennog yn gorfforol, drwy brofiadau chwaraeon plerusr o safon uchel;
- Cymunedau sydd â chwaraeon yn rhan annatod ohonynt - yn cynnig cyfleoedd unedig i bob plentyn a pherson ifanc gymryd rhan mewn o leiaf bum awr o chwaraeon diogel, o safon uchel bob wythnos, a chynnal eu cyfranogiad drwy gydol eu hoes fel oedolyn; a
- Datblygu gweithlu cynyddol, medrus ac angerddol – lle mae pawb sy'n ymwneud â chwaraeon, boed yn broffesiynol neu'n wirfoddol, yn cael eu cefnogi i drosglwyddo eu sgiliau a'u hangerdd dros chwaraeon i bobl Cymru.

O dan Gam 1 Galw Am Weithredu, roedd yr amcanion yn seiliedig yn fras ar gyflawni cynnydd cyffredinol mewn cymryd rhan. Fodd bynnag, dangosodd tystiolaeth o'r Arolwg ar Chwaraeon Ysgol a'r Arolwg ar Oedolion Egniol bod y cynnydd lefel poblogaeth mewn cyfraddau cymryd rhan wedi'i ddsbarthu'n anwastad. Pedwar grŵp - merched a genethod, y rhai'n byw mewn ardaloedd difreintiedig, pobl ag anabledd neu nam, a'r rhai o gefndiroedd Du/Asiaidd, Arab a lleiafrifoedd ethnig eraill - oedd leiaf tebygol o fod yn egniol yn gorfforol ac wedi 'gwirioni ar chwaraeon'. Pan lanswyd Cam 2 yn 2014, canolbwyntiodd yn llwyr ar yr agenda cydraddoldeb a cheisiodd roi sylw i'r problemau cymryd rhan a nodwyd yn y pedwar grŵp targed yma.

Ers 2014, mae'r agenda polisi wedi esblygu'n hynod gyflym. Gwelwyd cydnabyddiaeth gynyddol i fanteision ieched, cymdeithasol a seicolegol ehangach chwaraeon a gweithgarwch corfforol ar gyfer unigolion a chymunedau. Mae nodau a ffyrdd o weithio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015⁴ wedi darparu fframweithiau newydd ar gyfer ffordd o feddwl Chwaraeon Cymru am ei rôl, a chyfleoedd newydd i ddangos gwerth ei weithgareddau a'i fuddsoddiadau.

---

⁴ Llywodraeth Cymru (2015) Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Ar gael yn <http://futuregenerations.wales/about-us/future-generations-act/>

Hefyd mae Chwaraeon Cymru wedi datblygu ei fframwaith 'Elfennau Ymgysylltu'⁵, sy'n cofnodi'r prif ffactorau sy'n dylanwadu ar gyfranogiad chwaraeon – cymhelliant, hyder, ymwybyddiaeth, cyfle ac adnoddau, a phrofiad.

Mae Chwaraeon Cymru ei hun wedi cael ei adolygu hefyd. Yn 2017, gwahoddodd Llywodraeth Cymru Banel Annibynnol i edrych ar fwriad strategol, pwrpas a rôl Chwaraeon Cymru mewn perthynas â chreu cenedl fwy egniol, iach a llwyddiannus. Cydnabuwyd y Rhaglen Galw Am Weithredu yn yr adolygiad hwnnw fel esiampl benodol o Chwaraeon Cymru yn gweithredu'n fwy arloesol, ond yn cydnabod y risgiau cysylltiedig. Mae Chwaraeon Cymru wedi dod allan o'r adolygiad eang hwn yn bositif. Mae wedi datblygu Gweledigaeth newydd ar gyfer Chwaraeon yng Nghymru⁶ mewn cydweithrediad â'r sector, ac mae wedi bwrw ymlaen â model gweithredu newydd drwy gyfrwng Prosiect Chwaraeon a Gweithgarwch Cymunedol sy'n dechrau yng Ngogledd Cymru cyn cael ei ehangu ledled Cymru.

Mae'r datblygiadau arwyddocaol hyn wedi golygu bod y ffyrdd o weithio a arloeswyd gan y Rhaglen Galw Am Weithredu yn fwy perthnasol fyth nawr nag a oeddent pan gafodd ei lansio. Mae'r dysgu oddi wrth y gwerthusiad wedi gallu helpu fel sail i strategaeth Chwaraeon Cymru, ei ddiwylliant sefydliadol, ei enw da a'i berthnasoedd gyda sefydliadau partner a rhanddeiliaid eraill, gan gynnwys Llywodraeth Cymru.

---

⁵ Chwaraeon Cymru (2017) Elfennau Ymgysylltu 2017. Ar gael yn http://sport.wales/media/1922960/elements_of_engagement_-_overview_311017.pdf

⁶ Chwaraeon Cymru (2018) Gweledigaeth ar gyfer Chwaraeon. Ar gael yn: <https://visionforsport.wales/>

Adran 4: Y Broses Werthuso

Er bod disgwyl i bob un o'r Prosiectau adrodd ar ei weithgareddau a'i allbynnau i Chwaraeon Cymru yn rheolaidd, roedd y gwerthusiad annibynnol yn darparu asesiad cadarn ac empirig o effeithiau Rhaglen Galw Am Weithredu yn gyffredinol a'r hyn a ddysgwyd oddi wrthi. Fe'i cynhaliwyd dros gyfnod o dair blynedd rhwng mis Gorffennaf 2015 a mis Medi 2018, gyda chydweithio agos rhwng tîm y gwerthusiad a Grŵp Llywio Cleientiaid Chwaraeon Cymru.

Roedd dau Gam nodedig a oedd yn cynnwys tair elfen. Yn gryno, roedd y rhain yn cynnwys: (i) gwerthusiad o effaith Cam 1, yn canolbwyntio ar bedwar allan o'r 11 o Brosiectau; (ii) gwerthusiad o broses Cam 2 i weld sut dewiswyd y prosiectau llwyddiannus; a (iii) gwerthusiad o effaith Cam 2, y Prosiectau a'r Rhaglen, yn tracio datblygiadau drwy gydol cyfnod y cyllid.

Cyfathrebwyd y canlyniadau'n rheolaidd i'r Prosiectau, i swyddogion Chwaraeon Cymru ac i Fwrdd Chwaraeon Cymru drwy adroddiadau interim, gweithdai, cyflwyniadau a thrafodaethau anffurfiol. Arweiniodd y gwerthusiad at ddysgu 'amser real' sylweddol oedd yn sail i weithredu'r Prosiectau'n barhaus, esblygiad y Rhaglen, a datblygiad ffordd strategol Chwaraeon Cymru o feddwl a'i bolisiâu ehangach.

Cefnogodd tîm gwerthusiad y Prosiectau a swyddogion Chwaraeon Cymru i ddatblygu dull theori o newid o weithredu ar y cyd ar lefel Rhaglen a Phrosiect. Mae dull theori o newid o weithredu yn defnyddio modelau rhesymeg i adnabod canlyniadau bwriadol (y Rhaglen a'r Prosiectau) a thrwy adnabod cysylltiadau achlysurol mae'n gwerthuso a yw'r rhain wedi cael eu cyflawni, a sut. Roedd y rhain yn darparu fframwaith ar gyfer gwerthuso beth mae'r Prosiectau a'r Rhaglen yn gyffredinol wedi'i gyflawni, ac ar gyfer asesu pa ddulliau oedd yn gweithio orau.

Cwestiynau'r Gwerthusiad

Datblygodd Chwaraeon Cymru nifer o gwestiynau oedd yn sail i'r gwerthusiad. Defnyddiwyd y rhain yn ystod y camau cynnar ac roeddent o help fel sail i'r fethodoleg. Fel y gellir disgwyl gyda gwerthusiad yn para tair blynedd, fe'u gwelwyd yn datblygu ac yn esblygu yn ystod y gwaith.

- Faint o amser mae'n ei gymryd i sefydlu gwahanol brosiectau a'u cael i weithredu? Pa fath o fewnbn sydd ei angen gan staff Chwaraeon Cymru? Sut mae'n wahanol i'r ffordd mae grantiau eraill yn gweithio?
- Partneriaid – pa mor dda mae prosiectau'n perfformio o'u persbectif hwy? Beth yw'r anawsterau? Sut brofiad yw gweithio gyda Chwaraeon Cymru iddynt? Oes gwahaniaethau rhwng Chwaraeon Cymru ac asiantaethau eraill? Beth all y ddau barti ei ddysgu?
- A yw gweithio dros amserlen gyllido hirach yn arwain at gyfranogiad mwy cynaliadwy a mwy o gefnogaeth gan y gymuned?
- Beth yw ein rhagdybiaethau am yr hyn mae'r rhaglen yn ceisio'i gyflawni? A yw'r holl randdeiliaid yn cytuno i resymeg y rhaglen? A oes blaenoriaethau a dylanwadau'n gwrthdaro? A yw amcanion y rhaglen yn newid ac yn datblygu dros amser?

- A ydym yn cyrraedd y buddiolwyr a fwriadwyd? Pa bobl yng Nghymru sydd ddim eisiau/yn methu cymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol o hyd? Pam? Fedr Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid oresgyn hyn?
- Beth yw ansawdd y gwaith sy'n cael ei wneud? A yw'n cysylltu â llwybr datblygu chwaraeon neu'n ategu llwybr o'r fath?
- A yw'r 'gweithgaredd' (camp, gweithgarwch corfforol a defnyddio'r gweithlu) yn parhau ac yn dod yn gynaliadwy, neu ai cyfranogiad dros dro yw hwn sy'n ddibynnol ar gyllid a chefnogaeth barhaus gan Chwaraeon Cymru?
- Oes modd i ni ddangos bod Galw Am Weithredu wedi cael effaith yn erbyn cyflawni blaenoriaethau'r Strategaeth Gymunedol? Oes modd i ni ddangos a) na fyddai wedi bod yn bosib cyflawni'r effaith hon gyda ffrydiau cyllido traddodiadol neu b) y byddai wedi bod yn anos ei chyflawni drwy ffrydiau cyllido traddodiadol?
- Pa ffactorau eraill sy'n berthnasol (yng Nghymru neu du hwnt) a gaiff ddylanwad efallai ar ganlyniadau bwriadol y rhaglen? Oes modd i ni lunio unrhyw farn am sut maent yn effeithio ar ganlyniadau? Beth yw'r materion ehangach y tu hwnt i'n rheolaeth ni? Os cawsom effaith, ai hon oedd yr effaith a fwriadwyd?
- Beth ydym yn ei ddysgu ar hyd y daith a fydd yn ein helpu i ddatblygu Galw Am Weithredu a dylanwadu ar feysydd gwaith eraill ar draws Chwaraeon Cymru?
- I ba raddau mae Galw Am Weithredu yn ychwanegu gwerth?
- I ba raddau mae'r prosiectau a gyllidwyd wedi gweithio gyda grwpiau mae Chwaraeon Cymru a'r sector chwaraeon yn eu gweld fel rhai 'anodd eu cyrraedd' yn draddodiadol?
- Beth yw'r effaith ar lefel unigol? Sut mae bywydau pobl wedi newid o ganlyniad i Raglen Galw Am Weithredu? Beth yw'r manteision corfforol, meddyliol, iechyd a chwaraeon i'r cyfranogwyr?
- Oes modd i ni asesu unrhyw fanteision economaidd sy'n gysylltiedig â Galw Am Weithredu?

Os gwelwyd bod y cwestiynau hyn o werth cymharol isel, cawsant eu newid am faterion ychwanegol oedd wedi dod i'r amlwg fel rhai mwy arwyddocaol yn ystod y gwerthusiad.

Gwerthuso Effaith Cam 1

Aseswyd effaith Cam 1 y rhaglen mewn tair ffordd:

- Adolygiad desg o ddogfennau'r rhaglen (gan gynnwys y ceisiadau a'r adroddiadau monitro) oedd yn berthnasol i bob un o'r 11 Prosiect;
- Astudiaethau achos o bedwar Prosiect oedd yn cynnwys ymweliadau safle a chyfweliadau lled-strwythuredig gyda staff y prosiect; a
- Cyfweliadau lled-strwythuredig gydag amrywiaeth o staff Chwaraeon Cymru ac Aelodau'r Bwrdd, yn ogystal â rhanddeiliaid allanol.

Dewiswyd y pedwar Prosiect ar gyfer astudiaethau achos gan staff Chwaraeon Cymru oherwydd credid mai'r rhain oedd yn cynnig y dysgu mwyaf gwerthfawr yng nghyd-destun amcanion cyffredinol Galw Am Weithredu. Dyma'r Prosiectau:

- Gymnasteg Nedd Afan – menter gymdeithasol ac ymgysylltu â merched a genethod;
- Cartrefi RhC – ymgysylltu â theuluoedd a 'grwpiau anodd eu cyrraedd';

- Chwaraeon Anabledd Cymru/Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr – gwaith partneriaeth gyda'r sector iechyd; a
- Clwb Pen-y-bont - cyfleusterau a'r arbenigedd gofynnol i'w gweithredu.

Canolbwyntiodd ein dadansoddiad o'r pedwar Prosiect ar y canlynol:

- Y theori o newid oedd yn sail iddynt – cefnogwyd pob Prosiect gennym i fynegi ei theori o newid ac aseswyd gyda hwy beth oedd wedi gweithio a beth oedd yn aflwyddiannus a sut byddai angen mireinio'r theori o newid efallai yng ngoleuni hyn;
- Eu heffaith – lluniwyd crynodeb gennym o effeithiau positif y Prosiect ac unrhyw effeithiau negatif, gan gynnwys nifer a math y cyfranogwyr a'r dystiolaeth o'r effeithiau ar eu bywydau;
- Y gwrthffeithiol – aseswyd a fyddai'r Prosiect wedi cael ei weithredu heb gyllid Galw Am Weithredu ac a fyddai ei effeithiau wedi cael eu cyflawni heb gyllid;
- Cynaliadwyedd a'r cyfle i ehangu'r Prosiectau – dadansoddwyd a oedd y Prosiectau'n debygol o barhau ar ôl i gyllid Galw Am Weithredu ddod i ben ac a fyddai modd ehangu neu efelychu'r effeithiau; ac
- Y dysgu oedd eu profiad yn ei gynnig – aethom ati i grynhoi'r dysgu o bob Prosiect os oeddem yn credu y byddai'n ddefnyddiol i sefydliadau eraill ac i Chwaraeon Cymru.

Ysgrifennodd tîm y gwerthusiad grynodedbau o bob Prosiect gan ddefnyddio fframwaith cyffredin oedd yn manylu ar nifer y cyfranogwyr, sut roeddent wedi ceisio cynyddu cyfranogiad, y rhwystrau y daethant ar eu traws, y ffactorau oedd wedi cyfrannu at eu llwyddiant, a'r gwersi ar gyfer pob ymgais yn y dyfodol i gynyddu ac ehangu cyfranogiad mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol. Roedd y rhain yn rhan o adroddiad ehangach, a gasglodd at ei gilydd dystiolaeth o bob un o'r 11 o Brosiectau.

Gwerthuso Proses Cam 2

Roedd gwerthusiad Cam 2 y Rhaglen yn cynnwys dau gam. Roedd y cyntaf yn gwerthuso'r broses o ddatblygu a gweithredu Cam 2. Roedd yr ail gam yn gwerthuso effeithiau Cam 2 a'r gwersi y gellid eu dysgu ar lefel prosiect, rhaglen a pholisi.

Rhoddodd y gwerthusiad o'r broses sylw i bum prif gyfres o gwestiynau:

- Pa mor dda wnaeth Chwaraeon Cymru weithio gyda phartneriaid posib?
- I ba raddau y gwnaeth weithio gyda phartneriaid sy'n newydd i brosiectau chwaraeon a/neu i weithio gyda Chwaraeon Cymru?
- Beth weithiodd yn dda a beth brofodd yn anodd? Pa fath o ymgysylltu oedd y gorau gyda'r cynulleidfaoedd targed ac a yw hyn yn newid gydag amser?
- Oedd gan Chwaraeon Cymru y cyfresi sgiliau priodol i weithio gyda phartneriaid newydd? A oes arno angen datblygu sgiliau ychwanegol?
- Beth oedd barn yr ymgeiswyr am Chwaraeon Cymru? A yw partneriaid posib eisiau ymwneud â chwaraeon a gweithgarwch corfforol yn gyffredinol, a gyda Chwaraeon Cymru fel sefydliad?

Casglwyd dystiolaeth y gwerthusiad o'r canlynol:

- Cyfweiliadau gyda sampl o staff Chwaraeon Cymru a rhanddeiliaid, gan gynnwys yr ymgeiswyr llwyddiannus ac aflwyddiannus (n = 20);
- Adolygiad desg o'r broses a ddefnyddiwyd i weithredu Cam 2, gan gynnwys adolygu ceisiadau am grantiau, papurau'r Bwrdd, nodiadau cyfarfodydd Galw Am Weithredu a'r cyflwyniadau;
- Dadansoddiad o'r dogfennau a ddeilliodd o broses asesu Chwaraeon Cymru a deunyddiau hyrwyddo Chwaraeon Cymru ar gyfer Cam 2; ac
- Asesiad penodol o'r broses a ddefnyddiwyd i werthuso'r ceisiadau i gynyddu cyfranogiad ymhlith y gymuned DLIE.

Gwerthuso Effaith Cam 2

Yr asesiad o effaith Cam 2 y Rhaglen oedd rhan fanylaf a mwyaf cymhleth tair rhan y gwerthusiad cyffredinol a dyma'r rhan wnaeth bara hiraf. Y nod oedd sefydlu'r canlynol:

- a oedd y Rhaglen yn cyflawni uchelgais Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid i ddatblygu a phrofi dulliau arloesol o weithredu;
- a oedd yn cyflawni'r effeithiau bwriadol; a
- beth oedd wedi gweithio a beth oedd heb weithio, a pham.

Hefyd ceisiodd ganfod sut oedd y Prosiectau wedi newid dros amser a graddfa unrhyw ganlyniadau bwriadol ac anfwriadol eraill.

Ym mlwyddyn un, canolbwyntiwyd ar sicrhau dealltwriaeth drwyadl o'r Prosiectau – sut sefydlwyd pob un, beth oedd yn ceisio ei gyflawni, y cynnydd a wnaed yn ystod y 12 mis cyntaf, ac unrhyw rwystrau y daethpwyd ar eu traws. Fel gyda'r gwerthusiad o Gam 1, buom yn gweithio gyda swyddogion achos Chwaraeon Cymru ac arweinwyr y prosiectau i ddatblygu theori o newid a model rhesymeg ar gyfer pob Prosiect, a oedd yn ymgorffori'r rhagdybiaethau oedd yn sail i'w gynllunio a'i gyflwyno. Dangosodd y theori o newid sut oedd disgwyl i weithgareddau'r Prosiect o ddydd i ddydd arwain at y canlyniadau bwriadol drwy gyfrwng cyfres o allbynnau a chanlyniadau canolraddol. Roedd modd i ni gymharu hyn â'r cynigion a nodwyd yn eu ceisiadau am gyllid a thracio sut gwnaethant esblygu dros amser yng ngoleuni'r profiad o beth oedd yn gweithio a beth oedd angen ei adolygu.

Casglwyd data am ganlyniadau o adolygiad dogfennol oedd yn cynnwys ceisiadau'r Prosiectau ac asesiadau Chwaraeon Cymru ohonynt, adroddiadau monitro'r Prosiectau, a deunyddiau eraill a gynhyrchwyd gan y Prosiectau. Ategwyd y dystiolaeth hon gan gyfres o gyfweiliadau lled-strwythuredig gyda swyddogion achos Chwaraeon Cymru, arweinwyr y Prosiectau a'r staff rheng flaen, ymweliadau safle â phob Prosiect, a gweithdai gydag arweinwyr y Prosiectau a swyddogion achos Chwaraeon Cymru. Ysgrifennwyd y canfyddiadau ar gyfer pob Prosiect gan ddefnyddio fframwaith cyffredin a'i brofi gyda'r Prosiectau a swyddogion achos Chwaraeon Cymru oedd yn gweithio â hwy. Roedd y fframwaith yn cynnwys y canlynol:

- Crynodeb lefel uchel;
- Ffeithiau allweddol;
- Model rhesymeg gan gynnwys mesurau perfformiad;
- Naratif theori o newid;

- Aseiad Chwaraeon Cymru;
- Aseiad tîm y gwerthusiad o'r Prosiect; a
- Llwybr tystiolaeth.

Ym mlwyddyn 2, roedd y gwerthusiad yn cynnwys tair astudiaeth thematig o'r materion allweddol a ddaeth i'r amlwg yn gryf o flwyddyn gyntaf yr astudiaeth. Oddi ar restr gychwynol o ddeg o themâu posib, dewisodd Chwaraeon Cymru dair:

- Cyfranogiad
- Llywodraethu a phartneriaeth
- Gwerth am arian

Erbyn y pwynt hwn yn y gwerthusiad, roedd Prosiect BME Sport Cymru wedi datblygu i fod yn 12^{fed} Prosiect Galw Am Weithredu, er ei fod yn parhau ar wahân yn ffurfiol. Aethom ati i ddadansoddi sut oedd pob un o'r 12 Prosiect wedi mynd i'r afael â'r tri mater thematig drwy ddadansoddi dogfennau, cyfweiliadau a gweithdai. Roedd hon yn gyfres sylweddol iawn o astudiaethau, gyda phob un yn destun cynllun ymchwil teilwredig, a phob un yn arwain at wersi pwysig a ffyrdd pwysig o feddwl mewn perthynas â gwella cyfranogiad chwaraeon.

Yn ystod y drydedd flwyddyn, diweddarodd tîm y gwerthusiad y dadansoddiad lefel Prosiect oedd wedi cael ei gynnal yn ystod y deuddeg mis cyntaf gan ddefnyddio'r un dulliau – dadansoddi dogfennau, ymweliadau â'r Prosiectau, cyfweiliadau gyda swyddogion achos Chwaraeon Cymru, arweinwyr a staff y Prosiectau a rhanddeiliaid eraill, a gweithdai i brofi'r canfyddiadau a thrafod y dysgu a ddarparwyd gan y rhain. Hefyd cynhaliwyd dadansoddiad manwl pellach gennym o'r ffactorau oedd wedi galluogi'r Prosiectau i weithio gyda'r grwpiau targed. Cafwyd rownd derfynol o ymgynghoriadau gydag uwch staff yn Chwaraeon Cymru hefyd. Mae Atodiad 1 yn darparu crynodeb o'r aseidiadau llawn a manwl o bob Prosiect yn ystod y gwerthusiad.

Adran 5: Effaith Cam 1

Roedd Cam 1 Rhaglen Galw Am Weithredu yn ymgais arwyddocaol gan Chwaraeon Cymru i ddatblygu a threalu dulliau newydd o fynd i'r afael â'r rhwystrau'n atal ehangu cyfranogiad mewn ffordd fwriadol ac ymwybodol. Roedd yn fwriad iddi fod yn rhaglen arloesol yn seiliedig ar Strategaeth Chwaraeon Cymunedol Chwaraeon Cymru. Yn ei gamau cynnar yn benodol, roedd Cam 1 y Rhaglen yn rhoi llai o sylw i weithio gyda grwpiau a dangynrychiolir nag a welwyd yn ddiweddarach yng Ngham 2. O ganlyniad, roedd i ba raddau oedd y Prosiectau'n targedu'r grwpiau hyn yn benodol, yn hytrach na chynyddu lefelau cymryd rhan yn gyffredinol, yn amrywio'n sylweddol.

Roedd i ba raddau oedd Prosiectau Cam 1 yn cyflawni eu niferoedd targed yn amrywio, ond cafodd lawer effeithiau positif arwyddocaol ar lefelau ymgysylltu yn eu hardaloedd, a llwyddodd sawl un i weithio gyda grwpiau a dangynrychiolid yn flaenorol, er nad oedd hwn yn amcan penodol yng Ngham 1. Roedd sawl un yn ymwneud â buddsoddiadau cyfalaf traddodiadol mewn cyfleusterau chwaraeon, ac awdurdodau lleol, clybiau chwaraeon a phrifysgolion oedd y rhan fwyaf o'r sefydliadau oedd yn arwain y Prosiectau hyn, oedd â pherthynas eisoes â Chwaraeon Cymru. Tynnodd y diffyg ymgysylltu â phartneriaid newydd sylw at yr angen am i Chwaraeon Cymru estyn allan mewn ffyrdd mwy rhagweithiol i ffurfio partneriaethau gyda sefydliadau a allai hwyluso dulliau newydd o weithredu, ac roedd hyn yn sail i'r dull o weithredu Cam 2.

Fodd bynnag, cafodd Cam 1 effaith sylweddol ar ffordd Chwaraeon Cymru o feddwl. Cynyddodd ddealltwriaeth Bwrdd Chwaraeon Cymru o wahanol ddulliau o weithredu, a'i ymrwymiad iddynt, er mwyn ehangu cyfranogiad. Hefyd roedd yn arwydd o newid pwysig o ran blaenoriaethau yn y sefydliad. Helpodd i 'newid y sgwrs' mewn ffyrdd oedd yn pwysleisio'r rôl y gall chwaraeon a gweithgarwch corfforol ei chwarae wrth gyflawni canlyniadau ehangach.

O dan Gam 1 roedd pwyslais ar ddatblygu cyfleusterau a chyfranogiad ond wrth i'r Prosiectau gael eu gweithredu, roedd cydnabyddiaeth gynyddol gan y Bwrdd a'r swyddogion yn Chwaraeon Cymru i roi sylw mwy penodol i'r agenda cydraddoldeb. Roedd rhai o Brosiectau Cam 1 (Prosiect Chwaraeon Anabled Cymru/Betsi Cadwaladr yn fwyaf nodedig) yn rhagflaenwyr i'r dull o weithredu a fabwysiadwyd yng Ngham 2. Helpodd y gwersi a ddysgwyd yng Ngham 1 fel sail i ddealltwriaeth Chwaraeon Cymru o sut i gynnwys partneriaid anhraddodiadol yng Ngham 2.

Adran 6: Gwerthuso Proses Cam 2

Lansiwyd Cam 2 y Rhaglen yn 2014. Ystyriodd y dull o'i weithredu ganfyddiadau adolygiad mewnol gan Chwaraeon Cymru o'r prosesau ymgeisio a gwerthuso a ddefnyddiwyd yng Ngham 1. Arweiniodd hyn at rai gwahaniaethau pwysig o ran dull o weithredu a dangosodd ymrwymiad didwyll gan Chwaraeon Cymru i ddefnyddio'r gwersi yng Ngham 1 a datblygu a phrofi dulliau newydd o weithredu a allai fod yn fwy llwyddiannus er mwyn gweithio gyda grwpiau llai tebygol o gymryd rhan mewn chwaraeon.

Roedd amcanion Cam 2 yn uchelgeisiol. Daeth yr angen am roi sylw i'r agenda cydraddoldeb a chynyddu cyfranogiad grwpiau a dangynrychiolir yn amlycach. Roedd ffocws clir hefyd ar hybu gweithredu positif, newid bywydau, annog dulliau newydd o weithredu, a chynyddu gweithgarwch corfforol rheolaidd ac aml. Gwelwyd ymgais hynod ragweithiol i gyrraedd partneriaid newydd. Datblygodd Chwaraeon Cymru strategaeth gyfathrebu eang i hybu ymwybyddiaeth o'r Rhaglen ymhlith sefydliadau oedd heb weithio â hwy o'r blaen. Hefyd, caniatwyd mwy o amser ar gyfer y broses ymgeisio ac roedd mwy o ryngweithio rhwng yr ymgeiswyr a Chwaraeon Cymru yn y cam rhagbrofol hwn. Talodd hyn ar ei ganfed - derbyniwyd 144 o geisiadau gan amrywiaeth eang o sefydliadau - partneriaid chwaraeon traddodiadol Chwaraeon Cymru a sefydliadau 'anhraddodiadol' oedd yn gweithio mewn sectorau eraill.

Roedd hyblygrwydd y Rhaglen yn bwysig hefyd. Neilltuodd Chwaraeon Cymru gronfa gyffredinol ar gyfer dyfarnu grantiau o faint amrywiol i gyllido Prosiectau am wahanol gyfnodau, ac roedd hon yn nodwedd bwysig a llwyddiannus fel rhan o'r Rhaglen.

Roedd y broses ar gyfer asesu ceisiadau'n cael ei hystyried yn eang fel un dryloyw a mwy rhyngweithiol nag o'r blaen. Roedd rhai o bartneriaid traddodiadol Chwaraeon Cymru yr oedd eu ceisiadau'n aflwyddiannus yn siomedig yn naturiol gyda'r symud tuag at bartneriaid newydd. Ond dywedodd y rhan fwyaf o'r ymgeiswyr eu bod wedi cael adborth gwerthfawr ar eu cynigion a'r rhesymau pam nad oeddent wedi cael cyllid. Mewn rhai achosion, roedd Chwaraeon Cymru wedi parhau i drafod gyda'r ymgeiswyr a'u cefnogi i ddatblygu cynigion adolygedig a gyllidwyd mewn ffyrdd eraill.

Tynnodd y gwerthusiad o'r broses sylw at nifer o feysydd ble gellid gwneud gwelliannau pellach i'r ffordd yr oedd Chwaraeon Cymru yn rheoli rhaglenni fel Galw Am Weithredu. Daethpwyd i'r casgliad y gellid bod wedi gwneud mwy i gysylltu a dod â'r partneriaid traddodiadol a'r partneriaid newydd at ei gilydd er mwyn defnyddio eu gwahanol alluoedd. Hefyd canfuwyd bod rôl benodol i asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb yn y broses a bod angen gwelliannau o ran sut roedd Chwaraeon Cymru yn gweithio gyda'r gymuned DLIE. Felly cynhaliwyd astudiaeth ategol gennym o broses Cam 2 yn gysylltiedig â DLIE.

Roedd gwelliannau pellach i'w gwneud i'r broses ymgeisio ac wrth fonitro canlyniadau. Gan fod amcanion cydraddoldeb cadarn yn rhan o Gam 2, roedd gormod o bwyslais ar dargedau ar gyfer

nifer y cyfranogwyr a dim digon o ffocws ar fecanweithiau i nodi beth oedd yn gweithio a pham, a rhannu'r dysgu hwn ymhlith Prosiectau, yn Chwaraeon Cymru a thu hwnt.

Gall mesurau perfformiad cyfyng fel nifer y cyfranogwyr fod yn briodol ar gyfer rhaglenni chwaraeon 'prif ffrwd' traddodiadol ond nid oeddent yn gweddu i realiti treialu amrywiaeth o ddulliau arloesol o weithredu gyda grwpiau a dangynrychiolir. Mewn sawl achos, 'dyfaliad gorau' oedd y targedau ar gyfer cymryd rhan, heb roi sail gadarn ar gyfer gwerthuso neu fonitro Prosiectau. Roeddent yn tueddu i danamcangyfrif yr amser oedd ei angen i sicrhau ymddiriedaeth y grwpiau targed ac yn canolbwyntio ar nifer y cyfranogwyr yn hytrach na math, amledd a dwysedd y gweithgarwch. Yn gyffredinol, roedd y Prosiectau'n tueddu i oramcangyfrif eu heffaith o ran y niferoedd y byddent yn eu cyflawni. Mewn rhai achosion, daeth hyn yn amlwg yn gymharol gynnar yn y Prosiectau ac adolygwyd y targedau am i lawr, i sicrhau nad oeddent yn 'mynd ar ôl' nifer afrealistig yn unig, gan ganolbwyntio ar sicrhau effaith ar y buddiolwyr y gallent eu cyrraedd.

Yn allweddol, nid oedd digon o sylw yn y prosesau ymgeisio a monitro i ganlyniadau ehangach, fel gwelliannau yn hyder, cymhelliant ac iechyd y cyfranogwyr, ac asesu'r elw cymdeithasol posib ar fuddsoddiad. O edrych yn ôl, byddai wedi bod yn well gofyn i'r ymgeiswyr esbonio yn eu ceisiadau y theori o newid oedd yn sail i'w dulliau gweithredu, a datgan eu dealltwriaeth o'r her a'u dulliau arfaethedig o weithio gyda'r grwpiau targed a'r dystiolaeth yr oedd eu hasesiad yn seiliedig arni. Hefyd gallai fod wedi bod yn ofynnol iddynt amlinellu'r ffyrdd y byddent yn casglu'n systematig ac yn rhannu'r dysgu o'u Prosiectau.

Mae gan y newidiadau a wnaed i'r prosesau ar gyfer gwerthuso a monitro Prosiectau, a'r gwelliannau pellach yr oeddem yn teimlo y gellid eu hymgorffori mewn rhaglenni yn y dyfodol, oblygiadau clir i'r gweithlu. Rhaid i swyddogion achos Chwaraeon Cymru weithio mewn ffyrdd newydd a gwahanol a gyda sefydliadau nad ydynt wedi cael fawr ddim cyswllt blaenorol â hwy, os o gwbl. Nid oedd y newid hwn yn eu swyddogaethau wedi'i ragweld ac nid oeddent wedi cael eu hyfforddi ar ei gyfer. Roeddent yn gefnogol gan addasu'n dda i'r ffyrdd newydd hyn o weithio ond, o edrych yn ôl, byddai wedi bod yn well pe baent wedi bod yn barotach ar eu cyfer o'r dechrau. Mewn rhai achosion, roedd swyddogion achos Chwaraeon Cymru yn bwysig a chefnogol iawn wrth hwyluso Prosiectau a datblygu perthnasoedd gwaith effeithiol wnaeth helpu i roi cychwyn iddynt. Mewn achosion eraill, roeddent yn chwarae llai o ran, oherwydd bod llai o angen efallai, neu efallai oherwydd nad oeddent yn teimlo'n gyfforddus yn cyfrannu.

Hefyd gwelwyd yr astudiaeth broses ategol o'r Prosiectau DLIE yn tynnu sylw at fylchau pwysig ar y pryd ym mhersbectif Chwaraeon Cymru a'r grwpiau DLIE. Nododd hefyd yr ymdrechion sylweddol a wnaed i gau'r bylchau hynny, a arweiniodd yn y pen draw at gais adolygedig a Phrosiect llwyddiannus gan BME Sport Cymru.

Adran 7: Effaith Cam 2

Roedd y Prosiectau a gyllidwyd yng Ngham 2 y Rhaglen yn wahanol iawn i'w gilydd. Yn yr adroddiadau interim a'r cyflwyniadau eraill, rydym wedi darparu ein hasesiadau manwl o gyflawniadau pob Prosiect, y rhwystrau a wynebwyd ganddynt, a'r ffactorau oedd yn dylanwadu ar eu llwyddiant. Yn yr adroddiad hwn, rydym yn canolbwyntio ar ganfyddiadau cyffredinol yr holl Brosiectau ac yn cynnwys crynodebau sylweddol o bob Prosiect, gan gynnwys allbynnau a chyflawniadau, yn Atodiad 1. Rydym yn edrych ar y canlynol yma:

- Canlyniadau'r Prosiectau
- Arloesi
- Y tair astudiaeth thematig o gyfranogiad, llywodraethu gyda phartneriaethau, a gwerth am arian/elw cymdeithasol ar fuddsoddiad

Canlyniadau'r Prosiectau

Mewn sawl cyswllt, canlyniadau Galw Am Weithredu oedd y canlyniadau a gyflawnwyd gan bob un o'r Prosiectau. Fel mae'r crynodebau yn Atodiad 1 yn dangos, yn gyffredinol roedd y canlyniadau'n bositif ac yn gyson â'r amcanion a'r bwriadau gwreiddiol. Fodd bynnag, mae'n glir bod Rhaglen Galw Am Weithredu wedi cael effaith bositif hynod arwyddocaol hefyd ar unigolion a oedd yn profi sawl anfantais ac eithrio. Yn ychwanegol at y monitro sylfaenol ar nifer y cyfranogwyr, yr hyfforddwyr a'r gwirfoddolwyr yr oeddent wedi gweithio â hwy, gallai'r rhan fwyaf o'r Prosiectau gyflwyno cofnod trawiadol o newidiadau positif i ansawdd bywyd rhai cyfranogwyr, gan gynnwys cynnydd mewn sgiliau, rhyngweithio cymdeithasol, cymhelliant a hyder. Ond roedd y dystiolaeth hon yn anecdotaidd yn aml, ac nid oedd yn glir faint oedd y profiadau hyn yn gynrychioliadol o'r cyfranogwyr yn gyffredinol.

Un o'r gwersi o Raglen Galw Am Weithredu yw bod angen cynllunio yn y math yma o ymyriadau ffyrdd cadarn o werthuso eu heffeithiau yn ogystal â'u hallbynnau o'r dechrau. Mae hyn yn golygu, er enghraifft, nid dim ond mesur nifer y cyfranogwyr a'r sesiynau, ond hefyd math ac ansawdd y cyfranogiad, a'r effeithiau ar fywydau'r cyfranogwyr. Datblygodd rhai Prosiectau dulliau systematig o gofnodi'r mathau hyn o fanteision, ond gellid bod wedi gwneud llawer mwy i ddeall a mesur yn well effaith y Prosiectau ar iechyd meddyliol a chorfforol ac ar les. Nid oedd gan y Prosiectau ddigon o allu yn y maes hwn yn aml ac roedd arnynt angen cefnogaeth er mwyn datblygu'r mathau hyn o brosesau monitro – gan dynnu sylw eto at bwysigrwydd sgiliau a galluoedd swyddogion achos Chwaraeon Cymru mewn meysydd o'r fath.

Arloesi

Cyflawnodd Cam 2 Rhaglen Galw Am Weithredu ei amcan o ddatblygu a phrofi dulliau arloesol o gefnogi grwpiau a dangynrychiolir i ymwneud â chwaraeon a ffurfiau eraill ar weithgarwch corfforol. Roedd y Rhaglen yn gyffredinol, a phob un o'r Prosiectau yr oedd yn eu cyllido, yn seiliedig ar syniadau a rhagdybiaethau am beth fyddai'n gweithio. Nid oedd llawer o'r theorïau o newid hyn yn benodol yn y ceisiadau a gyflwynwyd gan y Prosiectau ond roeddent yn gallu

mynegi i ni beth oeddent yn ceisio'i gyflawni, sut oeddent yn bwriadu rhoi hyn ar waith, a pham a sut roeddent wedi dewis y dulliau gweithredu roeddent wedi'u mabwysiadu. Drwy ganolbwyntio ar y ffordd hon o feddwl ac edrych arni eto gyda'r Prosiectau yn ystod y tair blynedd, gwelwyd beth oedd yn gweithio yn eu barn hwy, a beth oedd yn aflwyddiannus, a sut oedd y Prosiectau wedi addasu eu ffyrdd o weithio yng ngoleuni'r dysgu hwn.

Er enghraifft, datblygodd Criced Heb Ffiniau elfen i enethod DLIE pan ddaeth yn amlwg bod galw gan y grŵp hwn, er bod y Prosiect yn targedu bechgyn a dynion ifanc yn wreiddiol. Yn y Prosiect 'Us Girls', datblygwyd astudiaethau achos a chynhaliwyd ymchwil dirnadaeth i'r dysgu i ddeillio o'r profiad o weithredu. Rhannwyd y dysgu hwn ymhlith partneriaid, gyda nifer ohonynt wedi ei ymgorffori wedyn yn eu harferion gweithredol eu hunain.

Llywodraethu gyda phartneriaethau

Un o elfennau arloesol allweddol Galw Am Weithredu oedd buddsoddi mewn amrywiaeth o wahanol sefydliadau a ffurfio partneriaeth gyda hwy. Roedd hyn yn adlewyrchu'r angen am ddod o hyd i dulliau newydd o weithredu er mwyn sicrhau gwell cyfranogiad ymhlith y grwpiau targed. Mabwysiadodd y Prosiectau amrywiaeth o drefniadau llywodraethu a phartneriaethau o ran y ffordd roeddent yn cael eu harwain a'u rheoli. Dangosodd y gwerthusiad bod eu llwyddiant a'u cynaliadwyedd yn dibynnu yn rhannol ar effeithiolrwydd y modelau roeddent wedi'u mabwysiadu.

Arweiniodd amrywiaeth y Prosiectau at dîm y gwerthusiad yn ystyried **llywodraethu gyda phartneriaethau** fel un o'r prif themâu yr ymgwymerwyd â hwy yn ystod blwyddyn dau'r gwerthusiad. Diffiniwyd llywodraethu fel, "y ffordd y mae'r prosiectau'n cael eu harwain a'u rheoli" a chynhaliwyd adolygiad o bob Prosiect. Ystyriodd yr adolygiad dair elfen ar wahân, gan gynnwys: llywodraethu'r prosiect; rheoli'r prosiect; a phartneriaeth y prosiect. Cyflwynwyd y dadansoddiad mewn dogfen waith. Mae Ffigur 1 yn cyflwyno crynodeb o nodweddion llywodraethu a rheoli pob Prosiect ac roedd hyn o gymorth i ddarparu trosolwg oedd yn dangos y gwahanol drefniadau oedd yn bodoli rhwng y Prosiectau.

Ffigwr 1: Trosolwg o'r Llywodraethu

Project	Structures & Systems	Target Group / plus E&D Focus	Addressing Risk Management	Use of Perf Data / Impact
Geo-caching	Existing	No	Explicit	High
Ziggies	Bespoke	No	Implicit	High
Large Scale Behaviour Change	Existing	No	Implicit	Average
Disability Sport Development	Existing	Yes	Implicit	High
Time To Change Wales	Bespoke	No	Implicit	Average
Kick Some Balls	Existing	Yes	Explicit	Average
Sports through Guiding Projects	Existing	Yes	Explicit	Average
Breeze	Existing	No	Explicit	High
Us Girls	Existing	No	Explicit	High
Bute Gymnastics Club	Bespoke	Yes	Explicit	High
Cricket Without Boundaries	Existing	Yes	Implicit	Average
BME Sport Cymru	Existing	Yes	Explicit	High

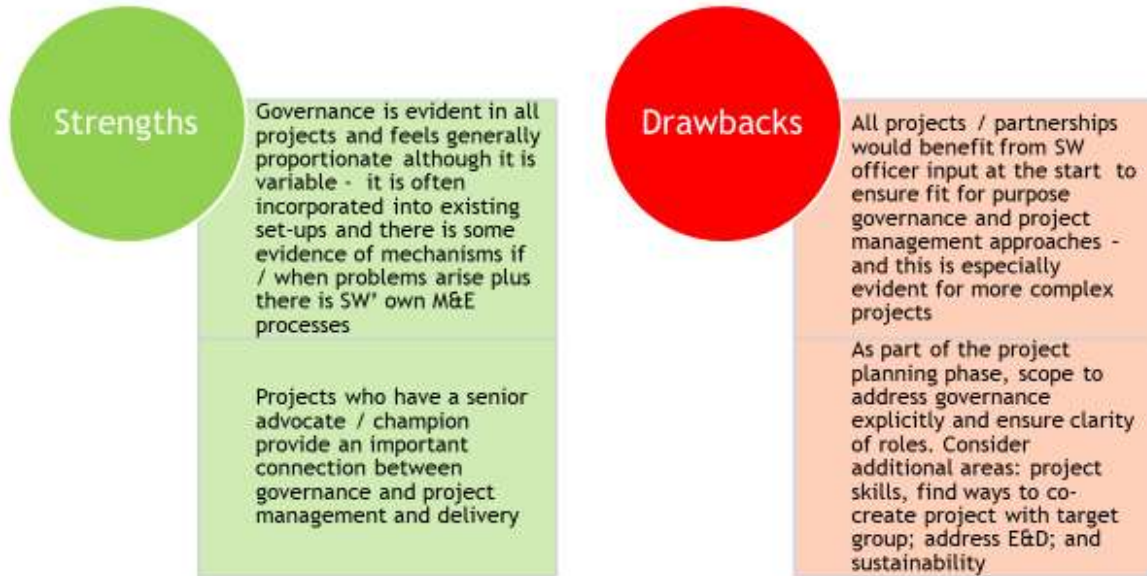
- 1. Strwythurau a Systemau:** Mae strwythurau a systemau yn cyfeirio at i ba raddau y defnyddiodd y prosiectau strwythurau a systemau presennol neu greu cynllun newydd pwrpasol
- 2. Grŵp Targed a Ffocws Caca:** I ba raddau oedd llywodraethu'r prosiect yn adlewyrchu'r grwpiau targed ac yn rhoi sylw penodol i gydraddoldeb ac amrywiaeth
- 3. Rhoi sylw i reoli risg:** I ba raddau y rheolid risg ar lefel prosiect yn uniongyrchol (Penodol) neu'n fwy anuniongyrchol (Amhenodol)
- 4. Defnyddio Data Perfformiad/Effaith:** I ba raddau oedd data perfformiad yn eu lle ac yn cael eu defnyddio i reoli effaith (Isel / Canolig / Uchel)

Hefyd nododd ein dadansoddiad rai o'r nodweddion llywodraethu allweddol oedd yn weithredol ar draws y Prosiectau amrywiol:

- + **Geogelcio** – Defnyddio strwythurau a systemau presennol Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog gyda chyflogai yn ei lle i weithredu'r Prosiect
- + **Ziggies** – Mae Trivallis yn arwain gyda grŵp llywio consortiwm ac yn darparu cefnogaeth weinyddol
- + **Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr** – Mae Bwrdd Iechyd Aneurin Bevan yn arwain newid diwylliant ar draws y sefydliad – Bwrdd a darpariaeth
- + **Datblygu Chwaraeon Anabledd** – Gweithredu yn unol â strwythurau a systemau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr
- + **Amser i Newid Cymru** – Grŵp llywio yn ei lle a defnyddir Bwrdd Rhaglen i ddatblygu'r Prosiect
- + **Cicio Peli** – Rheolir yn sefydliad cynnal Pobl
- + **Chwaraeon Drwy'r Guides** – Perchnogaeth lefel Bwrdd gydag uwch eiriolwr ar gyfer y Prosiect
- + **Breeze** – Beicio Prydain yn berchen ar y Prosiect, a reolir gan Feicio Cymru gyda swyddogion prosiect
- + **Us Girls** – Street Games yn rheoli'r Prosiect, rheolir yng Nghymru gan swyddog prosiect
- + **Clwb Gymnasteg Bute** – Datblygiad ar y cyd gan Gymnasteg Cymru a Diverse Cymru gyda Grŵp Llywio penodol
- + **Criced Heb Ffiniau** – Defnyddio strwythurau a systemau Criced Cymru, datblygwyd y Prosiect drwy is-grŵp Cynhwysiant Cydraddoldeb ac Amrywiaeth

BME Sport Cymru – Strwythur llywodraethu pwrpasol a reolir gan Gyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru a Phartneriaid Darparu
 O'r amrywiaeth enfawr hon roedd modd i ni weld cryfderau a gwendidau'r gwahanol drefniadau llywodraethu:

Ffigwr 2: Cryfderau a Gwendidau Gwahanol Lywodraethu

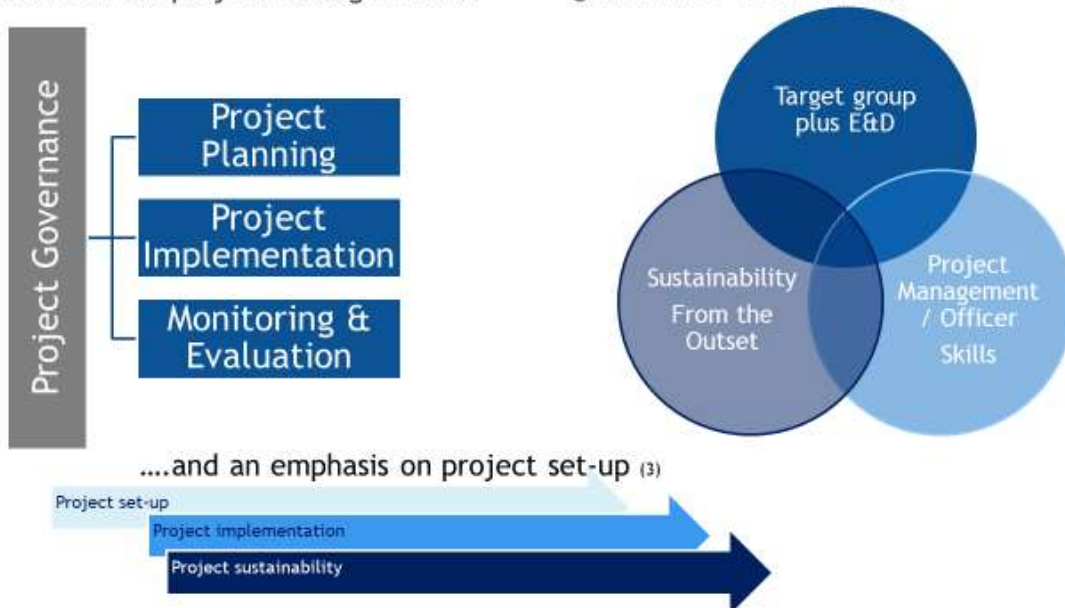

Arweiniodd hyn yn ei dro at hybu'r model canlynol fel dull o adnabod y trefniadau llywodraethu oedd fwyaf abl i fod yn sail i weithredu llwyddiannus:

Ffigwr 3: Ystyriaethau ar gyfer Llywodraethu a Rheoli Prosiectau

A project process that includes governance as central to the project management (1)

....and ensure alignment with C4A by extending governance to include (2):

Mewn perthynas â **phartneriaethau**, roedd rhai Prosiectau'n cael eu harwain gan sefydliadau oedd wedi gweithio gyda Chwaraeon Cymru yn flaenorol, gan gynnwys cyrff rheoli cenedlaethol ac awdurdodau lleol. Roedd eraill yn cynnwys partneriaid nad oedd Chwaraeon Cymru wedi gweithio llawer â hwy o'r blaen, gan gynnwys Girl Guiding Cymru a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Gweithiodd trydydd grŵp ar draws amrywiaeth o sefydliadau statudol partner mewn ymgais i sicrhau newid ar lefel system yn eu cynnwys i gyd. O ystyried yr amrywiaeth eang hon o wahanol fathau o Brosiectau, gyda gwahanol amcanion, dulliau gweithredu a grwpiau targed, nid oedd un trefniant llywodraethu 'delfrydol' yn bodoli. Ond roedd rhai gwersi'n gyffredin i'r rhan fwyaf o Brosiectau. Cofnododd ein trosolwg cychwynol yr amrywiaeth a nodir isod.

Ffigwr 4: Trosolwg o'r Partneriaethau

	Traditional or New Partner	Complexity of Partnership	Cross Sector Working	Sustainability Considerations
Geo-caching	New NSP	Principal	LA	Extended
Ziggies	New NSP	Many	Housing, Education	Re-aligned
Large Scale Behaviour Change	New NSP	Many	Health	Potential
Disability Sport Development	Traditional SP	Principal	Health, Disability	Yes
Time To Change Wales	New NSP	Many	Health	Potential
Kick Some Balls	New SP	Principal +1	Health	Potential
Sports through Guiding Projects	New NSP	Principal	Voluntary	Yes
Breeze	Traditional SP	Principal	Sport	Yes
Us Girls	Traditional SP	Many	Sport	Re-aligned
Bute Gymnastics Club	Traditional SP	Joint	Sport, BME	Yes
Cricket Without Boundaries	Traditional SP	Principal +1	Sport, BME	Yes
BME Sport Cymru	New NSP	Principal +4	Sport, BME	Yes

Gwelwyd y partneriaethau ar lefel Prosiect yn sefydlu amrywiaeth o drefniadau:

- ✚ **Geogelcio** – Ffocws ar wahanol weithgaredd ar gyfer Chwaraeon Cymru (cerdded) ac awyr agored
- ✚ **Ziggies** - Partneriaid newydd yn cydweithredu, ffocws blynyddoedd cynnar a chymheiriaid i gymheiriaid rhwng rhieni
- ✚ **Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr** - Prosiect cymhleth yn troi o amgylch newid diwylliannol; yn ceisio cydweithredu ar raddfa eang
- ✚ **Datblygu Chwaraeon Anabledd** – Cynhyrchwyd ar y cyd â'r Rhwydwaith Cefnogi Anabledd. Grwpiau Nam, ysgolion
- ✚ **Amser i Newid Cymru** - Partneriaeth newydd rhwng chwaraeon ac iechyd
- ✚ **Cicio Peli** – Eithrio cymdeithasol eithafol, codi proffil drwy gefnogaeth gan actor
- ✚ **Chwaraeon Drwy'r Guides** – Codi proffil chwaraeon a herio Girl Guiding UK
- ✚ **Breeze** – Merched i feicio, gan adeiladu ar beilot llwyddiannus gan Feicio Prydain
- ✚ **Us Girls** - Genethod yn creu eu agenda eu hunain, gan adeiladu ar beilot yn Lloegr

- ✚ **Clwb Gymnasteg Bute** – Partneriaeth ar y cyd, gan ddatblygu ymddiriedaeth rhwng sefydliadau
- ✚ **Criced Heb Ffiniau** - Agor sefydliad i wahodd y gymuned ehangach i mewn
- ✚ **BME Sport Cymru** - Partneriaeth newydd gyda Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru, yn ei thro cafodd bartneriaethau newydd gyda phedwar partner darparu

Roedd gennym ddi-ddordeb penodol mewn cael gwybod i ba raddau oedd cymeriad a chymhlethdod y trefniadau partneriaeth yn gysylltiedig ag arloesi tebygol a risg. Roedd ein dadansoddiad – a gynrychiolir drwy ddarlun isod – yn darparu fframwaith elfennol y gellid ei ddefnyddio i ddeall ar ddechrau Prosiect faint o arloesi a risg oedd yn debygol o fod yn rhan o'i weithredu.

Ffigwr 5: Ystyriaethau o ran Cymhlethdod Partneriaeth Prosiect

Many Partners	Time to Change Wales	Us Girls	Large Scale Change BME Ziggie
Partner +1	Bute Gymnastics	Street Football	
Single Principal Partner	Welsh Cycling Welsh Cricket BBNPA	Girl Guides	Bridgend
	Single Sport	Multi Sport	Context Changer

Note: Arrow denotes line of potential innovation and risk

Hefyd roedd modd i ni ganfod cryfderau a heriau'r gwahanol batrymau o bartneriaeth, fel y dangosir yn Ffigwr 6.

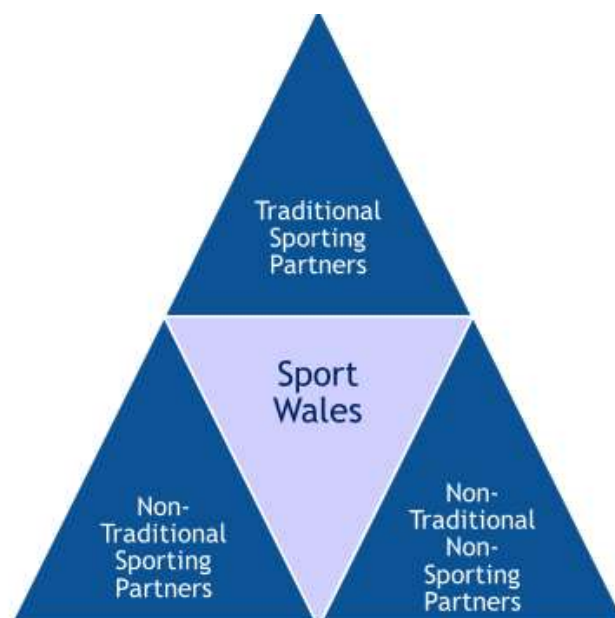
Ffigwr 6: Cryfderau a Heriau Gwahanol Bartneriaethau

Strengths:

- Sport Wales engaging with new partners
- Sport Wales engaging in new projects that are cross sector - some risks taken
- Confidence in the project lead partner

Challenges:

- Developing relations and trust with new partners takes time /and understanding
- Learning from C4A: some 'Looking out from sport' & others 'Looking into sport'
- Some partners still learning about SW and developing their relationship
- No private sector partners under C4A

Note: Looking out from sport refers to sporting organisations finding potentially non-sport ways to engage participants (socialising; health; beauty) and 'Looking into sport' refers to non-sporting organisations seeking support from sport (Girl Guides; Large scale change).

Dangosodd y gwerthusiad ei bod yn bwysig bod gan Brosiectau ddigon o adnoddau a gallu i gynllunio, gweithredu, monitro a gwerthuso eu gweithgareddau. Roedd hefyd yn hanfodol bod gwerthoedd craidd y Rhaglen Galw Am Weithredu, yn enwedig ceisio cydraddoldeb ac amrywiaeth, yn cael eu hymgorffori ar lefelau uwch yn y sefydliadau a oedd yn arwain y Prosiectau. Mae'r rhain yn faterion y mae'n well eu hystyried yn ofalus ar ddechrau Rhaglen fel Galw Am Weithredu, fel bod Chwaraeon Cymru yn gallu asesu cryfder trefniadau llywodraethu partner ac yn gallu helpu i arwain y partneriaethau arloesol mae'n eu llunio.

Cyfranogiad

Roedd cynyddu cyfranogiad wrth galon Rhaglen Galw Am Weithredu. Roedd amrywiaeth sylweddol yn y mathau o gyfranogiad a geiswyd gan Brosiectau ac yn y dull o gyflawni hynny. Canolbwyntiodd rhai o'r Prosiectau ar un gamp. Mabwysiadodd rai ddull aml-chwaraeon o weithredu. Roedd eraill yn 'newidiwyr cyd-destun' - eu nod oedd newid y cyd-destun cyfranogiad ar gyfer grwpiau targed penodol, er mwyn meithrin cyfranogiad cynyddol, yn nodweddiadol drwy ei wneud yn fwy apelgar a hygyrch. Roedd y 'bydoedd cyfranogiad' roedd y Prosiectau'n ceisio dylanwadu arnynt yn amrywio hefyd. Roedd rhai eisiau meithrin sgiliau sylfaen y cyfranogwyr er mwyn gallu cymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol eraill ('llythrennedd corfforol'). Roedd eraill eisiau galluogi cyfranogwyr i wneud cynnydd o weithgareddau lefel 'mynediad' i lefelau uwch o gyflawni. Pwysleisiodd rhai welliannau mewn lles ac felly aethant ati i geisio canlyniadau cymdeithasol ac iechyd ehangach. Cyfunodd y mwyafrif y ddau neu'r tri math gwahanol yma o gyfranogiad.

Ffigwr 7: Ffocws Prosiect a 'Byd' y Cyfranogiad

PROJECT	FOCUS	PARTICIPATION 'WORLD'
Geocaching	Single	Foundation, well being and some progression
Ziggies	Context Changer	Foundation and well being
Large Scale Behaviour Change	Context Changer	Foundation and well being
Disability Sport Development	Context Changer	Foundation, well being and progression
Time to Change Wales	Single Sport	Foundation, well being and progression
Kick Some Balls	Multi & Context Changer	Foundation, well being and progression
Sport Through Guiding	Multi Sport	Foundation, well being and progression
Breeze	Single	Foundation, well being and progression
Us girls	Multi & Context Changer	Foundation and well being
Bute Gymnastics Club	Single	Foundation, well being and progression
Cricket Without Boundaries	Single	Foundation, well being and progression
BME Sport Cymru	Multi & Context Changer	Foundation, well being and progression

Un o wersi cynnar y gwerthusiad oedd ei bod yn cymryd mwy o amser na'r disgwyl yn aml i Brosiectau sicrhau nifer y cyfranogwyr a ragwelwyd yn eu ceisiadau. Roedd hyn yn adlewyrchu'r angen am lawer iawn o waith ymlaen llaw i weithio gyda'r grwpiau yr oeddent eisieu gweithio gyda hwy, i gael gwybod beth oedd yn apelio atynt. Hefyd cymerodd amser i sicrhau ymddiriedaeth darpar gyfranogwyr ac iddynt fagu hyder ac, mewn rhai achosion, meithrin sgiliau i ddechrau cymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol eraill. Roedd yn bwysig, felly, bod Chwaraeon Cymru yn rheoli Prosiectau mewn ffordd oedd yn rhoi digon o amser i Brosiectau gyrraedd y targedau cyfranogiad. Ym mlwyddyn gyntaf Cam 2 y Rhaglen, gwnaeth y rhan fwyaf o'r Prosiectau rywfaint o gynnydd tuag at gyrraedd y targedau ar gyfer cyfranogwyr newydd, gweithgareddau newydd, nifer y sesiynau gweithgarwch, a nifer yr hyfforddwyd a'r gwirfoddolwyr oedd wedi cael eu recriwtio. Ond roedd y cynnydd yn anwastad. Cymerodd rai Prosiectau amser i ennill momentwm ym mhob allbwn, a gellid priodoli hyn i raddau helaeth i'r gwaith sylweddol oedd ei angen ymlaen llaw. Ni wnaeth pob Prosiect gymaint o gynnydd cynnar tuag at eu targedau ag a ddisgwyliwyd - roeddent yn llai llwyddiannus o ran sicrhau cyfranogiad rheolaidd a pharhaus. Yn y rhan fwyaf o achosion, cynyddodd hyn ym mlynnyddoedd dau a thri.

Roedd cydbwysedd i'w sicrhau. Roedd yn bwysig rhoi amser i Brosiectau gychwyn, a hyblygrwydd i newid llwybr os oedd angen yng ngoleuni'r dysgu am beth oedd yn gweithio. Ar y llaw arall, roedd angen cydnabod a rhoi sylw i achosion o Brosiectau'n methu cyflawni, a gweithredu'n briodol.

Un o fanteision mawr y Rhaglen oedd ei bod wedi arwain at ddysgu llawer am y rhwystrau a'r galluo gwyr yng nghyswllt cyfranogiad ymhlith grwpiau targed. Rhyngddynt defnyddiodd y Prosiectau amrywiaeth eang o wahanol ddulliau a ffyrdd newydd o weithio. Mewn rhai achosion, datblygodd y Prosiectau weithgareddau fel ymateb i ddewisiadau cyfranogwyr. Canfu sawl prosiect ei bod yn bwysig cynnig gweithgareddau heb ymwneud â chwaraeon i ddechrau, i gyfuno chwaraeon gyda gweithgareddau cymdeithasol. Tynnodd sawl un sylw at bwysigrwydd deall negeseuon a 'marchnata', a'r angen am 'deilwra' eu darpariaeth i grwpiau targed penodol ('darparu manwl'). Arbrofodd y rhan fwyaf gyda ffyrdd amgen o estyn allan at ddarpar gyfranogwyr a chanfod bod gweithio drwy a gyda rhwydweithiau, grwpiau a gweithgareddau

presennol oedd â chysylltiadau da â grwpiau targed yn fwy effeithiol na dull datblygu chwaraeon traddodiadol. Hefyd dangosodd y Prosiectau bwysigrwydd creu amodau lle'r oedd yn bosib meithrin hyder ac ymddiriedaeth, gan gynnwys drwy greu gofod 'diogel'. Mewn sawl achos, roedd hon yn rhan greiddiol o'u theorïau o newid penodol (neu, yn amlach, amhenodol).

Daeth y rôl greiddiol a chwaraewyd gan 'asiantau' (cyfryngwyr) yn amlwg iawn o'r gwerthusiad. Roedd yn bwysig bod y Prosiectau'n ennyn ymddiriedaeth nid yn unig darpar gyfranogwyr ond hefyd arweinwyr grwpiau, hyfforddwyr, gwirfoddolwyr, rhieni ac aelodau eraill y teulu, cynrychiolwyr cymunedol, clybiau chwaraeon, gweithwyr cymdeithasol a gwasanaethau cyhoeddus eraill. Mae'r asiantau hyn yn gallu cyflawni nifer o wahanol swyddogaethau i helpu i ddod o hyd i ddarpar gyfranogwyr. Rydym wedi nodi'r rhain isod mewn tabl y gellid ei ddefnyddio i 'fapio' swyddogaethau posib yn ôl gwahanol asiantau, a thrwy hynny helpu i nodi cyfleoedd i ddefnyddio cefnogaeth asiantau mewn ffordd fwy effeithiol.

Ffigwr 8: Categoriâu a Swyddogaethau 'Asiantau'

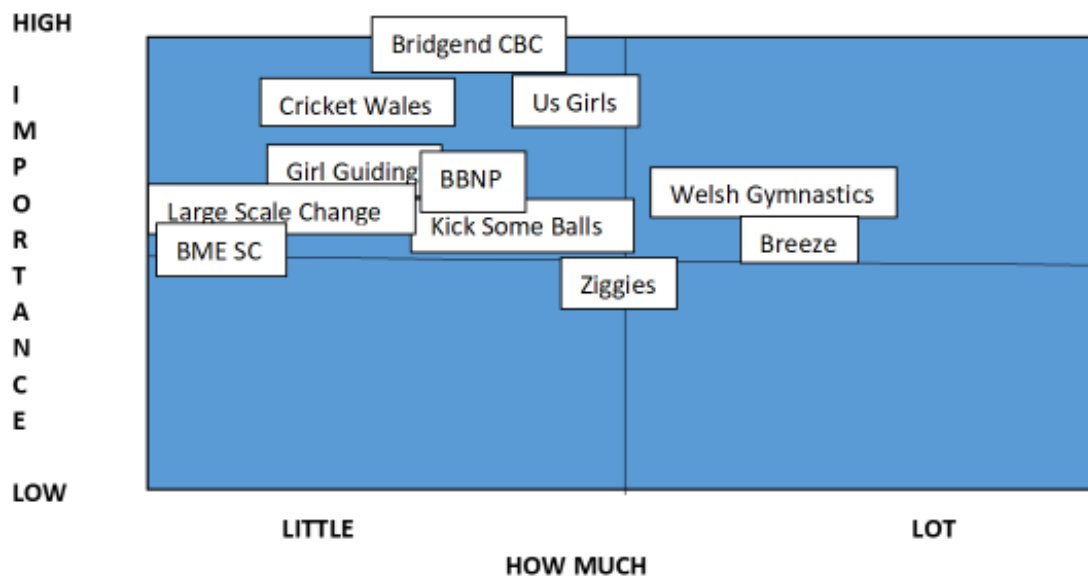
Categories	Comfort & acceptance	Legitimacy	Delivery	Gateway & access	Communicator /amplifier	Leader
Volunteers/coaches						
Group leaders						
Parents & family						
Community representatives						
Public & voluntary sector partners & peers						
Project workers/leaders						
Sport organisations/clubs						
Participants as agents						
Celebrities						

Gwerth Am Arian ac Elw Cymdeithasol ar Fuddsoddiad (SROI)

Ni chafodd y gwerth am arian ei werthuso'n systematig ar draws Galw Am Weithredu ar lefel Prosiect na Rhaglen. Y dystiolaeth gyfyngedig o astudiaethau achos y Prosiectau yw bod rhai agweddau ar y Prosiectau'n darparu gwerth da am arian, ond weithiau mewn ffyrdd annisgwyl. Roedd y rhan fwyaf o'r Prosiectau'n meddwl bod gwerth am arian yn bwysig ond – am resymau dealladwy – ychydig oedd wedi mesur hynny yn rhan gynnar blwyddyn 2 Galw Am Weithredu, fel mae Ffigwr 9 yn dangos.

Ffigwr 9: Pwysigrwydd a Mesur Gwerth Am Arian

Roedd y Prosiectau'n amrywio o ran sut roeddent yn delio â gwerth am arian neu elw cymdeithasol ar fuddsoddiad, fel y dangosir isod.

- ✚ Geogelcio – cofnodwyd y gwerth a ychwanegwyd (canlyniadau) ond nid yn ariannol
- ✚ Ziggies – mesur gwerth cymdeithasol
- ✚ Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr – heb fesur gwerth yn ffurfiol
- ✚ Datblygu Chwaraeon Anabledd – ceisio tystiolaeth gredadwy o arbedion i iechyd a gofal cymdeithasol
- ✚ Amser i Newid Cymru – yn datblygu ar hyn o bryd
- ✚ Cicio Peli – wedi gwerthuso gwerth am arian a gwerth cymdeithasol
- ✚ Chwaraeon Drwy'r *Guides* - gwerth am ymdrech gyda ffocws mewnol
- ✚ Breeze – cofnodi'r cyfranogwyr, hyd y teithiau beicio, effaith iechyd, manteision CO2
- ✚ Us Girls – pwysig iawn, gallai wneud mwy, y ddarpariaeth wedi bod yn sbardun hyd yma
- ✚ Clwb Gymnasteg Bute – nifer y cyfranogwyr a chwmpasu'r gwerth ehangach i'w briodoli i'r Prosiect
- ✚ Criced Heb Ffiniau – pwysig iawn ond gweithgarwch cyfyngedig hyd yma – manteision cymunedol
- ✚ BME Sport Cymru – pwysig dangos effaith ond ddim yn gwneud hynny ar hyn o bryd

Roedd y diffyg sylw cymharol a roddwyd i fesur gwerth am arian yn ddealladwy. Nid oedd Galw Am Weithredu yn gofyn i Brosiectau dargedu gwerth am arian yn benodol, neu ffyrdd o'i fesur. Roedd ffocws Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid ym Mhrosiectau Galw Am Weithredu ar ddatblygu dulliau arloesol o weithredu ac ar effeithiolrwydd. Rhoddwyd llai o sylw i gost-effeithiolrwydd ac i ba ddulliau oedd yn rhoi'r elw gorau ar fuddsoddiad o ran cynyddu cyfranogiad a/neu greu arbedion yn rhywle arall. Fodd bynnag, roedd Chwaraeon Cymru a'r Prosiectau i gyd yn cydnabod bod gwerth am arian yn bwysig, yn enwedig ar amser pan mae cyllidebau o dan bwysau. Roedd deall pa ddulliau oedd fwyaf cost-effeithiol wrth weithio gyda'r grwpiau targed yn bwysig i gyflwyno'r achos dros gyllid 'prif ffrwd' parhaus.

Un rhan o'r 'broblem' o asesu gwerth am arian neu elw cymdeithasol ar fuddsoddiad yw bod sawl ffordd o'u mesur ac mae'r rhan fwyaf o ddulliau'n mesur gwahanol bethau, fel yr adlewyrchir yn Ffigur 10.

Ffigur 10: Gwahanol ddulliau'n ateb gwahanol gwestiynau

Cost effective analysis	Compares alternative projects to achieve the same goal	Which programme is most effective at achieving a stated outcome(s)?
Cost utility analysis	Takes account of beneficiaries' preferred outcomes	
Cost benefit analysis	Do benefits outweigh costs? Which projects offer best ratio?	Does the value created by a programme merit the cost of running it?
Social return on investment	Measures social, environmental and economic costs and benefits	
Rank correlation of cost vs impact	Relative measurement of VFM across a menu of actions	What are the relative costs and benefits of different programmes
Resource efficiency analysis	Compares VFM between projects	

Addaswyd o Fleming (2013)⁷

Roedd gan y rhan fwyaf o'r Prosiectau ddata dibynadwy am gostau ac am nifer y cyfranogwyr, felly roedd posib cyfrif y 'gost fesul cyfranogwr' ar gyfartaledd. Gallai rhai fynd y tu hwnt i'r mesur syml hwn a hefyd cyfrif y gost fesul sesiwn cyfranogi. Ond nid oedd hyn yn cofnodi gwir fanteision y Rhaglen. I wneud hyn byddai angen data llawer mwy cynhwysfawr am yr effeithiau ar fywydau cyfranogwyr a'r arbedion fydd hyn yn eu creu i wasanaethau eraill efallai. Ceir pedair prif elfen i 'werth' – costau uniongyrchol ac anuniongyrchol; dwysedd ac ansawdd y cymryd rhan; y canlyniadau bwriadol, anfwriadol a chasgliadol; a'r arbedion uniongyrchol ac anuniongyrchol. Rhaid asesu'r cyfan.

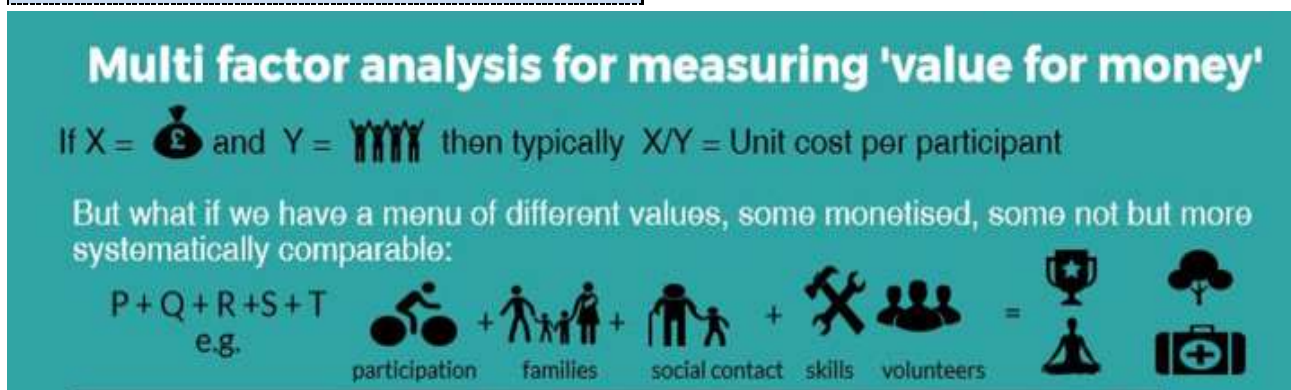
Ffigur 11: Pedair Elfen Gwerth

Dim ond perthynas amherffaith â chost ariannol sydd gan lawer o'r categorïau o 'werth' ac nid yw'n hawdd eu mynegi mewn termau ariannol pur. Mae ceisio adio'r gwahanol gategorïau o werth yn debygol o fod yn ymarferol amhosib heb wneud cyfres lawn o ragdybiaethau amherffaith. Felly, rhaid i Raglenni fel Galw Am Weithredu gael dull 'aml-ffactor' o weithredu, fel y dangosir yn Ffigur 12.

⁷ Fleming, F. 2013. *Evaluation Methods for Assessing Value for Money*. Melbourne: BetterEvaluation. <http://betterevaluation.org/resource/assessing-value-for-money>

Ffigwr 12: Dull 'Aml-ffactor' o Weithredu

Mae'r math o ffactorau y mae angen eu hasesu'n cynnwys y rhai sydd wedi'u nodi isod.

Yr 'aml-ffactorau' gwerth perthnasol i raglen Galw Am Weithredu

Ceir nifer o ddangosyddion neu ffactorau sy'n allbynnau neu ganlyniadau o werth o gyfranogiad cynyddol. Gellir mesur y rhain i gyd ond ni ellir dim ond eu hadio fel swm ariannol cyffredinol o werth wedi'i greu, nac o arbedion a wnaed.

- Nifer y cyfranogwyr a nifer y cyfranogwyr sy'n dychwelyd
- Lefel ymgysylltu'r cyfranogwyr ac a ydynt yn 'gwirioni'
- A fu newid trawsffurfiol mewn cyfranogwyr neu newid ymddygiad sylweddol
- Newidiadau yn hyder y cyfranogwyr - llinell sylfaen ar sail graddfa ac ailfesur yn achlysurol
- Nifer yr hyfforddwyr a'r arweinwyr a'r llysgenhadon sy'n cael eu hyfforddi / gweithio fel gwirfoddolwyr neu gyflogeion
- Newidiadau mewn arferion sefydliadol e.e. ymhlith clybiau neu gyrff rheoli – a fesurir drwy adolygu dogfennau a/neu gyfweiliadau
- Cynnydd mewn ymgysylltu cymunedol â chyfranogiad chwaraeon, a newid safbwyntiau amdano.

Mae angen mwy o waith hefyd er mwyn penderfynu ynghylch pa fath o feincnodau allai fod yn briodol i Raglen fel Galw Am Weithredu. Mae'r gost fesul cyfranogwr yn mynd i fod yn uwch yn anochel nag ar gyfer rhaglenni cymryd rhan mewn chwaraeon traddodiadol, oherwydd y rhwystrau mae'r grwpiau targed yn eu hwynebu a'r buddsoddiad ychwanegol sy'n ofynnol i'w goresgyn. Hefyd, ni fyddai cymariaethau rhwng Prosiectau yn ddefnyddiol iawn oherwydd maent mor amrywiol. Mae hyn yn golygu y bydd unrhyw ymgais i fesur gwerth neu elw cymdeithasol ar fuddsoddiad Rhaglenni fel Galw Am Weithredu yn y dyfodol yn gofyn am ymrwymiad mawr i gasglu data a datblygu dulliau gweithredu aml-ffactor sy'n gallu ystyried amrywiaeth o wahanol fathau o fanteision.

Adran 8: Dyfodol Cyfranogiad Chwaraeon

Un o'r agweddau mwyaf arwyddocaol ar Raglen Galw Am Weithredu oedd bod sylw wedi'i roi yn ystod oes y Rhaglen i Chwaraeon Cymru a'i ddull o weithredu a'i ffyrdd o weithio. Un thema allweddol yn y gwerthusiad oedd perthynas Galw Am Weithredu gyda'r Adolygiad Gweinidogol⁸. Un sylw bryd hynny oedd bod Chwaraeon Cymru yn derbyn bod rhaid iddo newid, a bod Galw Am Weithredu yn ffynhonnell bwysig o arbrofi a dysgu fel sail i'r newid hwn a sut orau i'w weithredu.

Mae digwyddiadau dilynol wedi tanlinellu'r ffordd mae Rhaglen Galw Am Weithredu a'r syniadau sy'n sail iddi wedi'u llunio i fod yn sail i ddatblygiad ehangach Gweledigaeth ar gyfer Chwaraeon yng Nghymru, a strategaeth adolygedig Chwaraeon Cymru ei hun. Mae'r rhain yn eu tro'n cyd-fynd yn agos â themâu ac amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Yn rhan greiddiol ohoni mae bod arloesi'n fwy tebygol o gael ei gyflawni drwy gydweithredu gyda chymysgedd o bartneriaid (newydd a thraddodiadol), sy'n deall prosesau busnes, ac yn gwerthfawrogi bod adnoddau'n bodoli i sbarduno newid a chreu effaith. Bydd y cyd-destun hwn ar gyfer cyfranogiad chwaraeon yn cael ei annog a'i ddilyn gan Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid yn ystod y blynyddoedd sydd i ddod. Mae'n hynod bwysig bod cyfraniad Galw Am Weithredu at ddatblygiadau yn y dyfodol yn cael ei ffrwyno ac yr adeileddir arno. Mae hyn yn cynnwys y canlynol:

- **Gweledigaeth** – Galw Am Weithredu yn helpu fel sail i'r Weledigaeth ac yn gwneud y sgwrs yn gyfoethocach ac yn fwy gwybodus, gan gydnabod bod heriau penodol yn gysylltiedig â lleihau anghydraddoldeb yng Nghymru.
- **Strategaeth** (gan gynnwys CSAP) – cael dull o weithredu seiliedig ar heriau sy'n ysgogi arloesi ac yn creu manteision pellach, gan gynnwys ffynhonnell gyfoethog o ddysgu â'i ffocws ar 'waddol' er mwyn creu diwylliant o ddatblygiad parhaus a fydd, yn ei dro, yn creu sail ar gyfer strategaeth newydd yn y dyfodol.
- **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** – perthnasol i'r nodau – iechyd, cydraddoldeb, diwylliant bywiog, a chymunedau cydlynus – a'r bum ffordd o weithio – tymor hir, atal, cydweithredu, cynnwys, ac integreiddio. Mae'r Ddeddf yn darparu fframwaith sy'n uno lle gall Chwaraeon Cymru arwain y sector gyda gwybodaeth ac arbenigedd perthnasol er mwyn cynyddu lefelau cyfranogiad ledled Cymru ac ymhlith gwahanol Barthau poblogaeth.

Un ffocws mawr i Raglen Galw Am Weithredu oedd deall yn llawer manylach ac mewn ffordd fwy ystyrlon sut gall y rhai sy'n llai egnïol ymwneud mwy â chwaraeon a gweithgarwch corfforol. Gwaddol Galw Am Weithredu yn y cyswllt hwn fu dangos drwy amrywiaeth o brosiectau a phartneriaid y manteision iechyd tymor hir sylweddol a'r mwynhad sydd i'w gael o gymryd rhan

---

⁸ Llywodraeth Cymru (2017) Adolygiad Annibynnol o Chwaraeon Cymru 2017. Ar gael yn: <https://gov.wales/topics/culture-tourism-sport/sportandactiverекреation/sport-wales/sport-wales-review/?lang=en>

yn gyson mewn chwaraeon. Mae ein hymchwil wedi dangos bod digon o opsiynau y gellir eu mabwysiadu er mwyn annog mwy o gymryd rhan a bod rhai elfennau cyffredin ar draws y 12 o Brosiectau yng Ngham 2. Ar sail hynny, rydym wedi datblygu model sy'n defnyddio pob agwedd ar y gwerthusiad. Nid dyma'r unig fodel posib, ond mae'n canolbwyntio ar y cwestiwn allweddol ynghylch sut i gynyddu cyfranogiad chwaraeon cynaliadwy ymhlith y rhai lleiaf tebygol, o dystiolaeth arolwg, i fod yn egniol. Mae gan y model oblygiadau posib i ffyrdd o weithio Chwaraeon Cymru. Rydym yn ei gynnig fel cynnyrch o werthusiad Galw Am Weithredu.

Mae rhai modelau cyfranogiad chwaraeon ar gael eisoes wrth gwrs, ond heb eu teilwra'n benodol i faterion yn ymwneud â chyfranogiad cymharol isel gan grwpiau targed. Er enghraifft, mae 'Elfennau Ymgysylltu' gan Chwaraeon Cymru yn seiliedig ar dystiolaeth helaeth. Y bum elfen yw *cymhelliant*, *hyder*, *ymwybyddiaeth*, *cyfle a'r profiad*. Hyd yma, fodd bynnag, nid yw'r Elfennau Ymgysylltu wedi cael eu dadansoddi na'u cyflwyno o ran model cyfranogiad chwaraeon.

Rydym yn gwybod bod cyfranogiad chwaraeon isel yn ymwneud â rhai o'r ffactorau hyn yn rhannol. Ond mae rhai'n gwyrto tuag at fodel 'diffyg' sy'n tueddu i ganolbwyntio ar yr unigolyn a'r ffactorau mewnol iddo, neu sy'n effeithio arno fel unigolyn, fel diffyg hyder ac ymwybyddiaeth isel o gyfleoedd. Yn wir, rydym hefyd yn gwybod bod cyfranogiad chwaraeon isel yn cael ei effeithio gan ffactorau 'allanol' ehangach, fel yr adlewyrchir ym mhwyslais Chwaraeon Cymru ei hun ar greu'r amgylchedd priodol ar gyfer annog a chefnogi cyfranogiad. Mae'r rhain yn cynnwys materion fel ffactorau cymdeithasol a diwylliannol ehangach, absenoldeb modelau rôl positif, amgylcheddau chwaraeon llai na chrosawus, a diffyg dealltwriaeth o anghenion chwaraeon grwpiau llai egniol gan sefydliadau allweddol. Datblygwyd Galw Am Weithredu gan feddwl am agweddau fel y rhain ac mae angen model er mwyn ystyried y ffactorau hyn, a ffactorau eraill.

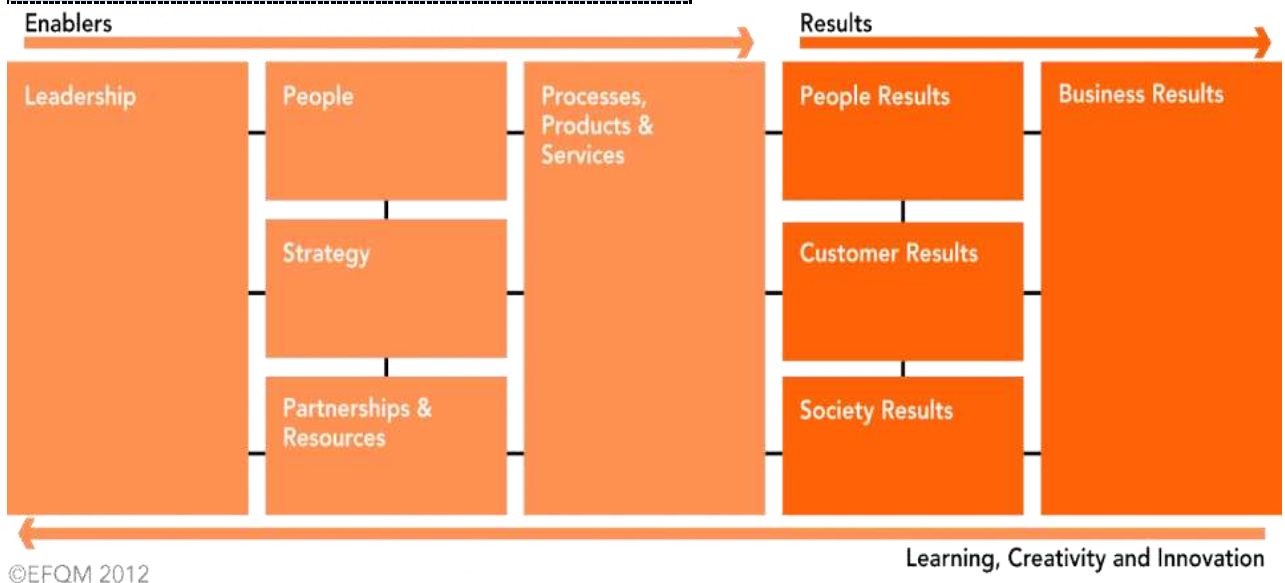
Mae gan ein model arfaethedig 3 rhan:

- Rhan 1: Model craidd sy'n nodi'r 'galluogwyr' amrywiol mewn cyfranogiad chwaraeon cyson a'r 'canlyniadau/allbynnau' amrywiol pan mae'r galluogwyr hynny'n cydweithio'n bositif
- Rhan 2: Cyfres o ystolion 'aeddferwydd', gydag un tu ôl i bob un o'r galluogwyr a phob un o'r canlyniadau/allbynnau sy'n galluogi i ni ganfod ble mae sefydliad/lle penodol o ran cyfranogiad chwaraeon cynaliadwy
- Rhan 3: Adnoddau a fyddai'n helpu sefydliad i weld beth mae angen ei newid er mwyn helpu i gyflawni gwell cyfranogiad chwaraeon, a sut i fynd ati i gyrraedd y nod hwnnw

Rhan 1: Y Model Craidd

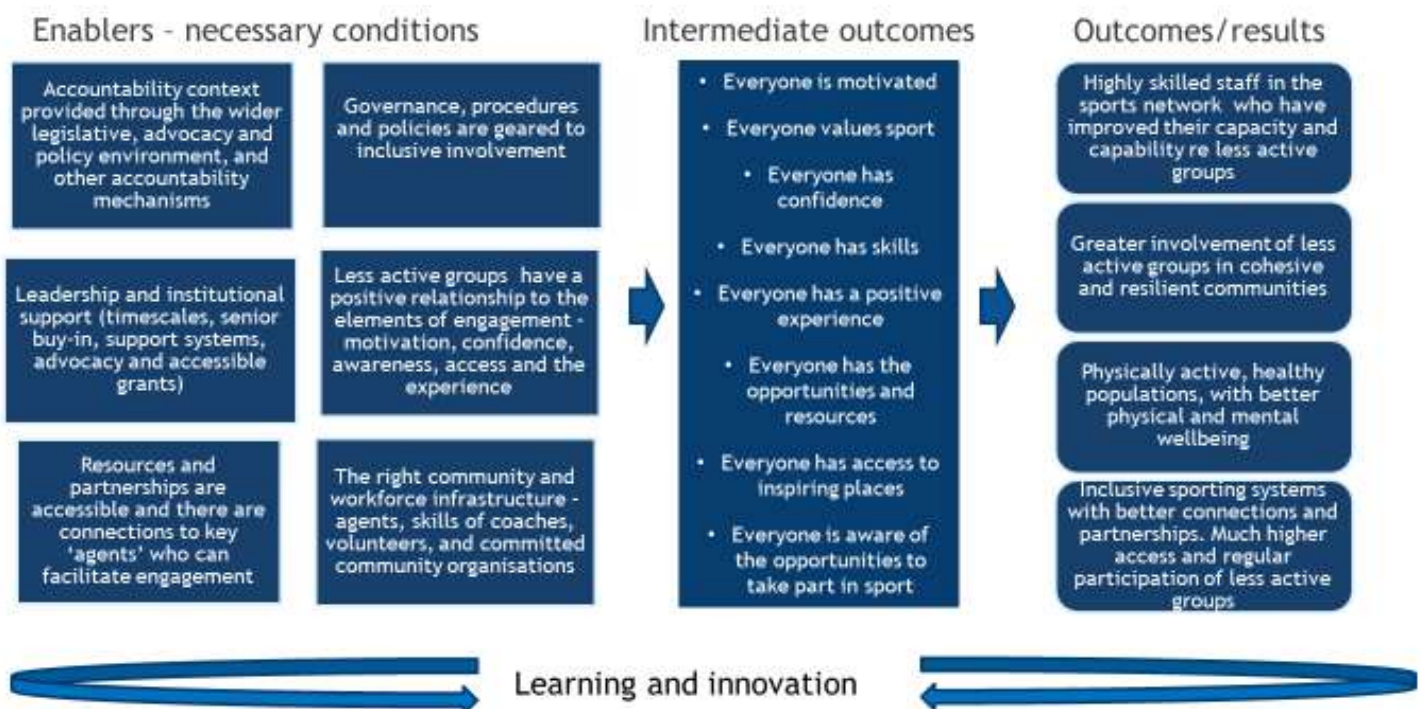
Mae'r model craidd wedi'i lunio'n seiliedig ar Fodel Rhagoriaeth Busnes EFQM, sy'n cysylltu 'galluogwyr' allweddol rhagoriaeth busnes ag amrywiaeth o ganlyniadau ac allbynnau. Ar ffurf diagram, mae'n edrych fel hyn:

Ffigwr 13: Model Rhagoriaeth Busnes EFQM

Mae'r model yn rhoi help gyda gwahaniaethu rhwng 'galluogwyr' a 'chanlyniadau', a hefyd yn gwahaniaethu rhwng gwahanol fathau o ganlyniadau. Mae hyn yn adlewyrchu ar y ffordd roedd gan Galw Am Weithredu fanteision uniongyrchol a chasgliadol. Yng ngoleuni tystiolaeth a dadansoddiad gwerthusiad Galw Am Weithredu, roeddem eisiau uno'r gwahanol agweddau a'u cysylltu â chysyniadau Chwaraeon Cymru ei hun o gyfranogiad chwaraeon (yr 'Elfennau Ymgysylltu'). Arweiniodd ein trafodaethau at ystyried sut gallai Chwaraeon Cymru ddeall dull tymor hir o weithredu gyda chwaraeon a gweithgarwch corfforol ac arweiniodd hyn yn ei dro at y model canlynol:

Ffigwr 14: Model ar gyfer cyfranogiad chwaraeon helaeth, cynaliadwy a phrif ffrwd, lle mae pawb yn mwynhau chwaraeon am oes

Mae'r model hwn uchod yn ddisgrifiadol yn ei hanfod a'i nod yw tynnu sylw at yr amodau ar gyfer cyfranogiad chwaraeon effeithiol, yn enwedig ymhlith y grwpiau hynny sydd â lefelau is o gyfranogiad. Fodd bynnag, mae'n rhaid i ni hefyd allu asesu pa mor effeithiol yw pob un o'r galluogwyr a'r canlyniadau, oherwydd mae hyn yn rhoi sail i ni ar gyfer gwneud diagnosis o unrhyw sefyllfa benodol. I wneud hyn, rydym wedi cyflwyno'r syniad o 'ystol aeddfedrwydd'.

Rhan 2: Yr Ystolion Aeddfedrwydd

Gall yr ystolion aeddfedrwydd hyn alluogi i ni asesu effeithiolrwydd pob un o'r 'galluogwyr' ar draws graddfa 5 cam, a hefyd pennu targedau ar gyfer sut i gyrraedd ble maent angen bod. Gellir eu defnyddio gyda sefydliadau (e.e. CRhC neu ddarparwr chwaraeon) a/neu 'le' (e.e. ardal awdurdod lleol, neu Gymru gyfan hyd yn oed). Isod mae esiampl o 'alluogwr' (yn yr achos hwn, Arweinyddiaeth a Chefnogaeth Sefydliadol) ar ffurf matrices aeddfedrwydd, ac oddi tani, esiampl o ganlyniad/allbwn. Po uchaf yw'r lefel mae sefydliad yn ei chyrraedd, y mwyaf pwerus ac effeithiol fydd y galluogwr hwnnw i helpu i greu'r canlyniadau a ddymunir – a bydd yn llawer mwy tebygol o greu canlyniadau ar lefel yr un mor uchel.

Ffigwr 15: Esiampl o Ystol Aeddfedrwydd Galluogwr – Arweinyddiaeth a Chefnogaeth Sefydliadol

Ffigwr 16: Esiampl o Ystol Aeddfedrwydd Canlyniad – Systemau Chwaraeon Cynhwysol

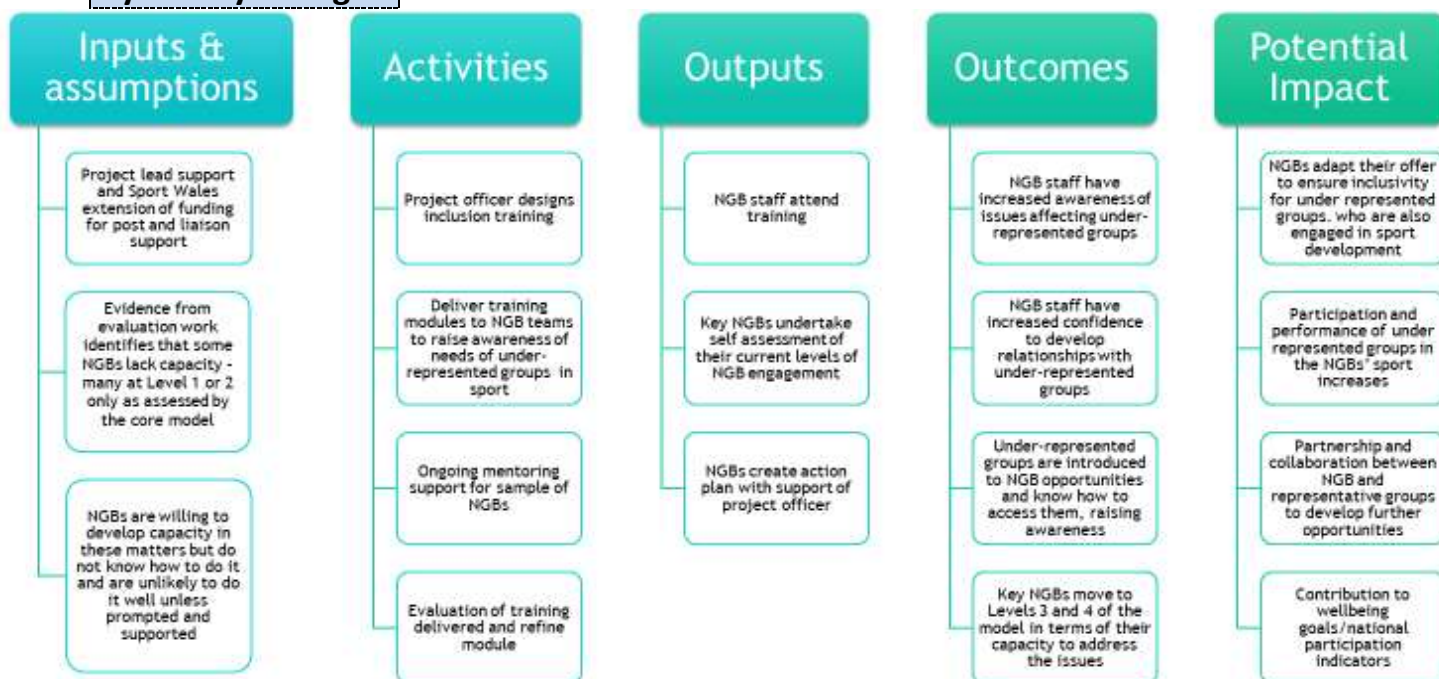
Ceir un ystol aeddfedrwydd ar gyfer pob galluogwr a chanlyniad/allbwn, gyda'r lefelau ym mhob ystol yn gronnol - yn gyffredinol, os yw sefydliad neu le ar (dyweder) Lefel 3, mae'n debygol o fod wedi cyflawni'r agweddau amrywiol ar Lefelau 1 a 2 hefyd. Nid rhoi 'sgôr' benodol i sefydliad neu le yw'r nod, ond helpu'r gweithredwyr allweddol i ddeall yn well pa ffactorau sy'n cefnogi gwell cyfranogiad chwaraeon, a pha fathau o ganlyniadau/allbynnau ellir eu cyflawni, a gweld sut i wneud hynny'n well.

Rhan 3: Adnoddau

Un dull sydd wedi'i brofi'n dda o ran cynllunio ffyrdd i gryfhau'r galluogwyr a chyflawni gwell canlyniadau yw drwy gysylltu'r 'nawr' â'r 'dyfodol'. Mabwysiadwyd dull theori o newid gyda Galw Am Weithredu ac mae'n adnodd pwysig sy'n creu'r cyswllt hwn. Datblygwyd theorïau o newid ar gyfer yr holl Brosiectau a hefyd ar gyfer y Rhaglen yn gyffredinol. Mae'r theori o newid yn helpu i ddatblygu model rhesymeg sy'n cysylltu mewnbwn-â-gweithgareddau-ag-allbynnau-â-chanlyniadau-ag-efeithiau. Ar ôl gweithredu'r model craidd gyda sefydliad neu sector, a chynnal asesiad o'r sefyllfa bresennol, gellir penderfynu pa lefel i anelu ati. Wedyn mae'r theori o newid yn helpu i esbonio sut mae'r gweithredwyr allweddol yn bwriadu cyflawni'r lefel uwch honno o'r sefyllfa bresennol.

Efallai y bydd hwn yn newid a fydd yn cryfhau galluogwyr penodol, fel cydnabod y byddai meithrin gallu CRhC i ddenu grwpiau a chymunedau llai egniol o help i gryfhau cyfranogiad chwaraeon. Y 'theori o newid' sylfaenol, sy'n llifo o'r model craidd, yw bod gallu sefydliadol yn y materion hyn ymhlith cyrff gyda chyfrifoldebau arweinyddiaeth, pennu safonau a seilwaith allweddol yn alluogwr allweddol sy'n cyfrannu at well cyfranogiad. Wedyn gellir cynllunio ymyriad a fydd yn arwain at hynny'n digwydd. Manylir ar esiampl o'r broses hon yn y model isod.

Ffigwr 17: Bydd creu gallu CRhC i ddenu grwpiau a chymunedau llai egniol yn cryfhau cyfranogiad

Mae gan y model sawl mantais. Mae'n darparu dadansoddiad cynhwysfawr sy'n cynnwys ffactorau 'strwythurol' a 'diwylliannol' yn ogystal â ffactorau 'unigol' wrth ddylanwadu ar lefelau cymryd rhan mewn chwaraeon, yn ogystal â ffordd o asesu pob elfen drwy ddefnyddio ystolion aeddfedrwydd. Mae'n cynnig ffordd ddisgybledig o feddwl am beth sydd angen newid a sut. Mae'n fframwaith clir sy'n gallu helpu i adnabod y gweithgareddau a'r mewnbynnau 'priodol' er mwyn cyflawni'r allbynnau, y canlyniadau a'r effeithiau a ddymunir. Rydym yn cyflwyno'r model hwn ar gyfer ei drafod a'i fireinio wrth i Chwaraeon Cymru lunio ei agenda a cheisio casglu rhagor o dystiolaeth er mwyn datblygu gwybodaeth newydd.

Adran 9: Cyflawni, Newid, a Dysgu: Gwaddol Positif Galw Am Weithredu

Mae gwerthusiad Rhaglen Galw Am Weithredu wedi datgelu rhai cyflawniadau sylweddol ac wedi creu dysgu sylweddol a all fod yn sail i fentrau yn y dyfodol a'u cyfoethogi.

Canolbwyntiodd Cam 1 ar gyfranogiad cyffredinol, ac wedyn canolbwyntiodd Cam 2 yn benodol ar Brosiectau oedd yn ceisio cynyddu cyfranogiad ymhlith y rhai lleiaf tebygol o gymryd rhan mewn chwaraeon. Trwy wneud hynny, ceisiodd ddeall ac edrych ar sut gall ymyriadau chwaraeon fynd i'r afael ag anghydraddoldeb. Mae'r negeseuon a'r dysgu allweddol o ganfyddiadau'r gwerthusiad o ddiddordeb i Chwaraeon Cymru fel y sefydliad cenedlaethol sy'n gyfrifol am ddatblygu a hybu chwaraeon a hamdden gorfforol yng Nghymru. Ond maent hefyd yn berthnasol i sefydliadau eraill, gan gynnwys CRhC, darparwyr chwaraeon awdurdodau lleol ac ymddiriedolaethau, hyfforddwyr, ac addysgwyr chwaraeon, a sectorau eraill hefyd o bosib, sy'n ymwneud â gweithgarwch corfforol ac iechyd.

Cynhaliwyd y gwerthusiad mewn 'amser real' ac roedd hyn yn cynnwys y tîm yn gweithio'n agos gyda Chwaraeon Cymru a sefydliadau cynnal y Prosiectau. Roedd yn bwysig casglu negeseuon a dysgu allweddol y gellid eu defnyddio i ddylanwadu ar bolisiau ac arferion. Gellir crynhoi prif gasgliadau'r gwerthusiad o dan dri phrif bennawd – cyflawniadau'r Rhaglen, y newidiadau y mae wedi'u cyflwyno, a'r dysgu sydd wedi'i greu.

Cyflawni

Pan gafodd ei chyflwyno, roedd Rhaglen Galw Am Weithredu yn unigryw ymhlith y grantiau datblygu chwaraeon oedd yn bodoli yng Nghymru. Roedd cydnabyddiaeth gynyddol o bwysigrwydd cyfranogiad torfol a thystiolaeth gref bod y dulliau presennol o weithredu'n methu denu rhai rhannau o'r boblogaeth i gymryd rhan. Profodd Cam 2 y Rhaglen yn benodol yn ffordd briodol o sefydlu ffyrdd newydd o weithio yn y sector sydd â photensial i roi sylw i'r mater pwysig hwn. Mae profiadau'r Prosiectau wedi bod yn amrywiol ond, yn gyffredinol, mae Rhaglen Galw Am Weithredu wedi hwyluso datblygiad partneriaethau a dulliau gweithredu newydd arwyddocaol sydd â photensial i arwain at newid trawsffurfiol mewn cyfranogiad ymhlith y grwpiau targed.

Mae'r prosiectau wedi cyfrannu at gynydd mewn cyfleoedd chwaraeon a gweithgarwch corfforol cymunedol a chyflawnodd llawer ohonynt y targedau cymryd rhan cyffredinol a bennwyd yn y ceisiadau, ac oddi mewn i'r gyllideb. Tangyflawnodd rhai o'r Prosiectau ond rhagorodd eraill ar y targedau o ran cymryd rhan. Ond, yn gyffredinol, cafodd y lefelau cymryd rhan cyffredinol ar gyfer Rhaglen Galw Am Weithredu eu cyrraedd.

Daeth y Prosiectau'n fwy medrus am farchnata eu gweithgareddau a rhoi sylw i'r rhwystrau mae cyfranogwyr yn eu hwynebu, gan lwyddo i gael effaith sylweddol ar unigolion yn y grwpiau targed drwy gyfranogiad chwaraeon a gweithgarwch corfforol arall. Symudodd rhai Prosiectau y tu hwnt i ddim ond annog cyfranogiad at alluogi cynnydd. Yn gyffredinol, gwnaeth y Prosiectau lai o gynydd gyda chyrraedd eu targedau ar gyfer gwirfoddolwyr a hyfforddwyr, ond mae

newidiadau wedi bod yn agweddau hyfforddwyr a'r ymwybyddiaeth o anghenion yr unigolion yn y grwpiau targed.

Yn ehangach, ac o'r arwyddocâd mwyaf o bosib yn y tymor hwy, ceir tystiolaeth bod rhai Prosiectau wedi annog newidiadau ar 'lefel system', gan gynnwys, er enghraifft, dylanwadu ar ddulliau gweithredu clybiau a sefydliadau chwaraeon 'prif ffrwd'. Hefyd mae wedi cael dylanwad arwyddocaol ar ffordd o feddwl a strategaethau Chwaraeon Cymru wrth iddynt esblygu, a rhai cyrff iechyd a rhai o'r CRhC a sefydliadau'r trydydd sector sy'n cydnabod pwysigrwydd chwaraeon a gweithgarwch corfforol er mwyn cyflawni amcanion chwaraeon a amcanion heb ymwneud â chwaraeon.

Newid

Un o nodweddion pwysicaf a mwyaf nodedig y Rhaglen Galw Am Weithredu oedd yr ymrwymiad i adlewyrchu ar yr hyn oedd yn gweithio a'r pethau nad oeddent yn gweithio, ac ymateb iddynt. Profodd Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid eu bod yn gallu addasu a newid i sut oedd Prosiectau'n gweithredu yng ngoleuni'r hyn a ddysgwyd o'r newydd. Dros amser, roedd cydnabyddiaeth gynyddol i weithio mewn partneriaeth â chyrff heb ymwneud â chwaraeon a phwyslais ar hynny. Dysgodd y Prosiectau ddefnyddio sefydliadau, rhwydweithiau a chyfryngau presennol oedd cyfranogwyr yn gyfarwydd â hwy ac yn ymddiried ynddynt.

Roedd ymwybyddiaeth gynyddol hefyd o bwysigrwydd darparu cyfleoedd 'lefel mynediad' oedd yn apelio fwyaf at y cyfranogwyr ac a oedd ar gael yn hwylus iddynt, hyd yn oed os oedd hyn yn golygu gweithgareddau a/neu sesiynau cymdeithasol oedd yn meithrin sgiliau, cymhelliant a hyder y cyfranogwyr, sef yr elfennau yr oedd arnynt eu hangen er mwyn 'symud ymlaen' i chwaraeon. Datblygodd arweinwyr y Prosiectau a Chwaraeon Cymru dull mwy soffistigedig o ddiffinio llwyddiant, gan symud oddi wrth dim ond cyfrif nifer y cyfranogwyr, a ffafrio datblygu cyfranogi yn y tymor hwy. Tynnodd llawer o'r Prosiectau sylw at bwysigrwydd peidio â dim ond ymwneud â darpar gyfranogwyr, ond hefyd gyda'u cyfoedion, eu rhieni ac aelodau eraill eu teulu ac, mewn rhai achosion, arweinwyr cymunedol.

Hefyd canfu'r gwerthusiad dystiolaeth o newidiadau arwyddocaol a phositif dros amser yn agweddau'r cyfranogwyr a'u teuluoedd wrth iddynt fagu profiad o'r hyn y gallent ei gyflawni. Dangosodd y Prosiectau bwysigrwydd cydnabod gwahaniaethau pwysig rhwng grwpiau targed a hefyd y rhyngadrannau rhyngddynt, fel y ffaith bod rhai'n profi ffactorau cadarnhaol cysylltiedig â lefelau isel o gyfranogiad gan ddau neu fwy o ran rhyw, amddifadedd, ethnigrwydd ac anabledd. Hefyd creodd rhai Prosiectau newid drwy newid ffordd o feddwl a diwylliant sefydliadau cysylltiedig â Galw Am Weithredu mewn ffyrdd amrywiol, er enghraifft, cynyddu pwysigrwydd beicio merched yn sefydliad Beicio Cymru; gwneud gweithgarwch corfforol yn elfen graidd o ddarpariaeth Girl Guiding Cymru; a gwneud amrywiaeth o sefydliadau'n fwy parod i dderbyn dulliau gweithredu Newid ar Raddfa Fawr.

Casglwyd 'cynhwysion llwyddiant' ar lefel Prosiect a Rhaglen at ei gilydd gennym, gan eu datgan yn y bocsys isod. Roedd y cynhwysion 'llwyddiant' hyn yn cynnwys osgoi'r gwendidau mawr.

Cynhwysion Llwyddiant: Prosiectau Unigol

Roedd llawer o gynhwysion yn rhan o lwyddiant Prosiectau unigol. Yn gyntaf yn eu plith roedd **ansawdd y ceisiadau**, ac yn sail i hynny roedd proses **ymgyngori, allgymorth, a datblygu** drwyadl. Hefyd gweithiodd **proses werthuso** Chwaraeon Cymru yn dda, ond mae'n debyg bod rhai o'r **ystyriaethau pwysig a ddaeth i'r amlwg yn benodol yn hytrach nag amhenodol** o ran y meini prawf a weithredwyd. Yn gwbl briodol, gwrthododd Chwaraeon Cymru gymeradwyo Prosiectau heb eu ffurfio'n dda, hyd yn oed mewn meysydd o flaenoriaeth arwyddocaol. Fodd bynnag, roedd **cymhlethdod** rhai Prosiectau'n cymhlethu'r gweithredu, gan wneud **ffocws clir yn gysylltiedig â threfniadau darparu uniongyrchol** yn gynhwysyn llwyddiant arall.

Yn gyffredinol, cyrhaeddodd y Prosiectau eu **targedau cymryd rhan rhifol** a hefyd roeddent yn gallu dangos **effeithiau positif ar unigolion a grwpiau o gyfranogwyr** o ran hyder a chymhelliant, ac effeithiau trawsffurfiol hyd yn oed mewn rhai achosion. Roedd y **manteision iechyd a lles heb eu datgan i raddau** yn nodedig tu hwnt ac maent yn hynod berthnasol yn amgylchedd polisi newydd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae 'ffyrdd o weithio' Galw Am Weithredu yn cyd-fynd yn dda â'r Ddeddf hefyd.

Elwodd llawer o Brosiectau o **arweinyddiaeth ysbrydoledig ac ymroddedig gan unigolion allweddol** mewn swyddi strategol (eiriolwyr a dylanwadwyr polisi) a gweithredol (hyrwyddwyr cymunedol) uwch. Roedd y ddau yr un mor bwysig gan ddarparu egni a ffocws wrth ddatblygu ceisiadau nad oeddent yn 'fusnes fel arfer' iddynt hwy mewn sawl achos. Os nad oedd cysondeb o ran arweinyddiaeth yn ystod y Prosiectau, daethant yn llawer mwy bregus. Roedd arweinyddiaeth dda'n gysylltiedig yn aml â **llywodraethu a phartneriaeth dda**, yn enwedig lle'r oedd y sefydliadau'n dod at ei gilydd at ddiben ymgeisio, gan dreulio amser yng nghamau cynnar y prosiect yn datblygu dealltwriaeth gyffredin o bwrpas.

Chwaraeodd **hyblygrwydd gweithredu** ran bwysig yn y llwyddiant. Canfu llawer o Brosiectau bod rhaid addasu (fel rheol) eu **theori o newid penodol** yn ymarferol – er enghraifft, os mai'r dybiaeth oedd mai dim ond diffyg cyfle oedd yn atal darpar gyfranogwyr, ond eu bod, mewn gwirionedd, angen llawer mwy o gefnogaeth o ran hyder. Roedd y Prosiectau oedd yn cydnabod **pwysigrwydd asiantau** er mwyn cyrraedd cyfranogwyr, ac a oedd yn gallu sicrhau eu cefnogaeth, yn fwy tebygol o lwyddo, ac yn enwedig pan ddaethant i ddeall bod 'asiantau' yn gallu bod ar sawl ffurf ac yn gallu cyflawni sawl rôl o ran cysylltu Prosiectau â chyfranogwyr.

Yn olaf, cyfrannodd **monitro perfformiad da, a gwybodaeth** at lwyddiant, yn ogystal â bod yn adnodd allweddol i adnabod a chadarnhau llwyddiant. Defnyddiodd y Prosiectau effeithiol **dystiolaeth i ddeall yr angen ac i sicrhau gwybodaeth** am ba weithgareddau oedd yn gweithio orau ac nad oeddent yn cysylltu â grwpiau targed. Llwyddodd y Prosiectau a **gasglodd ddata perfformiad** yn effeithiol i sicrhau'r amser a'r cyfeiriad gorau o ran unrhyw newidiadau oedd angen eu gwneud. Hefyd, roeddent yn gwella rhagolygon **cefnogaeth estynedig a chynaliadwyedd**.

Cynhwysion Llwyddiant: Y Rhaglen yn Gyffredinol

Fel Rhaglen, cafodd Galw Am Weithredu ei **dyfeisio'n dda o ran ei chynllun a'i phwrpas cyffredinol**. Rhoddodd sylw i **feysydd hysbys o angen** yn seiliedig ar dystiolaeth mewn perthynas â chyfranogiad chwaraeon, a **defnyddiodd dystiolaeth a dirnadaeth i ddewis grwpiau targed** nad oeddent yn cael eu cyrraedd ac i benderfynu ar yr adnoddau oedd ar gael a'r hyblygrwydd o ran y dull o'u neilltuo. Gwerthusodd Chwaraeon Cymru Gam 1 o ran y broses, a defnyddiodd y gwersi o hynny ac o'i werthfawrogiad ehangach **nad oedd** Cam 1, i'r graddau helaethaf, **wedi llwyddo i gofnodi partneriaethau newydd a gwahanol ddulliau**. O ganlyniad, roedd **Cam 2 yn llawer mwy llwyddiannus** ac mae'n darparu tystiolaeth gref o ddyngu amser real a gafodd effaith.

Roedd y **gwaith datblygu ac ymgynghori rhagarweiniol** yn drwyadl, ac roedd y broses o arfarnu ceisiadau wedi'i **chynllunio'n dda ac yn fanwl**, er yn gymharol gyfyngedig ei chwmpas. Nid oedd, er enghraifft, yn rhoi sylw i elw cymdeithasol ar fuddsoddiad nac yn canolbwyntio'n llawn ar faterion pwysig fel **llywodraethu a monitro mewnol** oedd yn canolbwyntio ar ganlyniadau (yn hytrach na'r pwyslais traddodiadol ar allbynnau). Fodd bynnag, pan gafodd Prosiectau mewn meysydd blaenoriaeth a gyda phartneriaid blaenoriaeth eu barnu i ddechrau fel rhai **heb fod mewn cyflwr digon da i gael cefnogaeth, buddsoddodd** Chwaraeon Cymru **yn effeithiol yn eu datblygiad**.

Roedd Chwaraeon Cymru yn fodlon **cefnogi Prosiectau arloesol** a dewisodd weithio gyda **phartneriaid anhraddodiadol yn ogystal â'r rhai traddodiadol**. O ganlyniad, darparodd y Rhaglen **amrywiaeth dda o grwpiau targed, partneriaid a gweithgareddau** er mwyn dysgu oddi wrthynt a gwella eu dealltwriaeth o ddatblygu ffyrdd newydd o weithio.

Cafodd y Rhaglen **ei harwain a'i rheoli yn dda**, a chafodd ei chefnogi gan **dîm ag adnoddau cymharol dda** a gafodd amser i weithio gyda Phrosiectau dros gyfnod cyson o amser. **Dysgodd a datblygodd** y tîm hwnnw yn ystod y Rhaglen ac, yn rhannol o leiaf, o ganlyniad iddi. Gallai'r dysgu fod wedi digwydd yn **gynharach ac mewn ffordd â mwy o ffocws**, ond mewn sawl cyswllt, roedd yn bositif ac yn cael cefnogaeth dda, gan gynnwys drwy'r broses werthuso ei hun. **Cefnogwyd** y Prosiectau **gyda'u dysgu eu hunain** a gyda'r angen am addasu eu dull o weithredu pan oedd angen, a chael amser i oruchwylio. Efallai y gallai'r ymyriadau fod wedi bod yn gadarnach ac yn gynharach pan oedd y Prosiectau'n wynebu anawsterau.

Mae **llawer i'w rannu o Galw Am Weithredu** gyda phartneriaid traddodiadol Chwaraeon Cymru, a gwersi y gellid eu cynnwys yn y cytundebau cyllido. Gallai Galw Am Weithredu ei hun **gael ei haildrodd yn broffidiol** ond mae rhwystrau'n atal ei hefelychu a'i hehangu. Mae'n bur debyg mai ei gwerth pennaf wrth symud ymlaen yw i Chwaraeon Cymru **gynnwys y gwersi yn ymwybodol yn ei strategaeth ac yn ei weithgareddau 'prif ffrwd'** wrth i'r holl bartneriaid geisio cyflawni gwell cyfranogiad gan yr holl grwpiau poblogaeth a deall y sensitifrwydd o ran gweithio gyda grwpiau sydd wedi bod yn llai tebygol yn draddodiadol o gymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol.

Dysgu

Gan feddwl am fwriad arloesol penodol Rhaglen Galw Am Weithredu, mae'n bwysig adnabod y dysgu, ac asesu i ba raddau mae arferion da a ddatblygir gan Brosiectau'n cael eu dosbarthu a'u haddasu, a'u mabwysiadu'n ehangach. Mae hefyd wedi bod yn amcan penodol o'r gwerthusiad i fynd ati i gefnogi ac annog y rhannu hwnnw. Yn gyffredinol, mae'n glir bod y Rhaglen wedi arwain at ffyrdd newydd o weithio gyda phartneriaid newydd, ac mewn rhai amgylcheddau heriol iawn. Mae'r dysgu oddi wrth y Rhaglen wedi bod yn weithredol ac yn benodol. Mae llwyddiant y Prosiectau'n cefnogi'r syniad y gall amgylchedd cyfranogi addas a darpariaeth deilwredig fod yn angenrheidiol ond hefyd yn gynhyrchiol o ran annog y rhai o grwpiau llai egniol i ddechrau cymryd rhan a chynyddu eu lefelau cymryd rhan. Mae hyn yn dilysu nifer o theorïau o newid y Prosiectau. Mae'r Rhaglen wedi gweithredu fel catalydd ar gyfer partneriaethau newydd arloesol a cheir gwell dealltwriaeth yn awr yn Chwaraeon Cymru o sut i weithio gyda phartneriaid newydd a sut i feithrin dulliau anhraddodiadol o weithredu gyda hwy.

Dangosodd Cam 2 yn benodol bwysigrwydd a manteision marchnata cyfleoedd yn rhagweithiol ymhlith y partneriaid newydd posib hyn. Roedd dull o weithredu 'seiliedig ar her' – rhoi gwahoddiad eang i gymryd rhan a helpu ymgeiswyr gyda'u ceisiadau – yn ysgogi arloesi, er bod hynny'n cynnwys gorbenion o ran yr amser yr oedd angen i Chwaraeon Cymru ei roi i asesu ceisiadau a helpu partneriaid posib i'w datblygu. O ganlyniad i Galw Am Weithredu, ceir gwell dealltwriaeth o lawer o anghenion a dewisiadau grwpiau targed, yn enwedig y rhai o gymunedau DLIE, a pharodrwydd i ddechrau o bersbectif y cymunedau hynny.

Mae'r Prosiectau sy'n rhan o Galw Am Weithredu wedi gweld bod y negeseuon am fanteision iechyd posib chwaraeon a'r cyfle am ryngweithio cymdeithasol yn bwysicach yn aml i gyfranogwyr a'u teuluoedd na'r chwaraeon eu hunain. Mae'r parodrwydd i groesawu hyn yn llawn yn nodi siwrnai arwyddocaol gan Chwaraeon Cymru.

Yn gyffredinol, mae'r Rhaglen wedi rhoi sail dda i optimistaeth ei bod yn bosib gwneud gwahaniaeth sylweddol i lefelau cymryd rhan ymhlith grwpiau nad ydynt wedi cymryd rhan yn draddodiadol mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol eraill. Ond hefyd mae wedi dangos yr angen am fod â disgwyliadau ac amserlenni realistig. Mae'n cymryd amser, amynedd ac ymrwymiad i ddatblygu cysylltiadau a newid agweddau.

Mae pwysigrwydd asiantau a chyfryngwyr, a ffrwyno cefnogaeth a mewnbwn pobl fel rhieni sy'n gallu gweithredu fel hwyluswyr a gwirfoddolwyr, wedi dod i'r amlwg fel pwynt dysgu pwysig iawn. Hefyd mae Galw Am Weithredu wedi dangos bod rhaid i'r Prosiectau gael eu llywodraethu'n briodol a'u rheoli'n dda. Rhaid i drefniadau llywodraethu fod yn addas i bwrpas ond rhaid gallu eu haddasu hefyd. Yn benodol, mae wedi bod yn hanfodol bod dealltwriaeth o werthoedd Rhaglen Galw Am Weithredu, ac ymrwymiad iddynt, wedi'i ymgorffori ar lefel uchel mewn sefydliadau partner. Hefyd mae disgyblaethau sylfaenol, fel rheoli a monitro prosiectau'n effeithiol, yn bwysig ac mae'n rhaid iddynt fod yn eu lle o'r dechrau. Rhaid sefydlu gweithdrefnau rheoli risg effeithiol sy'n derbyn ac yn dysgu oddi wrth beth sydd heb weithio, a hefyd yn hwyluso camau gweithredu amserol i gywiro pethau pan fo angen.

Dangosodd y gwerthusiad werth dull theori o newid o weithredu – ar gyfer y gwerthusiad ei hun ond, yn bwysicach, ar gyfer Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid. Roedd yn gyfrwng i fynegi ac esbonio cysyniadau allweddol, fel 'cyfranogiad chwaraeon' a 'gwirioni ar chwaraeon', a dangos sut gellid cysylltu'r canlyniadau mawr hyn â gweithgareddau ac allbynnau, ac â rhai amcanion canolraddol. Tynnodd sylw hefyd at gwestiynau pwysig am asiantaeth ac achosiant – beth oedd yn gweithio i gael pobl i 'wirioni' a beth oedd yn methu yn y cyswllt hwn, a beth mae llwybrau cyfranogi nodweddiadol i chwaraeon yn ei ddweud wrthym am gynaliadwyedd tebygol a chymeriad newid ymddygiad? A darparodd ffyrdd o adnabod a dysgu oddi wrth brosiectau fel roeddent yn addasu dros amser.

Mae ein crynodeb o'r negeseuon dysgu allweddol o Galw Am Weithredu wedi'i gyflwyno isod:

Lefel Rhaglen

- Yn gyffredinol, roedd Galw Am Weithredu yn **Rhaglen lwyddiannus, arloesol a dychmygus tu hwnt gydag effaith bositif arwyddocaol a chilir ar lefelau ymgysylltu a chyfranogiad** mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol.
- Roedd y prosiectau'n amrywio o ran cyrraedd eu niferoedd targed, ond **llwyddodd y rhan fwyaf i weithio gyda grwpiau a dangynrychiolir, a chael effaith drawsffurfiol ar unigolion mewn rhai achosion**, gan gynnwys cynnydd mewn sgiliau, rhyngweithio cymdeithasol, cymhelliant a hyder.
- Mae cael yr '**Elfennau Ymgysylltu**' yn gywir yn bwysig iawn, ond o greu'r **cyfleoedd** priodol, mae posib goresgyn y rhwystrau o ran hyder a chymhelliant.
- Hwylusodd Galw Am Weithredu **ddatblygiad partneriaethau newydd arwyddocaol a dulliau newydd o weithio gyda phartneriaid** sydd â photensial i newid yn bositif gyfranogiad y grwpiau targed lle nad yw'r dulliau traddodiadol wedi llwyddo.
- Mae'r datblygiadau yng nghyd-destun polisi yn ystod y Rhaglen yn cyd-fynd â'r gwaith arloesol sydd wedi'i wneud gan **Raglen Galw Am Weithredu – mae ei ffyrdd o weithio'n fwy perthnasol yn awr** na phan gafodd ei lansio.
- Cafodd Galw Am Weithredu ei **rheoli'n dda. Roedd y rhanddeiliaid wedi ymrwymo i ddysgu oddi wrth bethau oedd yn gweithio (neu'n aflwyddiannus)**. Roedd Chwaraeon Cymru a'i bartneriaid yn ymatebol i newidiadau o ran sut roedd y Prosiectau eu hunain yn dysgu oddi wrth eu profiad.
- Mae Galw Am Weithredu yn dangos ei bod yn bosib trechu anghydraddoldeb a gwneud gwahaniaeth sylweddol i lefelau cyfranogiad ymhlith grwpiau nad ydynt wedi cymryd cymaint o ran yn draddodiadol mewn chwaraeon neu weithgareddau corfforol. Mae hefyd yn dangos pa mor bwysig yw **amynedd, ymrwymiad, adnoddau a chydweithredu** i ddatblygu cysylltiadau a newid agweddau.
- Anogodd rhai o Brosiectau Galw Am Weithredu **newidiadau ar 'lefel system'**. Roeddent yn cefnogi **dull mwy cydlynol o weithredu rhwng chwaraeon a sectorau eraill fel iechyd**. Roeddent yn tynnu sylw at y **manteision posib** rhwng chwaraeon a gweithgarwch corfforol ac amcanion polisi cyhoeddus eraill.

- Yn genedlaethol ceir cyfranogiad cynyddol ymhlith plant o grwpiau ethnig sy'n llai tebygol o ymwneud â chwaraeon, a hefyd plant ag anabledd neu nam, ond **nid y rhai o'r cymunedau mwyaf difreintiedig**. Mae hwn yn faes y gall Galw Am Weithredu chwarae rôl ynddo.

Lefel Prosiect

- Gwnaeth y Prosiectau **gais am amrywiaeth eang o wahanol ddulliau a ffyrdd newydd o weithio**, gyda rhai'n datblygu gweithgareddau fel ymateb i ddewisiadau cyfranogwyr, a llawer yn **tynnu sylw at bwysigrwydd hyblygrwydd, a deall negeseuon a 'marchnata', a'r angen am 'deilwra' eu darpariaeth** i grwpiau targed penodol ('darparu manwl').
- Mewn rhai achosion, roedd rhaid i'r Prosiectau **ymgyrdd â llawer o waith paratoi er mwyn gweithio gyda'u grwpiau targed a gweld beth oedd yn apelio atynt**, ac arweiniodd hyn at fwy o gyfnod sefydlu nag a ddisgwyliwyd i lawer o Brosiectau.
- Dangosodd y Prosiectau **bwysigrwydd creu amodau lle'r oedd yn bosib meithrin hyder ac ymddiriedaeth gyda'r grwpiau targed amrywiol**, gan gynnwys drwy greu gofod 'diogel'.
- Drwy Galw Am Weithredu, daeth y Prosiectau'n fwy deheuig am **farchnata eu gweithgareddau a rhoi sylw i'r rhwystrau a wynebwyd gan gyfranogwyr targed**, gyda'r hyfforddwyr yn dod yn fwy ymwybodol o anghenion unigolion.
- **Chwaraewyd rôl greiddiol gan 'asiantau' (cyfryngwyr)** a helpodd i gysylltu'r Prosiectau â'r grwpiau targed. Sicrhodd y Prosiectau ymddiriedaeth y darpar gyfranogwyr drwy arweinwyr grwpiau, hyfforddwyr, gwirfoddolwyr, rhieni ac aelodau eraill y teulu, cynrychiolwyr y cymunedau, clybiau chwaraeon, gweithwyr cymdeithasol ac eraill.
- Roedd cydnabyddiaeth gynyddol o gyfleoedd newydd i **weithio mewn partneriaeth a chyrrff heb fod yn rhai chwaraeon**, a daeth y Prosiectau'n fwy deuheuig am ddysgu sut i ddefnyddio'r sefydliadau, y rhwydweithiau a'r cyfryngau yr oedd y cyfranogwyr yn gyfarwydd â hwy ac yn ymddiried ynddynt.
- Roedd **darparu cyfleoedd 'lefel mynediad' oedd yn apelio at gyfranogwyr** yn elfen bwysig o lwyddiant rhai Prosiectau.
- Ymatebodd y Prosiectau i **wahaniaethau pwysig rhwng grwpiau targed** (yn enwedig mewn perthynas â rhyw, ethnigrwydd, amddifadedd ac anabledd) a **hefyd y rhyngadrannau rhyngddynt**.
- Mae negeseuon am **fanteision iechyd posib chwaraeon a gweithgarwch corfforol a'r cyfle am ryngweithio cymdeithasol** maent yn eu cynnig yn bwysicach yn aml i gyfranogwyr a'u teuluoedd na ffocws ar 'chwaraeon er mwyn chwaraeon'.
- Mae'n rhaid i Brosiectau fod â **threfniadau llywodraethu da sy'n addas i bwrpas ac yn hyblyg**, ac **arweinwyr effeithiol sy'n dangos ymrwymiad i amcanion allweddol** (gan gynnwys cydraddoldeb ac amrywiaeth).
- Hefyd rhaid i Brosiectau **gael eu rheoli'n dda i sicrhau effaith** – rhaid i ddisgyblaethau sylfaenol, fel rheoli a monitro prosiectau yn effeithiol, fod yn eu lle o'r dechrau.

Lefel Chwaraeon Cymru

- Drwy i Chwaraeon Cymru **fabwysiadu dull dysgu adlewyrchol** yn Galw Am Weithredu, ac **ymrwymiad i ddatblygu a phrofi dulliau newydd o weithredu** a fyddai'n ymwneud yn well â'r grwpiau targed, **cyfrannodd at arloesedd a llwyddiant y Rhaglen**. Roedd ei ddull **theori**

o newid o weithredu'n cefnogi dysgu ac yn helpu i symud oddi wrth ffocws ar nifer y cyfranogwyr chwaraeon yn unig.

- Roedd Chwaraeon Cymru yn **rhagweithiol yn ei ymdrechion i estyn allan at bartneriaid newydd (heb fod ym maes chwaraeon yn aml) drwy Galw Am Weithredu, yn enwedig yng Ngham 2**, fel yr adlewyrchir yn ei strategaeth gyfathrebu a'r rhyngweithio cynyddol rhwng swyddogion Chwaraeon Cymru ac ymgeiswyr y Rhaglen yn y cam cynnig.
- Ceir bellach **well dealltwriaeth yn Chwaraeon Cymru o sut i ymgysylltu a meithrin dulliau anhraddodiadol o weithredu** gyda sefydliadau nad yw wedi ymwneud â hwy'n flaenorol.
- Roedd yr **hyblygrwydd a ddefnyddiodd Chwaraeon Cymru i ddsbarthu cyllid**, yn benodol, y defnydd o gronfa gyffredinol ar gyfer dyfarnu grantiau o faint amrywiol i Brosiectau am wahanol gyfnodau, **yn elfen llwyddiannus** o Raglen Galw Am Weithredu.
- **Addasodd swyddogion achos Chwaraeon Cymru yn dda i ofyniad Galw Am Weithredu am weithio mewn ffyrdd newydd gyda sefydliadau newydd**, a darparwyd cefnogaeth werthfawr ganddynt i'r Prosiectau.
- Mae Galw Am Weithredu wedi cael **dylanwad sylweddol ar strategaethau a ffyrdd o feddwl esblygiadol Chwaraeon Cymru**, a rhai'r partneriaid sy'n cydnabod pwysigrwydd chwaraeon a gweithgarwch corfforol i gyflawni amcanion chwaraeon ac amcanion eraill.
- Drwy weithredu Cam 1 Galw Am Weithredu gwelodd Chwaraeon Cymru **bod rhaid bod yn fwy radical a rhoi cynnig ar wahanol ddulliau gweithredu os am roi sylw i gydraddoldeb o ran cymryd rhan ac ehangu cyfranogiad**.
- Defnyddiodd Chwaraeon Cymru **yr hyn a ddysgwyd yng Ngham 1 ac ehangu'n llwyddiannus ffocws Cam 2 Galw Am Weithredu gan hefyd herio darparwyr i weithio'n wahanol**.
- Mae **gwersi lefel Prosiect a Rhaglen Galw Am Weithredu wedi helpu i 'newid y sgwrs'** i bwysleisio rôl chwaraeon a gweithgarwch corfforol mewn cyflawni canlyniadau ehangach. Mae hyn wedi **cyfrannu at strategaeth, polisiau, diwylliant sefydliadol a ffyrdd o weithio Chwaraeon Cymru a fydd yn cyd-fynd yn well â fframweithiau polisi ehangach**, yn enwedig Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- Y dystiolaeth yw bod y **gwerthusiad amser real ei hun** wedi cael effaith bositif ar y **dysgu yn ystod y Rhaglen a hefyd ar lefel Prosiect**.

Meysydd i'w Gwella a'u Datblygu

- Ym mhroses ymgeisio a monitro Galw Am Weithredu, rhoddwyd gormod o bwyslais ar **dargedau ar gyfer nifer y cyfranogwyr** a dim digon ar **beth oedd yn gweithio a pham**.
- **Ni roddwyd digon o sylw** i ddechrau ac yn y prosesau monitro i **ganlyniadau ehangach** fel gwelliannau yn hyder, cymhelliant ac iechyd y cyfranogwyr, **nac i asesu'r elw cymdeithasol ar fuddsoddiad a'r elfennau perthnasol i werth prosiect**.
- Addasodd swyddogion achos Chwaraeon Cymru yn dda i'r ffyrdd newydd o weithio yr oedd yn ofynnol iddynt eu defnyddio **ond gellid bod wedi eu hyfforddi a'u paratoi'n well o'r dechrau**.
- Mae **arweinyddiaeth ac eirioli, llywodraethu, ac asiantaeth** i gyd yn ffactorau llwyddiant allweddol ar gyfer Prosiectau a dylent fod yn bynciau ar gyfer asesu, cyfarwyddyd a monitro a chefnogi parhaus.

- Mewn ymyriadau fel Galw Am Weithredu, mae **angen gwerthuso yn y cam cymeradwyo prosiect raddfa'r risg a'r arloesi a gwneud penderfyniadau sy'n adlewyrchu'r asesiad hwn. Rhaid cynnwys llywodraethu prosiect cadarn a sicrhau bod y monitro a'r gwerthuso'n ddigonol o ddechrau'r prosiect.** Er bod nifer bach o Brosiectau'n adlewyrchu'r egwyddorion hyn, mae mwy i'w gyflawni yn y maes hwn.
- Os yw prosiectau'n wynebu anhawster, **mae dadansoddi cynnar a chadarn ac – os oes angen – ymyriadau yn hanfodol.**
- Mae'n bur debyg bod posib **ehangu ac efelychu** llwyddiant Galw Am Weithredu ond byddai'n rhaid wrth **fuddsoddiad strategol mewn partneriaethau, datblygiad prosiectau, a sgiliau'r gweithlu.**
- Nid bod rhai grwpiau'n **'anodd eu cyrraedd'** sy'n bwysig, ond bod arnynt angen cyfleoedd mewn **ffyrdd gwahanol, a ffyrdd gwell weithiau.**
- Mae'r **dysgu oddi wrth Galw Am Weithredu** yn ymestyn y tu hwnt i chwaraeon, a dylai Chwaraeon Cymru geisio cyfleoedd **i rannu'r gwersi'n ehangach a dysgu oddi wrth sectorau eraill yn eu tro.**
- Dylid cynnwys gwersi Galw Am Weithredu **yn y trefniadau gweithio gyda phartneriaid traddodiadol**, a dylid mynd ati i **weithio gyda phartneriaid anhraddodiadol posib.**

Tîm y Gwerthusiad yn RCS

Mawrth 2019

Atodiad 1: Cam 2 Galw Am Weithredu: Crynodebau o Astudiaethau Achos

Yn yr Atodiad hwn rydym wedi llunio crynodebau o'r astudiaethau achos o bob un o'r 12 o Brosiectau, fel a ganlyn:

Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog - Prosiect *Geogelcio*

Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr - Prosiect *Datblygu Chwaraeon Anabled*

Criced Cymru - Prosiect *Criced Heb Ffiniau*

Girl Guiding Cymru - Prosiect *Chwaraeon Drwy'r Guides*

Iechyd Cyhoeddus Cymru (Aneurin Bevan) - Prosiect *Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr*

Pêl Droed Stryd Cymru - Prosiect *Cicio Peli*

StreetGames UK - Prosiect *Us Girls*

Amser i Newid Cymru - Prosiect *Goresgyn y Rhwystrau*

Trivallis - Prosiect *Ziggies*

Beicio Cymru - Prosiect *Cyfranogiad Merched a Genethod Gan Gynnwys Breeze*

Gymnasteg Cymru - Prosiect *Clwb Gymnasteg Bute*

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru - Prosiect *BME Sport Cymru*

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Geogelcio</i>	Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (APCBB)	Tlodi

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Ebrill 2015 - Mawrth 2018), gan gynnwys estyniad cymeradwy am flwyddyn.

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £84,000 (dyfarnwyd £67,000 am y ddwy flynedd gyntaf a dyfarnwyd £17,000 ychwanegol ar gyfer estyniad y drydedd flwyddyn).

Crynodeb o'r Prosiect: Nod y Prosiect oedd denu pobl ifanc i gymryd rhan mewn hamdden gorfforol yn amgylchedd naturiol y Parc Cenedlaethol drwy gyfrwng geogelcio er mwyn cynyddu lefelau cymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol awyr agored. Y grŵp targed allweddol oedd pobl ifanc yn byw mewn cymunedau difreintiedig yn y cymoedd, ac yn enwedig y grŵp oedran 10 i 15 oed. Cysylltwyd â'r cyfranogwyr drwy gyswllt ag arweinwyr grwpiau ieuencid a gafodd hanner diwrnod o hyfforddiant eu hunain i ddechrau, ac wedyn daethant â'u grwpiau o bobl ifanc gyda hwy a chawsant hwythau gyfle i ddefnyddio offerynnau GPS i ganfod celc a chofnodi eu 'darganfyddiadau' a'u cyfnewid am eitemau 'trysor' bychain. Cymerodd y bobl ifanc eu tro i arwain yr helfa am y celc nesaf. Wedyn anogwyd a chefnogwyd y grwpiau i ddatblygu eu llwybrau geogelcio eu hunain yn ôl yn eu cymunedau lleol. Cyflwynwyd y Prosiect drwy gyfrwng APCBB gan ddau aelod o staff dros dro oedd yn rhannu 1 swydd gyfwerth â llawn amser ar gost gyffredinol o ryw £84,000.

Theori o Newid: Theori o newid sylfaenol y Prosiect oedd y byddai sicrhau bod pobl ifanc yn dod i gysylltiad â harddwch naturiol y Parc Cenedlaethol mewn ffordd hwyliog a heb fod yn rhy gorfforol yn cynyddu eu lefelau gweithgarwch corfforol ac yn meithrin eu sgiliau a'u gallu i gynnal eu diddordeb. I ddechrau, roedd arweinwyr y Prosiect yn rhagweld mai'r rhwystrau allweddol yn atal cyfranogiad oedd ymwybyddiaeth a chyfle ac adnoddau, ond gwelsant fod problemau gyda hyder a chymhelliant yn rhwystrau cryfach a dweud y gwir. Hefyd datblygodd eu theori o newid mewn perthynas â genethod ac arweinyddiaeth, a'r ffyrdd o annog a datblygu hyder genethod drwy eu cael i ysgwyddo cyfrifoldeb yn y grwpiau o gyfranogwyr.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 394 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 274 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 1 Gweithgaredd newydd wedi'i gyflwyno gan y Prosiect
- 4 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 177 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 15 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Hefyd roedd rhywfaint o lwyddiannau o ran helpu grwpiau i drosglwyddo geogelcio i'w hamgylcheddau a'u cymunedau eu hunain.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 300 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 1 Gweithgaredd newydd wedi'i gyflwyno gan y Prosiect
- 4 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 30 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu

- 15 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Gall amgylchedd naturiol hardd ddarparu cyfleoedd rhagorol ar gyfer gweithgarwch corfforol cysylltiedig â chwaraeon, a gall gweithgarwch corfforol cysylltiedig â chwaraeon ddarparu cyfleoedd rhagorol i bobl ifanc (na fyddai'n gwneud hynny fel arall) brofi amgylchedd naturiol hardd.
- Mae Geogelcio yn weithgarwch corfforol hygyrch tu hwnt i bobl ifanc segur ac egniol, ac mae'n cynnig manteision amrywiol o ran datblygu sgiliau, mwynhad, cyfleoedd i enethod a phobl ifanc ag anableddau, a chynaliadwyedd (drwy ymweliadau dro ar ôl tro a datblygu mwy o gyfleoedd lleol).
- Arweiniodd y Prosiect at nifer sylweddol o arweinwyr geogelcio a hyfforddwyd a chyfranogwyr cychwynnol, newid trawsffurfiol mewn rhai unigolion, newid ymddygiad casgliadol positif mewn rhai cyfranogwyr, a chyfranogiad a gynhelir ymhlith rhai o'r arweinwyr a hyfforddwyd a'r cyfranogwyr.
- Helpodd y bartneriaeth lefel uchel rhwng APCBB a Chwaraeon Cymru i greu newid tymor hwy mewn canfyddiadau cyhoeddus a phroffesiynol am y Prosiect Geogelcio, ac o ran polisi a phersbectif APCBB.
- Mae arweinyddiaeth effeithiol, entrepreneuriaidd a hyblyg yn gynhwysyn hanfodol ar gyfer llwyddiant – defnyddio 'theori o newid' clir wedi'i meddwl drwyddi'n dda, ac roedd addasu'r theori honno yng ngoleuni profiad cyson o gymorth i'r Prosiect sicrhau'r effaith a'r ymgysylltu gorau posib.
- Mae partneriaeth ac asiantau positif ar lefel prosiect yn allweddol i gyrraedd poblogaethau anos eu cyrraedd a sicrhau eu cyfranogiad cychwynnol.
- Er bod costau'r Prosiect ar gyfer pob cyfranogwr 'cychwynnol' ac 'asiant' a hyfforddwyd yn gymharol uchel, mae'r rhinweddau ailadrodd, defnydd o 'ased' presennol yr amgylchedd naturiol, argaeledd technoleg geogelcio drwy ffonau clyfar, a gwaddol yr asiantau a hyfforddwyd a'r polisiau sefydliadol sydd wedi newid wedi creu gwaddol gydag elw cymdeithasol ar fuddsoddiad sylweddol.

Asesiad cyffredinol: Aseswyd y Prosiect yn bositif gan Chwaraeon Cymru, APCBB, arweinwyr y grwpiau a'r cyfranogwyr, o bersbectif pob un a thrwy eu persbectif unigol o'r asesu (monitro ffurfiol, adborth cyfranogwyr, ac ati).

Hefyd roedd ein gwerthusiad yn bositif mewn perthynas ag allbynnau a chanlyniadau'r Prosiect, ei fanteision bwriadol a chasgliadol, a'i waddol o newid a dysgu.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Datblygu Chwaraeon Anabledd</i>	Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	Anabledd

Hyd y Prosiect: 18 Mis (Ionawr 2015 – Gorffennaf 2016)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £70,000

Crynodeb o'r Prosiect: Nod *Datblygu Chwaraeon Anabledd (DChA)* oedd gwella ansawdd bywyd pobl ifanc ag anabledau drwy amrywiaeth o weithgareddau ategol i wella chwaraeon a gweithgarwch corfforol anabledd ym Mhen-y-bont ar Ogwr, a chynyddu ymgysylltu'r buddiolwyr â chwaraeon, chwarae a gweithgareddau hamdden. Y grŵp targed oedd pobl ifanc (dan 24 oed) ag anabledau a'u teuluoedd sy'n byw ym Mhen-y-bont ar Ogwr, yn enwedig y rhai ag anabledau dysgu, anabledau corfforol, ac awtistiaeth. Roedd gweithgareddau'r Prosiect yn cynnwys: sefydlu a hyfforddi Rhwydwaith Chwaraeon Anabledd; gweithredu cynllun cyfathrebu a marchnata chwaraeon anabledd; rhaglen Addysg Chwaraeon i hybu chwaraeon anabledd mewn addysg; hyfforddiant chwaraeon anabledd i hyfforddwyr a gweithwyr gofal cymdeithasol; a rhaglen arweinyddiaeth ar gyfer pobl ifanc ag anabledau i alluogi iddynt gefnogi cyfleoedd anabledd ar ôl ysgol a chymunedol. Cafodd *DChA* ei arwain a'i reoli gan Adran Pobl Ifanc Egniol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr a'i gyflwyno mewn partneriaeth â sawl sefydliad yn y trydydd sector sy'n gweithio gyda'r grŵp targed a/neu yn y ddarpariaeth chwaraeon a hamdden. Cyfanswm cost y Prosiect oedd £85,000 a darparwyd £70,00 gan Galw Am Weithredu.

Theori o Newid: Seiliwyd y theori o newid ar gyfer y Prosiect *DChA* ar y cysail bod cymryd rhan mewn chwaraeon, hamdden a gweithgarwch corfforol yn gwella ansawdd bywyd pobl ifanc ag anabledau drwy wella eu hiechyd corfforol a'u lles a gwneud iddynt deimlo'n rhan weithredol o'r gymuned. Er mwyn creu darpariaeth chwaraeon a gweithgarwch corfforol anabledd fwy effeithiol, byddai angen dealltwriaeth fwy soffistigedig o anghenion pobl ifanc ymhlith rhanddeiliaid a darparwyr, a gallu ategol i ddarparu cynnig sy'n diwallu'r anghenion hyn. Drwy wella'r dealltwriaeth o'r gofynion ar gyfer chwaraeon a gweithgarwch corfforol anabledd ymhlith buddiolwyr a darparwyr, gwella'r cyfathrebu rhwng rhanddeiliaid, a gwella gallu pobl ifanc ag anabledau a'u rhieni i gymryd rhan mewn cyfleoedd chwaraeon a gweithgarwch corfforol, byddai'r Prosiect yn hwyluso datblygu darpariaeth chwaraeon anabledd wedi'i theilwra'n fwy effeithiol, gan feithrin ymgysylltu cynyddol ymhlith y buddiolwyr targed â chwaraeon a gweithgarwch corfforol.

Allbynnau'r Prosiect: Roedd allbynnau allweddol y Prosiect yn cynnwys y canlynol:

- 2,655 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 758 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 23 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect
- 24 o sesiynau gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 383 o hyfforddwyr ac arweinwyr gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 167 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect
- 4 o ymarferion ymgynghori gyda phobl ifanc a ddarparodd ddata newydd am eu hanghenion a'u dyheadau.

Roedd y rhain yn cymharu'n ffafriol â'r allbynnau 'targed' o:

- 400 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 150 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 4 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect

- 4 o sesiynau gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 30 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 40 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect.

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Mae ymddiriedaeth yn elfen hanfodol wrth weithredu ymyriad chwaraeon/gweithgarwch corfforol sy'n cynnwys datblygu partneriaethau gyda sefydliadau heb ffocws ar chwaraeon. Mae cynnydd ac effaith y math yma o ymyriad yn dibynnu ar ansawdd y perthnasoedd sy'n cael eu datblygu rhwng y rhai cysylltiedig â'i ddarparu.
- Wrth weithio mewn ardal newydd neu gyda grŵp newydd, mae tystiolaeth a chynlluniau'n bwysig i gynllunio a gweithredu ymyriad effeithiol. Ond mae'n rhaid adolygu ac addasu'r rhain wrth feithrin gwell dealltwriaeth o anghenion a dewisiadau'r cyfranogwyr a'r rhwystrau maent yn eu hwynebu o ran cymryd rhan.
- Mae defnyddio strategaethau cynllunio a chynhyrchu ar y cyd yn bwysig iawn. Gall rhanddeiliaid a darparwyr chwaraeon anabledd sy'n gweithio gyda'i gilydd gynnig darpariaeth sy'n cyd-fynd yn fwy effeithiol ag anghenion pobl ifanc ag anabledau ac mae'n arwain at well cyfleoedd yn y tymor hwy a lefelau cymryd rhan uwch.
- Mae creu rhwydweithiau ymhlith a rhwng grwpiau rhanddeiliaid yn cryfhau cyswllt y grwpiau hyn â darpariaethau chwaraeon ac yn cryfhau eu llais. Mae'n bwysig meithrin ymddiriedaeth gyda rhwydweithiau presennol heb ffocws ar chwaraeon, yn hytrach na dibynnu ar ddulliau datblygu chwaraeon traddodiadol wrth ymgysylltu a darparu.
- Mae sicrhau gwelliannau cynaliadwy yng nghyfranogiad pobl ifanc ag anabledau'n gofyn am feithrin gallu a chadernid. Gellir hwyluso hyn drwy drefnu cefnogaeth a rheoli'r galw yng nghampau cynnar ymyriad, a sicrhau bod rhieni'n perchnogi sesiynau gweithgarwch ac yn gallu helpu i'w cynnal.

Asesiad cyffredinol: Roedd Chwaraeon Cymru yn ystyried bod *Datblygu Chwaraeon Anabledd* wedi bod yn llwyddiant. Cafodd effaith bositif arwyddocaol ar ddull Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr o hybu gweithgarwch corfforol ymhlith pobl ifanc ag anabledau – yn yr Adran Pobl Ifanc Egniol ac yn ehangach ar draws adrannau eraill. Cynyddodd y lefelau cyfranogiad ymhlith pobl ifanc a'r hyfforddwyr a'r arweinwyr newydd a hyfforddwyd ac effeithiodd ar agweddau ymhlith gweithwyr proffesiynol eraill. Yn bwysig iawn, cynhyrchedd ddysgu gwerthfawr hefyd, sy'n berthnasol i awdurdodau lleol eraill ac i asiantaethau eraill, a rhannodd hwn yn rhagweithiol mewn ffyrdd amrywiol.

Roedd y dull a fabwysiadwyd ym Mhen-y-bont ar Ogwr yn adeiladu ar y ffordd roedd y cyngor wedi cynyddu cyfranogiad genethod eisoes, ond addasodd hyn i anghenion grŵp gwahanol. Mabwysiadodd y Prosiect ddull hyblyg ac ymatebol o weithredu a welodd y theori o newid yn cael ei haddasu a'i datblygu ymhellach gydag amser. Roedd pwyslais mawr ar ymgysylltu â phobl ifanc, rhwydweithiau anabledd a rhieni a chreu gweithgareddau ar y cyd. Roedd rhieni'n ganolog yn y ddarpariaeth o weithgareddau newydd a phrofodd y rhwydweithiau anabledd yn bwysig i gynyddu ymgysylltu a chyfranogiad.

Roedd ein gwerthusiad yn bositif. Cyflawnodd y Prosiect yr allbynnau a fwriadwyd a llwyddodd i ddatblygu dulliau gweithredu arloesol sy'n dangos pwysigrwydd dealltwriaeth soffistigedig o anghenion a dyheadau cyfranogwyr a phwysigrwydd defnyddio rhwydweithiau presennol maent yn ymddiried ynddynt. Roedd angen cyllideb lai o lawer na'r rhan fwyaf o Brosiectau eraill Galw Am Weithredu a dangosodd nad oedd angen buddsoddiad ariannol mawr o angenrheidrwydd i gynyddu cyfranogiad. Mae'r profiad a gafwyd fel rhan o'r prosiect yn cynnig ethos a ffordd o weithio y gellid eu mabwysiadu'n ddefnyddiol gan ardaloedd eraill ac asiantaethau eraill a'u haddasu i'w cyd-destunau lleol.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Criced Heb Ffiniau</i>	Criced Cymru	DLIE

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Ebrill 2015 – Mawrth 2018)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £70,818

Crynodeb o'r Prosiect: Nod y Prosiect oedd gwneud criced yn fwy hygyrch i gymunedau DLIE yng Nghaerdydd, yn enwedig gwrywod De Asiaidd 13 i 25 oed oedd yn teimlo nad oedd y ddarpariaeth griced bresennol yn diwallu eu hanghenion. Yr amcan oedd creu rhwydwaith criced DLIE llwyddiannus i gynyddu a chynnal cyfranogiad criced. Y ffocws i ddechrau oedd gwrywod ifanc ac wrth i'r Prosiect ddatblygu daeth y galw am gyfleoedd cymryd rhan i enethod DLIE yn glir. O ganlyniad, cynhwysodd Criced Cymru elfen yn targedu benywod ifanc yn benodol. Darparodd nifer o bartneriaid y Prosiect amrywiaeth o wahanol weithgareddau ar gyfer y buddiolwyr targed, gan gynnwys clybiau criced pop-yp, criced canol wythnos dan do lled-ffurfiol, cyfleoedd criced cystadleuol wedi'u hintegreiddio mewn clybiau prif ffrwd, a chyfleoedd cystadlu ac adnabod talent. Cyflwynwyd *Criced Heb Ffiniau* gan Gydlynnydd Prosiect rhan amser (8 awr yr wythnos), a hyfforddodd nifer o Lysgenhadon - aelodau cyfarwydd a dibynadwy o'r gymuned leol - i gefnogi hybu a chynnal y sesiynau. O dan oruchwyliaeth Criced Cymru ac yn cael ei lywio gan Fforwm Criced DLIE Caerdydd, cyfanswm cost y Prosiect oedd £99,730, gyda Criced Cymru a Chlwb Criced Sirol Morgannwg yn cyfrannu cyllid ochr yn ochr â grant Galw Am Weithredu.

Theori o Newid: Seiliwyd theori o newid y Prosiect ar y cynsail bod rhaid gweithredu cyfleoedd teilwredig sy'n atyniadol, yn diwallu anghenion ac yn meithrin ymdeimlad o berchnogaeth er mwyn cynyddu cyfranogiad rhanddeiliaid DLIE mewn criced. Yn ei dro mae hyn yn creu seilwaith criced DLIE cynaliadwy a pherthynas sydd wedi newid yn llwyr rhwng cymuned DLIE Caerdydd a chriced yng Nghymru. Gellir crynhoi tair elfen allweddol y theori o newid fel a ganlyn: Darparu cyfleoedd ychwanegol, teilwredig i ysgogi mwy o gymryd rhan ac aelodaeth o glybiau; Cyfleoedd cystadleuol i helpu i adnabod talent newydd o gymunedau DLIE a chreu mwy o chwaraewyr cynrychioliadol hŷn a modelau rôl; a defnyddio Llysgenhadon yn cryfhau gallu'r seilwaith criced DLIE (De Asiaidd yn arbennig) yn y gymuned leol. Drwy hyn, byddai *Criced Heb Ffiniau* yn creu amgylchedd gweithredol a chynaliadwy ar gyfer cyfranogiad criced ymhlith rhanddeiliaid DLIE yng Nghaerdydd.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 460 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 180 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect

Hefyd, cafodd y Prosiect lwyddiant nodedig wrth ddatblygu elfen merched a genethod (heb ei rhagweld i ddechrau); newid agweddau ymhlith staff Criced Cymru tuag at faterion DLIE; a chyfrannu at ymgorffori ymrwymiad sefydliadol i ddatblygiad criced DLIE fel elfen allweddol o gynllun cydraddoldeb ac amrywiaeth Criced Cymru.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 780 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 28 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect yr wythnos (14 o dimau iau ac 14 o dimau hŷn)

(Dyma'r ffigurau terfynol sydd gan Chwaraeon Cymru ar gyfer y Prosiect hwn ym mis Rhagfyr 2018 – h.y. mae hon yn sefyllfa 'data gorau sydd ar gael'.)

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Arweiniodd gweithredu *Criced Heb Ffiniau* at ddysgu llawer iawn am feithrin cyfranogiad ymhlith rhanddeiliaid DLIE.
- Heb y Prosiect, byddai rhywfaint o weithgarwch criced wedi'i dargedu tuag at gymunedau DLIE wedi cael ei gyflwyno, ond nid yn y fformat â ffocws a ddarparodd *Criced Heb Ffiniau*. Roedd natur y Prosiect, gyda'i ffocws a'i dargedau, yn allweddol i oresgyn y rhwystrau ac ymgysylltu â'r gymuned DLIE.
- Yr hyn sy'n allweddol i ddenu cyfranogwyr o gymunedau DLIE at gyfleoedd i gymryd rhan yw defnyddio 'gweithredwr' dibynadwy ac asiantau newid sydd â chysylltiadau yn yr ardaloedd lleol ble maent yn gweithio.
- Mae cyswllt rhieni'n bwysig i gyflawni canlyniadau mewn cymunedau DLIE ac efallai y bydd angen defnyddio gwahanol ddulliau gweithredu er mwyn cynnwys gwahanol grwpiau ethnig. Gall hon fod yn her o ran cynhwysiant, ond mae'n ofynnol yn aml i ddatblygu ymddiriedaeth a chefnogaeth.
- Mae galw am gyfleoedd criced penodol i fenywod yng nghymunedau DLIE Caerdydd, ac ni fyddai elfen y genethod o'r Prosiect wedi bod yn bosib heb gyllid Galw Am Weithredu.
- Mewn rhai achosion, po leiaf yw'r ymyriad cyfranogiad chwaraeon gyda mwy o ffocws, y mwyaf arloesol ydyw, ond mae Prosiectau eang iawn yn wynebu risg o geisio 'bod yn bopeth i bawb' a thrwy hynny wanio'r effaith. Cyfrannodd graddfa fechan a ffocws cymharol gul *Criced Heb Ffiniau* at ei lwyddiant.
- Dylai prosesau ymgeisio am gyllid grant gynnwys cyfarwyddyd clir ar ddisgwyliadau perthnasol i ganlyniadau ac effaith os ydynt yn disgwyl i'w partneriaid adrodd yn erbyn y mesurau hyn. Hefyd, dylid cysylltu hyn â darpariaethau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Asesiad cyffredinol: Aseswyd y Prosiect yn bositif gan Chwaraeon Cymru, Criced Cymru, a'r cyfranogwyr ac aelodau'r gymuned DLIE a ddaeth i gysylltiad ag ef. Llwyddodd i oresgyn rhwystrau ystyfnig yn flaenorol rhwng Criced Cymru a rhanddeiliaid DLIE, a chafodd effaith ddiriaethol ar wella'r amgylchedd criced DLIE yng Nghaerdydd. Er na lwyddodd *Criced Heb Ffiniau* i gyrraedd pob un o'i brif dargedau yn llawn ac er ei fod wedi cael rhywfaint o anhawster i recriwtio'r nifer a ragdybiwyd o wirfoddolwyr, roedd ei effaith yn arwyddocaol ac mae'n darparu sylfaen ar gyfer gwaith pellach i ddatblygu criced DLIE yng Nghymru.

Hefyd mae ein gwerthusiad yn cefnogi'r farn bod y Prosiect hwn yn llwyddiant yn gyffredinol. Ceir tystiolaeth bellach o gyflawniad a phroffil *Criced Heb Ffiniau* wrth iddo ennill gwobrau fel Gwobr Amrywiaeth Bwrdd Criced Cymru a Lloegr, a'r ffaith ei fod wedi sicrhau cyllid gan ECB i barhau â'r Prosiect y tu hwnt i ddiwedd Galw Am Weithredu. Er nad yw cyfraniad yr ECB mor sylweddol â'r hyn a ddarparwyd o dan Galw Am Weithredu, bydd serch hynny'n galluogi i *Criced Heb Ffiniau* barhau.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Chwaraeon Drwy'r Guides</i>	Girl Guiding Cymru	Genethod a Merched Ifanc

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Ebrill 2015 – Mawrth 2018)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £240,439

Crynodeb o'r Prosiect: Nod y Prosiect hwn oedd ymgorffori chwaraeon a gweithgarwch/llythrennedd corfforol yn niwylliant, strategaeth a gweithrediadau ('DNA') Girl Guiding Cymru (GGC). Drwy hyfforddi arweinwyr benywaidd i gyflwyno chwaraeon a gweithgareddau corfforol, darparu nifer cynyddol o chwaraeon a gweithgareddau corfforol fel rhan o ddarpariaeth y *guides*, a gwella'r offer a'r lleoliadau sydd ar gael i'r *guides* i gymryd rhan mewn gweithgarwch o'r fath, y nod oedd cynyddu chwaraeon a gweithgarwch corfforol rheolaidd ymhlith genethod a merched ifanc. Cyflawnwyd hyn drwy weithredu amrywiaeth o weithgareddau, fel: datblygu a chyflwyno bathodyn 'Give it a go!' yn seiliedig ar llythrennedd corfforol; datblygu hyfforddwyr sy'n gallu cyflwyno gweithgareddau aml-chwaraeon a llythrennedd corfforol i aelodau GGC; hyfforddi aelodau hŷn GGC fel 'Addysgwyr Chwaraeon' i arwain rhaglenni chwaraeon a gweithgarwch corfforol yn eu hardaloedd lleol; ac ymgorffori gweithgareddau corfforol mewn digwyddiadau rhanbarthol a chenedlaethol ar gyfer y *guides*, gan ategu'r ddarpariaeth leol. Gweithredwyd *Chwaraeon Drwy'r Guides* o ddydd i ddydd gan un Swyddog Datblygu Chwaraeon cyfwerth â llawn amser (swydd a grëwyd ar gyfer y Prosiect), gydag aelodau eraill tîm pencadlys GGC yn darparu cefnogaeth. Y Cyfarwyddwr Busnes a Chyllid oedd â chyfrifoldeb cyffredinol am y Prosiect, gan adrodd yn ôl yn uniongyrchol i Brif Gomisiynydd GGC a'r Bwrdd o Ymddiriedolwyr. Cyfanswm cost y Prosiect oedd £340,439.

Theori o Newid: Byddai *Chwaraeon Drwy'r Guides*, gan ymgorffori chwaraeon a gweithgarwch/llythrennedd corfforol yn rhan o DNA GGC, yn sicrhau bod y gweithgareddau hyn yn treiddio i ddiwylliant, strategaeth a gweithrediadau'r sefydliad, gan greu amgylchedd ar gyfer mwy o gymryd rhan. Byddai datblygu cyd-destun y *Guides* gyda gweithgarwch corfforol yn elfen allweddol o'r ddarpariaeth yn arwain at fynediad a chyfleoedd cynyddol i'w aelodau gymryd rhan, gan alluogi i fwy o enethod ddod yn iach, egniol a hyderus. Drwy gynyddu nifer ac amrywiaeth y cyfleoedd sydd ar gael i'r *guides* a chynnal datblygiad sefydliadol a gallu yn GGC i gefnogi newid cyfeiriad at weithgarwch corfforol, byddai *Chwaraeon Drwy'r Guides* yn newid diwylliant GGC fel bod chwaraeon a gweithgarwch/llythrennedd corfforol yn treiddio i'w holl weithgareddau. O ganlyniad byddai hyn yn creu cyfranogiad cynyddol mewn gweithgarwch corfforol gan yr aelodau.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 15,450 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 6,515 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect (deiliaid bathodynau 'Give it a Go!')
- 10 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect (bathodynau Cyrff Rheoli Cenedlaethol)
- 184 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 190 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu

Hefyd, cafodd y Prosiect rywfaint o lwyddiant gyda datblygu partneriaethau gyda rhai o'r Cyrff Rheoli Cenedlaethol, gan ddatblygu bathodynau ar y cyd â'r sefydliadau hyn a newid agweddau tuag at chwaraeon a gweithgarwch corfforol ymhlith uwch arweinwyr GGC.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 10,000 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 3,000 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 4 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect
- 120 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 100 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Arweiniodd gweithredu *Chwaraeon Drwy'r Guides* at gysyniad o ymgorffori ffordd o fyw egniol yn niwylliant a darpariaeth graidd GGC, gan gynnwys o ran blaenoriaethau corfforaethol a pholisi.
- Effeithiodd y Prosiect ar ehangu cysyniadau a gweithgareddau llythrennedd corfforol ar draws lleoliadau ac aelodaeth GGC.
- Byddai'r rhyngddibyniaeth rhwng y model datblygu arweinyddiaeth rhaeadru a ddefnyddiwyd fel rhan o'r Prosiect, a'r ddarpariaeth ar draws y 1,100 o unedau'r *guides*, wedi elwa o lwytho o'r blaen yn y camau cynnar.
- Sefydlodd GGC dargedau cymryd rhan sylweddol ar ddechrau'r prosiect ac er bod y Prosiect wedi llwyddo i gyrraedd y nodau hyn, y prif ffocws oedd mesur mewnbwn ac allbwn. Felly mae mwy o sgôp i fesur canlyniadau effaith, arbedion effeithlonrwydd a Gwerth am Arian *Chwaraeon Drwy'r Guides*.
- Elwodd y Prosiect yn sylweddol o strwythur llywodraethu cadarn a pherchnogaeth Bwrdd, sydd wedi galluogi cryfhau'r cyflawniadau a ffocws clir ar barhad, er gwaetha'r heriau perthnasol i newidiadau staff ar raddfa fawr.
- Cefnogodd y llywodraethu cadarn a ymgorfforwyd yn *Chwaraeon Drwy'r Guides* gadernid y Prosiect pan wynebodd gyfnod o ansicrwydd oherwydd trosiant staff yn swyddogaethau allweddol y prosiect. Roedd yr oruchwyliaeth a'r hyrwyddo ar yr ymyriad gan Fwrdd Ymddiriedolwyr GGC, yn ogystal â'r cymorth rhagweithiol a ddarparwyd gan Chwaraeon Cymru yn ystod y cyfnod hwn, yn bwysig iawn i helpu GGC i roi ffocws o'r newydd ar ei amcanion a sicrhau bod *Chwaraeon Drwy'r Guides* yn parhau i gael effaith.

Asesiad cyffredinol: Roedd Chwaraeon Cymru yn ystyried bod y Prosiect wedi cyflawni ei ganlyniadau bwriadol yn llwyddiannus. Hefyd roedd GGC yn edrych ar y Prosiect fel menter lwyddiannus wnaeth eu galluogi i bennu cyfeiriad mewnol i'w diwylliant mewnol a chynnig gwell darpariaeth i'w haelodau.

Ein hasesiad yw bod y Prosiect wedi cael effaith ar nifer sylweddol o fuddiolwyr am gost gymharol isel ac mae'n cynnig llawer iawn o ddysgu ar gyfer Chwaraeon Cymru a GGC mewn perthynas â sut gall sefydliadau chwaraeon a sefydliadau heb ffocws ar chwaraeon gydweithredu'n genedlaethol i gyflawni nodau a rennir mewn perthynas â chymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr</i>	Iechyd Cyhoeddus Cymru (Aneurin Bevan)	Tlodi

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Ebrill 2015 – Ebrill 2018)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £100,000

Crynodeb o'r Prosiect: Nod y Prosiect oedd gweithredu methodoleg Newid ar Raddfa Fawr (NRF) – y broses sy'n deillio o symud casgliad mawr o unigolion, grwpiau a sefydliadau tuag at weledigaeth o sefyllfa sylfaenol newydd yn y dyfodol – rhoi sylw i'r bwlch anghydraddoldeb mewn gweithgarwch corfforol yn ardal Blaenau'r Cymoedd yn Ne Cymru. Y buddiolwyr targed oedd pobl ifanc (yn enwedig merched ifanc) o ardaloedd difreintiedig Blaenau'r Cymoedd a oedd ymhlith traean lleiaf egniol y boblogaeth. Canolbwyntiodd gweithgareddau allweddol y Prosiect ar ddylanwadu ar sawl system a sefydliad sydd â photensial i effeithio ar ymddygiad gweithgarwch corfforol drwy farchnata cymdeithasol effeithiol. Roedd y gweithgareddau'n cynnwys: darparu hyfforddiant mewn methodoleg NRF i randdeiliaid allweddol; sefydlu NRF mewn 'academi' hyfforddi gweithgarwch corfforol; cydgynllunio a datblygu Canolfannau Cymunedol gyda rheolwyr Cymunedau yn Gyntaf; trefnu cymhelliant i annog cyfranogiad mewn gweithgarwch corfforol; a chynnal ymchwil gwybodaeth gymdeithasol. Roedd y prosiect yn cael ei reoli gan Dîm Iechyd Cyhoeddus Aneurin Bevan Gwent a'i weithredu ar y cyd rhwng adrannau awdurdodau lleol amrywiol, Cymunedau yn Gyntaf, ac amrywiaeth o sefydliadau gwirfoddol cenedlaethol a lleol. Cyfanswm cost y Prosiect oedd £464,000.

Theori o Newid: Wedi'i seilio'n sylfaenol ar fethodoleg NRF, roedd theori o newid y Prosiect yn cymryd yn ganiataol bod creu'r amodau sydd eu hangen i wella gweithgarwch corfforol ar lefel poblogaeth yn gofyn am i randdeiliaid allweddol o wahanol sectorau a chymunedau wneud newidiadau i systemau cymhleth amrywiol y gallant ddylanwadu arnynt i greu newid trawsffurfiol ar raddfa fawr yn y ffactorau sy'n penderfynu ar weithgarwch corfforol. Byddai cynyddu gallu'r rhanddeiliaid hyn i weithredu NRF drwy ddarparu hyfforddiant ac adnoddau yn eu paratoi'n well i greu'r amodau sy'n debygol o arwain at weithgarwch corfforol cynyddol (a hyrwyddo hyn) ymhlith y rhai mwyaf segur o ardaloedd difreintiedig. Ar lefel cymuned/poblogaeth, byddai cadarnhau negeseuon ac arferion newid ymddygiad yn cyfrannu at ddatblygu'r 'mudiad cymdeithasol' gweithgarwch corfforol a gefnogir gan gyfleoedd gweithgarwch corfforol amrywiol a llwyfannau cyfathrebu. Drwy hwyluso newid systemig, byddai'r Prosiect yn hybu ymdeimlad o berchnogaeth yn y cymunedau targed ac yn meithrin agweddau, credoau ac ymddygiad tuag at weithgarwch corfforol sy'n angenrheidiol i sicrhau datblygiad positif.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 3,386 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect (Ymgysylltu â gweithgarwch cyfryngau cymdeithasol)
- 820 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect (merched)
- 29 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect
- 127 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu (arweinwyr wedi'u dosbarthu)

Hefyd, cafodd y Prosiect lwyddiant o ran newid ffyrdd o feddwl ac agweddau tuag at Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr ymhlith rhanddeiliaid allweddol nad oeddent yn deall y cysyniad yn flaenorol, ac o ran tynnu sylw at fanteision systemau mwy cydweithredol wrth weithredu.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 1,500 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 1,500 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 35 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect
- 30 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Llwyddodd y Prosiect *Newid Ymddygiad ar Raddfa Fawr* i ddangos gallu ymyriadau gweithgarwch corfforol i gysylltu â chymunedau difreintiedig drwy negeseuon difyr, ymchwil gwybodaeth gymdeithasol cadarn, a dosbarthu 'archwilwyr cymunedol'.
- Tynnodd y Prosiect sylw at randdeiliaid a sefydliadau allweddol sy'n ymwneud â dylanwadu ar amodau ar gyfer cymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol o ran dull systemau o weithredu a'r cysyniad o 'fudiad cymdeithasol'.
- Tynnodd y Prosiect sylw at ddefnyddio dull 'sigr o fetu' ar gyfer Iechyd Cyhoeddus Cymru. Os bydd y dull a fabwysiedir i gynyddu lefelau gweithgarwch corfforol yn methu, gall ddarparu dysgu sy'n hwyluso addasu/ailldifferio'r dull o weithredu. Mae derbyn methiant er mwyn dysgu oddi wrth brofiad yn gam positif ymlaen ar gyfer sefydliadau iechyd fel Iechyd Cyhoeddus Cymru.
- Gan fod iechyd yn cyrraedd poblogaeth ehangach a helaethach na chwaraeon, gall y Sector Chwaraeon elwa o berthynas gadarnach gyda'r Sector Iechyd a'i elfennau allweddol. Dylai Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yng Nghymru ymgorffori a hwyluso'r dull hwn o weithredu.

Asesiad cyffredinol: Ceisiodd y Prosiect ddefnyddio dull newydd o weithredu i gynyddu gweithgarwch corfforol oedd yn ceisio meithrin newid cynaliadwy yn y tymor hir. Roedd Chwaraeon Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cydnabod na fyddai gwir effaith y Prosiect yn dod yn amlwg yn ystod ei gyfnod o dair blynedd – mae newid ymddygiad yn y tymor hir yn cymryd amser. Felly, er na chyrraeddodd y Prosiect ei dargedau cyfranogiad, ein hasesiad ni yw ei fod yn hynod werthfawr er mwyn meithrin dysgu ac addasu persbectif rhanddeiliaid allweddol mewn systemau gwasanaethau cyhoeddus o ran y mathau o ddulliau a allai greu newid mewn lefelau gweithgarwch corfforol. Os bydd y ffyrdd systemig o weithio'n parhau, mae gan y dull NRF botensial i gael effaith hwy, a mwy cyfannol, ar ddarpariaethau iechyd a gweithgarwch corfforol, ac mae manteision y rhain yn debygol o ragori ar y rhai a gyflawnwyd yn ystod cyfnod y Prosiect.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Cicio Peli</i>	Pêl Droed Stryd Cymru	Genethod a Merched Ifanc

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Ebrill 2015 – Ebrill 2018)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £198,875

Crynodeb o'r Prosiect: Nod *Cicio Peli* oedd darparu cyfleoedd aml-chwaraeon a hamdden i ferched ifanc 16+ oed sy'n wynebu amddifadedd cymdeithasol lluosog, a thrwy hynny wella bywydau benywod digartref a/neu wedi'u heithrio yn gymdeithasol. Ochr yn ochr â darparu cyfleoedd i gymryd rhan mewn gweithgareddau amrywiol, fel pêl droed, chwaraeon ymladd, pêl foli, hyfforddiant ffitrwydd, rasis sglefrïo a golff, darparodd *Cicio Peli* hyfforddiant ac addysg i'r cyfranogwyr hefyd, i gefnogi datblygu seilwaith i gefnogi cynaliadwyedd yn y dyfodol a gweithgarwch parhaus. Roedd y fenter yn cael ei rheoli yn gyffredinol gan sefydliad Pêl Droed Stryd Cymru mewn cydweithrediad â Llamau a Vi-ability drwy grŵp llywio oedd yn cynnwys cynrychiolwyr o'r tri sefydliad. Roedd modd gweithio gyda'r buddiolwyr drwy gysylltiadau presennol Llamau â'r grŵp targed hwn, a'u cyfeirio at y Prosiect, a chyfrannodd Vi-ability yr elfennau hyfforddi. Roedd Pêl Droed Stryd Cymru yn gyfrifol am reolaeth linell uniongyrchol a goruchwylio gweithredu'r prosiect o ddydd i ddydd, a weithredwyd gan 1 Rheolwr Datblygu cyfwerth â llawn amser, a Rheolwr Prosiect rhan amser. Cyfanswm cost y Prosiect oedd £234,862.

Theori o Newid: Mabwysiadodd *Cicio Peli* theori o newid yn seiliedig ar y cysyniad o ddefnyddio chwaraeon a gweithgarwch corfforol fel 'abwyd' i ddenu'r buddiolwyr targed i ddechrau, ac wedyn gweithio gyda hwy i feithrin eu cryfder, gwella eu hyder, a chael mynediad at gyfleoedd ychwanegol fel gwirfoddoli, hyfforddi, a chyflogaeth o bosib. Mae cymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol yn creu manteision amrywiol i'r buddiolwyr targed sy'n cymryd rhan, gan gyfrannu at welliannau i ansawdd eu bywyd: gwella ffitrwydd corfforol; ymdeimlad o berthyn a chydlyniant cymunedol; gwella lles y meddwl; llai o yfed alcohol a chymryd cyffuriau; a gwella sgiliau cyfathrebu. Drwy ymgynghori â'r grŵp targed, dewisodd *Cicio Peli* weithgareddau y byddai gan aelodau'r grŵp targed ddiddordeb mewn cymryd rhan ynddynt, a thrwy weithio gyda phartneriaid a rhanddeiliaid lleol newydd, cynigiwyd darpariaeth oedd yn cyd-fynd yn dda â'u hanghenion penodol. Drwy greu amgylchedd cyfforddus, diogel a dibynadwy ar gyfer cymryd rhan, byddai'r Prosiect yn datblygu cyd-destun apelgar ar gyfer buddiolwyr targed, i fanteisio ar gyfleoedd addysg a hyfforddiant teilwredig.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 878 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 622 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect (mynychu 50% o'r blociau 12 wythnos o weithgarwch)
- 88 o weithgareddau newydd wedi'u cynnig gan y Prosiect
- 1,472 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 88 o Hyfforddwyr / Arweinwyr Gweithgarwch wedi'u datblygu
- 71 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Hefyd, cafodd y Prosiect lwyddiant nodedig o ran datblygu partneriaethau gyda sefydliadau eraill sy'n gweithio i helpu i ddarparu gweithgareddau a chefnogi'r grŵp o gyfranogwyr, sef benywod sydd wedi'u heithrio'n gymdeithasol.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 250 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 200 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 100 o weithgareddau newydd wedi'u cynnig gan y Prosiect
- 1,000 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 36 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 36 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Llwyddodd *Cicio Peli* i gyrraedd a rhagori ar ei dargedau cymryd rhan drwy gydol y Prosiect ac aeth ati i feithrin datblygiad unigolion a allai gyfrannu at gynaliadwyedd y Prosiect.
- Mae datblygu 'llefydd diogel' ar gyfer cymryd rhan lle mae buddiolwyr targed yn gallu ymddiried yn y gweithgarwch a'r rhai sy'n ei gynnal yn cynyddu cyfranogiad a hyder y rhai sy'n dioddef o amddifadedd cymdeithasol lluosog.
- Wrth weithio gyda'r rhai sy'n dioddef o amddifadedd cymdeithasol lluosog, mae'n bwysig rhoi sylw ar unwaith i unrhyw broblemau sy'n codi ac a allai fygwth yr amgylchedd cynhwysol, heb unrhyw feirniadaeth – y 'lle diogel'.
- Mae merched sy'n amharod i gymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol am ba reswm bynnag yn tueddu i fwynhau ac elwa o'r manteision pan maent yn cael cyfle i gymryd rhan a pharhau'n annibynnol.
- Mae cysylltu â sefydliadau sy'n 'hwyluswyr' i grwpiau a dangynrychiolir yn allweddol er mwyn i ymyriad gweithgarwch corfforol gael yr effaith a ddymunir ar yr 'anodd eu cyrraedd'.
- Cafodd y Prosiect effaith enfawr ar hyder personol y buddiolwyr gan alluogi i ferched greu gwelliannau sylweddol mewn lles a chynnydd personol. Drwy gynnwys elfennau cymdeithasol, crëwyd 'llinellau bywyd' a chyfrannwyd at leihau ymddygiad niweidiol.
- Roedd cynllunio'r Prosiect fel un i 'ferched yn unig' yn fecanwaith syml ac effeithiol oedd yn allweddol i lwyddiant cyswllt y Prosiect â'r grŵp targed, gan greu ymdeimlad o ddiogelwch a hyder ar gyfer y cyfranogwyr
- Hefyd roedd mabwysiadu dull o weithredu heb unrhyw feirniadaeth na stigma yn allweddol i allu'r Prosiect i weithio gyda buddiolwyr targed a chael effaith arnynt.

Asesiad cyffredinol: Er iddo gael dechrau araf yn y flwyddyn gyntaf, casgliad Chwaraeon Cymru yw bod y Prosiect *Cicio Peli* wedi bod yn fuddsoddiad gwerthfawr a allai ddarparu dysgu amhrisiadwy mewn perthynas â chynyddu cyfranogiad ymhlith grŵp anodd iawn ei gyrraedd, a dirnadaeth o brosiectau sy'n rhychwantu'r byd chwaraeon a bydoedd eraill.

Mae ein gwerthusiad yn cefnogi'r casgliad hwn. Mae Pêl Droed Stryd Cymru wedi'i sefydlu i ddarparu i raddau helaeth erbyn hyn, a thrwy weithredu *Cicio Peli* mae wedi gwella ei gapasiti drwy ddatblygu gwell prosesau gwerthuso, darganfod rhwydweithiau newydd ac, yn bwysicach fyth, adnabod dulliau ymgysylltu effeithiol gyda'r grŵp targed sy'n cyd-fynd yn well â ffocws Galw Am Weithredu. Hefyd dylid nodi bod canlyniadau meintiol y Prosiect yn drawiadol tu hwnt, gan herio'r syniad bod rhaid i lwyddiant mewn cymunedau anodd eu cyrraedd fod yn ddrud y pen ac yn gyfyngedig ei gyrhaeddiad.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Us Girls</i>	StreetGames UK	Genethod a Merched Ifanc

Hyd y Prosiect: 2 Flynedd (Ebrill 2015 - Mawrth 2017) Cafodd y Prosiect estyniad o drydedd flwyddyn heb unrhyw gyllid ychwanegol gan Chwaraeon Cymru

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £690,000

Crynodeb o'r Prosiect: Nod y Prosiect hwn oedd sefydlu mudiad *Us Girls* yng Nghymru a thrwy weithredu 23 o brosiectau ar wahân ledled y wlad, rhoi sylw i fwch rhywiau merched o ran cyfranogiad rheolaidd mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol mewn ardaloedd o dlodi, gan roi sylw i'r 'peryl dwbl' y tynnwyd sylw ato gan StreetGames. Yn seiliedig ar y fenter 'Us Girls' lwyddiannus ar waith yn Lloegr, targedodd y Prosiect ferched ifanc a genethod oedd yn byw mewn tldi yn benodol (clystyrau Cymunedau yn Gyntaf). Y targed oedd merched rhwng 13 ac 19 oed. Gan gyfuno darparu amrywiaeth o gyfleoedd gweithgarwch corfforol cynyddol a newydd ar gyfer genethod a merched ifanc gyda datblygu hyfforddwy / arweinwyr gweithgarwch, gweithredwyd *Us Girls* gan gonsortiw m o 15 o bartneriaid darparu ledled Cymru. Er bod gan y partneriaid darparu i gyd nod cyffredinol o gynyddu cyfranogiad ymhlith y grŵp targed, mabwysiadwyd dulliau gweithredu amrywiol ganddynt a gweithgareddau a addaswyd i amodau lleol. Roedd StreetGames yn gyfrifol am reolaeth gyffredinol y Prosiect, gyda Rheolwr Prosiect llawn amser ar gyfer *Us Girls* Cymru, a Swyddog Cydymffurfio, yn ogystal â Rheolwr Cefnogi Busnes rhan amser *Us Girls*, a gyflogwyd i hwyluso'r gweithredu. Hwyluswyd y monitro a'r adrodd yn ôl drwy ddefnyddio system reoli 'Views'. Cyfanswm cost y Prosiect oedd £898,824.

Theori o Newid: Yn seiliedig ar y cysyniad o 'Chwaraeon ar Garreg y Drws', mae theori o newid *Us Girls* yn awgrymu bod denu genethod a merched ifanc segur 13 i 19 oed sy'n byw mewn tldi'n gofyn am ddull gwahanol o weithredu i ymyriadau a dargedir at grwpiau eraill. Mae cael gwared ar y rhwystrau sy'n atal cyfranogiad a chreu amgylchedd apelgar lle mae cyfranogwyr yn teimlo'n ddiogel yn allweddol i gynyddu amledd eu cyfranogiad, a meithrin eu hyder fel eu bod yn gallu 'gwirioni ar chwaraeon'. Rhaid cynnig chwaraeon a gweithgarwch corfforol ar yr amser priodol, yn y lle priodol, mewn fformat priodol ac am y pris priodol. Hefyd, rhaid iddo fod o ddiddordeb i'r buddiolwyr targed. Ar lefel leol, mae'r ddarpariaeth yn seiliedig ar ddeall y ffactorau cymell allweddol ar gyfer cyfranogiad genethod a merched ifanc mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol – Hwyl, Ffitrwydd a Ffrindiau – a chynnig darpariaeth briodol sy'n eu hannog i gymryd rhan. Ar ôl denu'r buddiolwyr targed, mae'r gweithgareddau'n ceisio datblygu eu hyder emosiynol a chorfforol i barhau â'r cyfranogiad drwy ddilyn llwybrau at ddarpariaeth gymunedol.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 5,263 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 4,110 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect (3 gwaith y chwarter)
- 158 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect
- 2,088 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 50 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 130 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Hefyd, cafodd *Us Girls* lwyddiant nodedig wrth ddatblygu astudiaethau achos a chynnal ymchwil gwybodaeth i'r dysgu i'w sicrhau o'r profiad o weithredu. Rhannwyd y dysgu hwn ymhlith partneriaid, gyda nifer ohonynt wedi ei ymgorffori wedyn yn eu harferion gweithredol.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 4,752 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 455 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 70 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect
- 3,640 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 208 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 332 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Mae gweithio ac ymgynghori â buddiolwyr targed yn allweddol i ddeall eu dyheadau a'u hanghenion, ac felly i gynllunio darpariaeth sy'n debygol o gael yr effaith a ddymunir.
- Efallai y bydd rhaid i ddarpariaeth sy'n targedu genethod a merched ifanc sy'n byw mewn tlodi ystyried cyfnod o 'ymgysylltu ymlaen llaw' â'r buddiolwyr targed – mae profiad *Us Girls* yn awgrymu y gall gymryd hyd at 6 mis o'r cyswllt cyntaf i unigolyn fod yn weithredol.
- Mae cynllunio a gweithredu ymyriadau chwaraeon a gweithgarwch corfforol ar gyfer genethod a merched ifanc sy'n byw mewn tlodi'n cymryd amser ac amynedd. Yn *Us Girls*, ni wnaeth rhai o'r gweithgareddau ddechrau ffynnu tan y drydedd flwyddyn wrth weithredu'r prosiect.
- Mae casglu a mesur data a'r 'pellter a deithiwyd' gan gyfranogwyr unigol yn y grŵp targed hwn yn heriol am sawl rheswm e.e. oherwydd pryderon am ddiogelu data (rhannu manylion personol) a natur ad-hoc yr ymgysylltu mewn sawl achos.
- Nid oes dull 'un maint yn ffitio pawb' o weithio gyda genethod a merched ifanc mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol – rhaid i'r tactegau a ddefnyddir i'w denu gael eu haddasu ar gyfer gwahanol gymunedau.
- Mae rhwydweithio a rhannu'r profiadau dysgu o weithredu'r prosiect yn bwysig, a gall darparu fforymau penodol i hwyluso rhannu llwyddiannau a heriau fod o gymorth.
- Mewn prosiect cenedlaethol sy'n cynnwys nifer o bartneriaid darparu gwahanol yn gweithredu sawl elfen ledled y wlad, mae sicrhau bod sefydliad cyfryngu effeithiol yn bodoli'n cyfrannu'n glir at effeithiolrwydd y prosiect.

Asesiad cyffredinol: Profodd *Us Girls* yn fenter llwyddiannus mewn perthynas â chynyddu cyfranogiad ymhlith grŵp targed anodd ei gyrraedd, a llwyddodd y rhan fwyaf o'r prosiectau unigol i gyrraedd eu targedau o ran cyfranogiad ond roeddent yn llai llwyddiannus o ran hyfforddwyr a gwirfoddolwyr. Asesiad Chwaraeon Cymru o'r Prosiect oedd ei fod wedi cynhyrchu gwybodaeth werthfawr fel sail i ddatblygu a gweithredu darpariaeth chwaraeon a gweithgarwch corfforol ar gyfer genethod a merched ifanc sy'n byw mewn tlodi. Roedd y cynnydd a wnaed gan *Us Girls* ychydig yn araf yn ystod blwyddyn gyntaf y Prosiect, a chafodd anhawster datblygu'r nifer a ragdybiwyd ar ddechrau'r Prosiect o arweinwyr gweithgarwch a gwirfoddolwyr.

Awgrymodd ein hasesiad bod y llwyddiant o ran cynyddu cyfranogiad a chreu dysgu fel sail ar gyfer gwaith yn y maes hwn yn y dyfodol yn rhagori ar y canlyniadau eraill.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Rhaglen Bêl Droed Goresgyn y Rhwystrau</i>	Amser i Newid Cymru	Anabledd

Hyd y Prosiect: 2 Flynedd (Ebrill 2015 – Mai 2017)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £104,000

Crynodeb o'r Prosiect: Nod y Prosiect oedd datblygu darpariaeth bêl droed i oresgyn y rhwystrau sy'n atal cymryd rhan mewn chwaraeon a wynebir gan bobl â phroblemau iechyd meddwl. Y bwriad oedd creu gwaddol sefydliadol o well dealltwriaeth o stigma iechyd meddwl mewn pêl droed a'r gallu i roi sylw iddo. I gyrraedd y nod hwn, gweithredodd *Goresgyn y Rhwystrau* raglen pêl droed iechyd meddwl mewn pedwar clwb pêl droed gwahanol ledled Cymru (Merthyr Tudful; Y Drenewydd; Casnewydd; a Wrecsam). Y grŵp targed allweddol oedd y rhai â phroblemau iechyd meddwl, yn enwedig y rhai na fyddai'n ymwneud yn draddodiadol â gweithgarwch chwaraeon, yn y pedair ardal ddarparu. Cyfeiriwyd buddiolwyr targed drwy elusennau iechyd meddwl lleol, byrddau iechyd lleol a meddygon teulu lleol. Roedd y gweithgareddau yn bennaf yn cynnwys codi ymwybyddiaeth o broblemau iechyd meddwl ymhlith staff clybiau pêl droed, sy'n darparu hyfforddiant i alluogi iddynt gyflwyno sesiynau pêl droed sensitif i iechyd meddwl; cyflwyno sesiynau pêl droed mewn clybiau; ac ymgyrchoedd marchnata cenedlaethol, rhanbarthol a lleol yn hybu'r fenter. Naill ai cyn neu ar ôl y sesiynau pêl droed, anogwyd y cyfranogwyr i gyfarfod ei gilydd a chyfarfod arbenigwyr iechyd meddwl i'w cefnogi i roi sylw i'w problemau iechyd meddwl. Cyflwynwyd y fenter gan Amser i Newid Cymru (AINC) mewn partneriaeth ag Ymddiriedolaeth Bêl Droed Cymru. Roedd AINC yn gyfrifol am y cydlynu cyffredinol ar y Prosiect ac am ddarparu'r arbenigedd gofynnol mewn hyfforddiant iechyd meddwl a chodi ymwybyddiaeth. Darparodd Ymddiriedolaeth Bêl Droed Cymru yr arbenigedd chwaraeon gofynnol a chydlynodd y ddarpariaeth o weithgareddau pêl droed gyda chlybiau. Sefydlwyd grŵp llywio'r Prosiect er mwyn helpu i lywio a rheoli'r broses weithredu. Cyfanswm cost y Prosiect oedd £108,600.

Theori o Newid: Gweithredodd *Goresgyn y Rhwystrau* ar y cynsail ei bod yn angenrheidiol lleihau'r rhwystrau a wynebir gan unigolion er mwyn annog y rhai sydd â phroblemau iechyd meddwl i gymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol, yn ogystal â darparu cyfleoedd cymryd rhan a chreu amgylchedd diogel a chefnogol. Byddai gweithredu rhaglen bêl droed iechyd meddwl drwy glybiau'n darparu cyfleoedd cymryd rhan nad oeddent ar gael yn flaenorol, a byddai darparu hyfforddiant iechyd meddwl i hyfforddwyr clybiau'n datblygu eu gallu a'u gwybodaeth i weithredu sesiynau wedi'u teilwra i anghenion y grŵp targed, gan helpu i leihau stigma. Byddai hyn yn ei dro'n creu gwaddol sefydliadol o ymwybyddiaeth wedi'i ymgorffori ac amgylchedd cymryd rhan lle byddai'r buddiolwyr targed yn teimlo'n llai ynysig, yn fwy hyderus, a byddent yn mwynhau eu hunain. **Byddai datblygu'r math yma o amgylchedd cefnogol yn galluogi cyfranogwyr i gael mynediad at fanteision o ran iechyd corfforol a meddyliol sy'n deillio o gymryd rhan mewn chwaraeon ar gyfer y rhai â phroblemau iechyd.** Byddai hefyd yn eu gwneud yn fwy cyfforddus i drafod eu cyflyrau ac yn fwy agored i'r gefnogaeth a ddarperir gan arbenigwyr iechyd meddwl yn y sesiynau cyn ac ar ôl y gweithgaredd.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 204 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 85 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 12 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos

Hefyd, roedd strategaeth farchnata a chyfathrebu genedlaethol y Prosiect, a gynlluniwyd i helpu i godi ymwybyddiaeth o stigma iechyd meddwl mewn pêl droed, yn gadarn. Hefyd, mewn ardaloedd penodol

fel Wrecsam, datblygodd *Goresgyn y Rhwystrau* gysylltiadau lleol effeithiol gyda'r sector iechyd, gan gyfrannu ymgysylltu arwyddocaol gyda buddiolwyr targed.

(Achos o'r 'data gorau sydd ar gael' sydd gan *Chwaraeon Cymru am allbynnau ym mis Rhagfyr 2018.*)

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 700 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 112 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 23 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos
- 35 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Helpodd *Goresgyn y Rhwystrau* y clybiau pêl droed fu'n gweithio gyda hwy i ymwneud mwy â'r gymuned ac ehangu eu persbectif a'u gweithgareddau tu hwnt i'r gynulleidfa darged draddodiadol mae pêl droed yn ei chyrraedd fel rheol.
- Cafodd y Prosiect effaith sylweddol a chilir ar fywydau'r unigolion a gymerodd ran, gyda rhai'n dweud ei fod wedi 'achub eu bywyd'. Mae hyn yn dynodi effaith drawsffurfiol *Goresgyn y Rhwystrau* ac mae'r posibilrwydd na fydd y cynllun yn parhau'n bryder difrifol mewn perthynas â lles y cyfranogwyr.
- Cymerodd nifer o fuddiolwyr ran mewn gwirfoddoli gyda gweithgareddau pêl droed o ganlyniad i'w cyfranogiad yn y Prosiect, gan aros yn y gêm heb chwarae.
- Er mwyn ehangu neu gynyddu cyfleoedd chwaraeon a gweithgarwch corfforol ar gyfer y rhai'n dioddef o salwch meddwl byddai'n rhaid wrth dwf sylweddol yng nghapasiti'r cyrff chwaraeon ar eu ffurf bresennol.
- Mae sefydlu partneriaethau effeithiol – a phriodol – yn allweddol i lwyddiant ymyriad chwaraeon a gweithgarwch corfforol wedi'i dargedu at y rhai sy'n dioddef o salwch meddwl, o ran darparu sicrwydd ar gyfer y gweithwyr proffesiynol sy'n gyfrifol am weithredu ac i sicrhau darpariaeth effeithiol o weithgareddau.
- Crëwyd effaith *Goresgyn y Rhwystrau* gan y sesiynau cyn/ar ôl y gweithgarwch gymaint â'r gweithgareddau pêl droed eu hunain, yn enwedig mewn perthynas â chreu cysylltedd rhwng cyfranogwyr a mecanweithiau cefnogi a chodi ymwybyddiaeth o iechyd meddwl. Gweithredodd pêl droed fel 'abwyd' i ddenu'r buddiolwyr targed i ddechrau, ond roedd yr elfen gymdeithasol yn arwyddocaol iawn ac yn un o'r prif effeithiau.
- Dangosodd y Prosiect bod y partneriaethau rhwng y gweithredwyr yn y sector Chwaraeon ac Iechyd (Ymddiriedolaeth Bêl Droed Cymru ac AINC yn *Goresgyn y Rhwystrau*) yn gallu creu canlyniadau, ond bod angen amser ac ymdrech i ddatblygu'r math yma o berthynas sy'n galluogi darpariaeth wirioneddol effeithiol.

Asesiad cyffredinol: Nododd Chwaraeon Cymru effaith arwyddocaol *Goresgyn y Rhwystrau* ar fywydau cyfranogwyr, a gyflawnwyd yn dilyn amseroedd cyswllt cymharol fyr. Er bod Chwaraeon Cymru ac AINC wedi cydnabod bod y targedau cyfranogiad a bennwyd ar ddechrau'r prosiect yn rhy uchelgeisiol – ac yn cael eu hadlewyrchu gan y diffyg yn yr allbynnau allweddol a gyflawnwyd o gymharu â'r allbynnau targed – gellir priodoli hyn i ryw raddau i berfformiad anwastad ar draws y gwahanol glybiau, gyda Wrecsam yn profi'n hynod lwyddiannus.

Ein hasesiad ni yw bod y Prosiect wedi cael effaith sylweddol iawn ar fywydau ei gyfranogwyr, a phe bai'r fenter yn dod i ben byddai'n cael effaith hynod negatif ar y buddiolwyr hynny. Ceir cwmpas yn y dyfodol i'r Prosiect ddatblygu cysylltiadau agosach a mwy effeithiol rhwng rhaglenni pêl droed iechyd meddwl a'r sector iechyd.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Ziggies</i>	Trivallis (Cartrefi Rhondda Cynon Taf)	Tlodi

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Hyd Disgwyliedig: Ebrill 2015 – Mawrth 2018) Tynnu Cyllid Chwaraeon Cymru yn ôl: 1^{af} Rhagfyr 2017

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £500,000 (dyraniad gwreiddiol cyn tynnu cyllid yn ôl)

Crynodeb o'r Prosiect: Nod *Ziggies* oedd sefydlu dull gwirfoddol, wedi'i arwain gan gyfoedion, o wella llythrennedd a llythrennedd corfforol plant ifanc, a meithrin cyswllt cryfach â'r cysyniadau hyn mewn teuluoedd a rhwng teuluoedd ac ysgolion. Defnyddiodd y Prosiect fethodoleg *Ziggies*, sef sesiynau ar ôl ysgol yn cael eu harwain gan rieni neu wirfoddolwyr. Hwylusodd y sesiynau ddysgu drwy amser stori rhyngweithiol yn seiliedig ar lyfr penodol, gyda'r plant yn cymryd rhan mewn nifer o weithgareddau corfforol a chreffft yn berthnasol i'r naratif a'r cymeriadau. Roedd gweithgareddau'r Prosiect wedi'u targedu at deuluoedd o gymunedau difreintiedig, merched a genethod, a phlant rhwng tair ac wyth oed, wedi'u cynllunio i gael eu hefelychu gartref er mwyn annog gweithgarwch corfforol y tu allan i sesiynau yn yr ysgol. Cynhaliwyd a rheolwyd *Ziggies* gan Trivallis ond cafodd ei gyflwyno gan gonsortiw m o wahanol sefydliadau oedd â pherthnasoedd eisoes ag ysgolion neu gymunedau targed. Roedd partneriaid y consortiw m yn gyfrifol am weithredu'r Prosiect yn effeithiol yn eu hardal benodol (ardal yn cynnwys 'pecyn' o 15 safle ysgol). Cyfanswm y gyllideb ar gyfer menter tair blynedd *Ziggies* oedd £936,000. Oherwydd yr anawsterau gyda phartneriaid y consortiw m (ac eithrio Trivallis ei hun), nid oedd y Prosiect yn gallu cyflawni gofynion *Ziggies* na chyrraedd y targed a bennwyd ar gyfer yr ysgolion yn cymryd rhan. Ar ôl edrych ar opsiynau darparu gwahanol ar gyfer y Prosiect gyda Trevalis, penderfynodd Chwaraeon Cymru dynnu ei gyllid i'r Prosiect yn ôl ym mis Rhagfyr 2017. Her bellach oedd gofyniad i gynnwys llythrennedd corfforol yn llawer mwy penodol yn fformat *Ziggies*, a oedd i gael ei seilio ar Chwarae i Ddysgu. Profodd hyn yn llawer mwy heriol nag yr oedd Chwaraeon Cymru neu Trivallis wedi sylweddoli.

Theori o Newid: Gweithredodd y theori o newid ar gyfer *Ziggies* ar yr egwyddor y gellir gwella llythrennedd ('traddodiadol' a chorfforol) drwy ddefnyddio dull o weithredu a arweinir gan gyfoedion sy'n defnyddio straeon rhyngweithiol i annog plant a dysgu sgiliau amrywiol iddynt. Oherwydd y rôl hanfodol ac angenrheidiol mae amgylchedd y teulu a'r cartref yn ei chwarae mewn datblygiad plant, mae cynnwys rhieni yn *Ziggies* yn helpu i ddatblygu eu dealltwriaeth o sut mae eu plant yn dysgu. Hefyd, mae'n meithrin hyder ymhlith rhieni i efelychu gweithgareddau datblygu llythrennedd gartref. Drwy hyfforddi a chynnal arweinwyr sy'n rhieni-wirfoddolwyr i gyflwyno sesiynau yn yr ysgol, mae dysgu cyfoedion i gyfoedion a throsglwyddo gwybodaeth yn cael ei feithrin ymhlith rhieni'r plant sy'n cymryd rhan. Mae rhieni'n magu hyder i groesawu a chymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n helpu eu plant i ddatblygu eu gallu llythrennedd a llythrennedd corfforol. Wrth lunio datblygiad sgiliau'n seiliedig ar adrodd straeon a gweithgareddau hwyliog cysylltiedig, byddai'r Prosiect yn darparu profiad pleserus y byddai plant a rhieni eisiau ei efelychu gartref.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 1,112 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 20 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 34 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (nifer yr ysgolion - cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 220 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 1,600 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect

- 20 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Er bod amcanion, gweithgareddau a nodau terfynol Prosiect *Ziggies*, a'r fethodoleg, yn ddilys o hyd, roedd Chwaraeon Cymru a Trivallis yn rhy uchelgeisiol yn eu disgwyliadau o beth oedd modd i'r consortia ei gyflawni, ac o ran y gallu i gyflwyno'r math yma o fenter datblygu llythrennedd corfforol yn y gymuned a chapasiti gwirfoddolwyr i gyflwyno gweithgareddau.
- Roedd Chwaraeon Cymru yn rhy uchelgeisiol yn ei ddisgwyliadau o drosglwyddadwyedd adnoddau 'Chwarae i Ddysgu' (cynnyrch datblygiad llythrennedd corfforol Chwaraeon Cymru ei hun) i leoliadau cymunedol. Rhaid i adnoddau llythrennedd corfforol gael eu teilwra'n benodol i leoliadau cymunedol er mwyn datblygu sgiliau cefnogi yn effeithiol yn y lleoliadau hynny.
- Nid yw'r ddealltwriaeth o'r gwahaniaeth rhwng gweithgarwch corfforol a llythrennedd corfforol bob amser yn gadarn mewn lleoliadau cymunedol, ac roedd gan Chwaraeon Cymru a Trivallis ddisgwyliadau afrealistig o allu'r gwirfoddolwyr i weithredu llythrennedd corfforol, yn hytrach na gweithgarwch corfforol.
- O edrych yn ôl, efallai y byddai *Ziggies* wedi cael mwy o effaith heb y consortiwm, a phe bai wedi derbyn cyllid i gynnwys llythrennedd corfforol yn y cynnyrch presennol, gyda Chwaraeon Cymru yn gweithio gyda Trivallis er mwyn ymestyn a datblygu model cynaliadwy a fyddai wedi cael ei ehangu i ardaloedd eraill wedyn efallai.
- Roedd y consortiwm angen mwy o atebolrwydd ar lefel uwch a fyddai wedi darparu llywodraethu a rheolaeth gadarn ar y Prosiect. Hefyd byddai wedi nodi'r gwahanol fodolau gweithredu a ddatblygwyd gan bartneriaid y consortiwm a oedd yn gwano'r llwyddiant oedd wedi'i gyflawni'n flaenorol gan Trivallis yn Rhondda Cynon Taf.

Aseiad cyffredinol: Mae profiad Prosiect *Ziggies* yn darparu dysgu sy'n gallu bod yn sail i ddatblygu ymyriadau yn y dyfodol er mwyn cefnogi datblygiad llythrennedd corfforol mewn lleoliadau cymunedol. Roedd yr heriau a wynebodd y Prosiect yn ymwneud â disgwyliadau afrealistig am beth allai *Ziggies* ei gyflawni mewn perthynas ag (i) integreiddio llythrennedd corfforol yn *Ziggies* a lleoliadau cymunedol gwirfoddol, a (ii) problemau rheolaeth ac atebolrwydd yn gysylltiedig â'r dull consortiwm o weithredu a fabwysiadwyd. Fodd bynnag, mae egwyddorion sylfaenol y Prosiect, a'i nodau yn y pen draw, yn ddilys o hyd, ac yn Rhondda Cynon Taf, cafodd *Ziggies* lwyddiant. Dylid edrych ar anawsterau'r Prosiect yng ngoleuni amcan Galw Am Weithredu o edrych ar ddulliau arbrofol ac arloesol o weithredu i gynyddu cyfranogiad mewn gweithgarwch corfforol. Defnyddio'r dysgu a'r profiad o *Ziggies* fydd yn allweddol a'u rhoi ar waith i gynllunio, datblygu a gweithredu mentrau tebyg yn y dyfodol.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Cyfranogiad Merched a Genethod Gan Gynnwys Breeze</i>	Beicio Cymru	Genethod a Merched Ifanc

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Mehefin 2015 – Mehefin 2018)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £249,342

Crynodeb o'r Prosiect: Nod Prosiect *Cyfranogiad Merched a Genethod gan gynnwys Breeze (CMGB)* oedd ehangu rhwydwaith beicio *Breeze* sydd â'i ffocws ar ferched a genethod ledled Cymru. Menter gan Feicio Prydain yw *Breeze*, a weithredwyd i ddechrau yn Lloegr yn 2011, gyda'r nod o oresgyn y rhwystrau sy'n atal cyfranogiad merched mewn beicio drwy ddarparu teithiau beicio merched yn unig, 'dan arweiniad hyrwyddwr', i ferched a genethod. Ehangodd *CMGB* gynulleidfa darged gweithgareddau *Breeze* i gynnwys merched oedran ysgol uwchradd, lle ceir gostyngiad sylweddol fel rheol yn y lefelau cymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol. Datblygodd ymhellach lwybrau i gynyddu ymwneud merched a genethod â beicio (ac o feicio, â chwaraeon eraill). Darparodd y Prosiect raglen strwythuredig o weithgarwch datblygu i hyfforddi a chefnogi 'hyrwyddwyr' gwirfoddol lleol i drefnu ac arwain eu teithiau eu hunain, gyda merched yn gallu dim ond 'cyrraedd' a chymryd rhan. Sefydlwyd partneriaethau gyda sefydliadau'n gallu cyflwyno gweithgarwch beicio i ferched ysgolion uwchradd fel rhan o deithiau 'caeedig'. Roedd y gweithgareddau datblygu llwybr yn cynnwys creu canolfannau rhanbarthol *Breeze* gyda chyswllt â chlybiau beicio a sefydliadau eraill oedd yn cynnig cyfleoedd chwaraeon i ferched a genethod, a chynnal rasys hwyl a digwyddiadau her *Breeze*. Cafodd *CMGB* ei reoli gan Reolwr Datblygu Cenedlaethol Beicio Cymru mewn partneriaeth â Beicio Prydain a'i weithredu gan gyfuniad o 1 Swyddog Datblygu Beicio Cynhwysiant Rhyw cyfwerth â llawn amser (De Cymru); a Chydlynnydd Prosiect (Gogledd Cymru). Cyfanswm cost y Prosiect oedd £688,558.

Theori o Newid: Theori o newid sylfaenol *CMGB* oedd bod angen darparu cyfleoedd sy'n apelgar ac yn addas i'r grŵp targed yma er mwyn annog mwy o ferched a genethod i ddechrau cymryd rhan mewn beicio ac er mwyn cynnal y cyfranogiad hwnnw. Byddai teithiau *Breeze* yn darparu amgylchedd hygyrch a phositif i ryw ar gyfer merched yn unig, er mwyn i'r buddiolwyr targed allu cymryd rhan mewn beicio yn ddigymell. Byddai hwyluso'r teithiau beicio drwy 'Hyrwyddwyr *Breeze*' - gwirfoddolwyr lleol yn cael eu hyfforddi a'u cefnogi i arwain teithiau beicio - yn darparu cyfarwyddyd ac anogaeth i gyfranogwyr sydd â diddordeb. Byddai cynnwys elfennau cymdeithasol cyn neu ar ôl y teithiau, fel cyfarfod mewn caffi, yn cefnogi datblygu amgylchedd croesawus ymhellach ar gyfer y cyfranogwyr. Byddai creu llwybrau i sicrhau ymwneud pellach â beicio a gweithgarwch corfforol arall cysylltiedig - drwy sefydlu cysylltiadau â chlybiau beicio a chwaraeon eraill a chyfeirio cyfranogwyr *CMGB* at y partneriaethau hyn drwy ganolfannau rhanbarthol *Breeze* - yn darparu mecanweithiau ar gyfer cyfranogiad parhaus y grŵp targed.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 1,886 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 773 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 2,148 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect (nifer y teithiau beicio)
- 14 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 210 o Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu (gwirfoddolwyr)

Hefyd, cafodd *CMGB* effaith ar ddiwylliant y Corff Rheoli Cenedlaethol (CRhC), gan godi proffil beicio merched yn Beicio Cymru a chyfrannu at newid yng nghanran yr aelodaeth fenywaidd o'r CRhC a'r clybiau sy'n aelodau.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 1,497 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 793 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 838 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect (nifer y teithiau beicio)
- 11 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 90 o Hyfforddwyr/Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu (gwirfoddolwyr)

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Elwodd y Prosiect o ddefnyddio dull presennol o weithredu oedd wedi profi'n llwyddiannus yn Lloegr, a gweithredu rhaglen gymryd rhan beilot i ferched oedd wedi'i chyflwyno'n flaenorol yn Ne Cymru, a roddodd hwb i'r fenter *CMGB* o dan Galw Am Weithredu.
- Cyfrannodd y 'gwaddol cyn-prosiect' hwn at lwyddiant *CMGB*, a ragorodd ar ei dargedau'n glir o ran nifer y teithiau beicio a ddarparwyd a nifer y cyfranogwyr, yn ogystal â chael effaith ehangach ar gydraddoldeb.
- Creodd *CMGB* waddol ar ffurf y rhwydwaith o hyfforddwyr *Breeze* cymwys, sy'n cefnogi beicwyr *Breeze* rheolaidd gyda gwell adnoddau a chefnogaeth nag a ragwelwyd ar y cychwyn.
- Ochr yn ochr â lefelau gweithgarwch corfforol cynyddol ymhlith y grŵp targed, creodd y Prosiect fanteision cudd ychwanegol i'r cyfranogwyr, gan gynnwys llai o ynysu cymdeithasol a gwell lles y meddwl a chadernid.
- Yr arloesi wrth i Prosiect *CMGB* ehangu *Breeze* yng Nghymru oedd ehangu'r grŵp targed i gynnwys merched oedran ysgol uwchradd a darparu cyfleoedd beicio penodol ar eu cyfer. Nid oedd y polisi diogelu a ddefnyddiwyd wrth ddarparu'r gweithgareddau hyn wedi'i bennu'n lleol, ond ei etifeddu gan Feicio Prydain, a gall ystyriaethau diogelu fod yn heriol.
- Er bod y Prosiect wedi cael llwyddiant sylweddol yn hyfforddi a datblygu'r rhwydwaith o hyrwyddwyr *Breeze*, bydd angen adnoddau a chefnogaeth ychwanegol i ysgogi a chadw hyrwyddwyr yn y dyfodol.
- Dangosodd *CMGB* nifer o gryfderau gweithredol wrth iddo gael ei weithredu, gan ddefnyddio dadansoddeg data i sbarduno penderfyniadau a defnyddio addasu ailadroddus i sicrhau bod y gweithgareddau'n cael eu teilwra i fod yn addas i wahanol ardaloedd a grwpiau targed.
- Roedd ymgorffori technolegau digidol yn y Prosiect, fel prosesau archebu a mapio cwsmeriaid ar-lein a defnydd o sianelau cyfryngau cymdeithasol i hybu, cydlynu a chyfathrebu teithiau beicio lleol, yn arloesi arwyddocaol o ran perfformiad gweithredol, a chyfrannodd at lwyddiant *CMGB*.
- Roedd y Prosiect yn un blaengar, gyda staff y prosiect yn ystyried sut gellid cynnal gwaddol *CMGB* ar ôl i gyllid Galw Am Weithredu ddod i ben mor gynnar â'r flwyddyn gyntaf yn gweithredu. Roedd y dull rhagweithiol hwn o weithredu'n galluogi'r Prosiect i sicrhau nawdd tymor hir i gynnal ei effaith.

Asesiad cyffredinol: Penderfynodd Chwaraeon Cymru bod y Prosiect *CMGB* wedi bod yn fenter llwyddiannus wnaeth ragori ar ei thargedau a chreu cynnydd clir mewn beicio ymhlith y grŵp targed. Hefyd, cafodd effaith ehangach ar newid agweddau diwylliannol tuag at feicio merched ymhlith y gymuned feicio yng Nghymru.

Mae ein gwerthusiad yn cefnogi'r casgliadau hyn. Cafodd y Prosiect effaith sylweddol ar y buddiolwyr targed, cafodd ei weithredu gan ddefnyddio arferion gweithredol effeithiol, a chreodd waddol sy'n debygol o gael ei gynnal y tu hwnt i Galw Am Weithredu. Hefyd, roedd Beicio Cymru yn arloesol ac yn greadigol yn ei ymdrechion i ddatblygu cyfleoedd beicio newydd ar wahân ar gyfer merched a genethod mewn gwahanol rannau o Gymru (er enghraifft, beicio mynydd yng Ngogledd Cymru), a chreu partneriaethau gyda sefydliadau heb fod yn rhai chwaraeon (fel yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol).

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>Clwb Gymnasteg Bute</i>	Gymnasteg Cymru	DLIE

Hyd y Prosiect: 3 Blynedd (Ebrill 2015 – Mawrth 2018)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £157,089

Crynodeb o'r Prosiect: Nod y Prosiect oedd creu clwb gymnasteg cynaliadwy i ferched a genethod yn unig yn ardal Butetown yng Nghaerdydd - gyda ffocws penodol ar fenywod o leiafrif ethnig - a weithredwyd gan y gymuned ar gyfer y gymuned. Drwy ddarparu sesiynau gymnasteg i fenywod yn unig, roedd y Prosiect yn meithrin cyfranogiad cynyddol mewn gweithgarwch corfforol a gwell llythrennedd corfforol ymhlith y buddiolwyr targed: genethod o leiafrifoedd ethnig (gan gynnwys poblogaethau Somali, Swdaneaidd, Ymenaidd, Jamaicaidd, Lebanonaidd, Asiaidd Prydeinig ac Arabaidd) yn Butetown a'r ardaloedd cyfagos yng Nghaerdydd. Hefyd, darparodd gyfleoedd gwirfoddol am ddatblygiad personol mewn agweddau amrywiol ar weithrediadau clwb (hyfforddi, marchnata, llywodraethu) i feithrin gallu ymhlith aelodau'r gymuned i alluogi iddynt gymryd yr awenau yn y clwb ar ôl diwedd y Prosiect. Arweiniwyd y ddarpariaeth gan Gymnasteg Cymru mewn partneriaeth â Diverse Cymru. Chwaraeodd Diverse Cymru ran allweddol mewn hwyluso cyswllt rhwng cymunedau DLIE a'r Prosiect, gan ddarparu mynediad at y buddiolwyr targed a gwybodaeth a chefnogaeth i oresgyn rhwystrau'n atal cyfranogiad mewn gymnasteg. Cefnogwyd *Clwb Gymnasteg Bute* gan Gydlynnydd Prosiect rhan amser, a oedd yn gyfrifol am gydlynw'r Prosiect ar y tir a darparu'r cyswllt â'r gymuned, yn ogystal â Phrif Hyfforddwr. Cyfanswm cost y Prosiect oedd £178,512.

Theori o Newid: Theori o Newid y Prosiect oedd y byddai cynnig darpariaeth gymnasteg mewn amgylchedd sensitif yn ddiwylliannol, i fenywod yn unig, oedd yn eiddo i'r gymuned ac yn cael ei weithredu ganddi'n annog genethod o leiafrifoedd ethnig i ymwneud â chyfranogiad mewn gweithgarwch corfforol a'i gynnal. Byddai datblygu partneriaeth rhwng Gymnasteg Cymru, Diverse Cymru, ysgolion lleol ac aelodau cymuned Butetown (yn enwedig perthnasau benywaidd) yn hwyluso ymddiriedaeth i alluogi adnabod y rhwystrau'n atal cyfranogiad oedd genethod o leiafrifoedd ethnig yn eu hwynebu. Byddai mesurau teilwredig i oresgyn y rhwystrau hyn yn cael eu gweithredu, a byddai cyfranogwyr yn meithrin hyder cynyddol yn eu gallu i gymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol, a chymhelliant i wneud hynny. Byddai hyfforddi hyfforddwyr gwirfoddol o'r ardal leol yn creu adnoddau cynaliadwy o ran gweithredwyr a allai gyflwyno sesiynau yn annibynnol. Drwy fynd ati i geisio integreiddio aelodau'r gymuned yng ngweithredu a llywodraethu'r clwb, byddai'r Prosiect yn creu perchnogaeth gymunedol a theimlad bod gan randdeiliaid rôl mewn creu amgylchedd cymryd rhan diogel, derbyniol a phleserus.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect (data ar gyfer y ddwy flynedd yn gweithredu):

- 263 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 134 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect
- 1 gweithgaredd newydd wedi'i gyflwyno gan y Prosiect
- 4 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 24 o Hyfforddwyr/Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 6 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 510 o gyfranogwyr wedi cael eu heffeithio gan y Prosiect
- 376 o gyfranogwyr rheolaidd wedi'u denu gan y Prosiect

- 3 o weithgareddau newydd wedi'u cyflwyno gan y Prosiect
- 6 o sesiynau Gweithgarwch wedi'u cyflwyno yr wythnos (cyfartaledd cymedrig yn ystod cyfnod y Prosiect)
- 119 o Hyfforddwyr/Arweinwyr Gweithgarwch newydd wedi'u datblygu
- 15 o wirfoddolwyr newydd wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Mae profiad *Clwb Gymnasteg Bute* yn dynodi ei bod yn bwysig cydnabod ei bod yn angenrheidiol buddsoddi amser mewn cyflawni canlyniadau wrth weithio i greu newid ymddygiad ymhlith genethod a merched ifanc DLIE.
- Mae angen amser i ddeall y buddiolwyr targed a'u teuluoedd, yn ogystal â'r rhwystrau maent yn eu hwynebu o ran cyfranogiad mewn gweithgarwch corfforol. Hefyd mae angen amser i greu perthnasoedd llawn ymddiriedaeth, i greu'r amgylchedd cymryd rhan priodol, i ganfod yr asiantau cymunedol priodol, i gael y cyfranogwyr i 'wirioni' ar y gweithgaredd ac, yn y pen draw, i'r gymuned ysgwyddo cyfrifoldeb am y ddarpariaeth.
- Mae ymgorffori cynaliadwyedd a chynnwys mewn ymyriad ar gyfer cymunedau DLIE o'r dechrau yn hanfodol er mwyn meithrin y math o ymgysylltu sydd ei angen i sicrhau effaith ystyrlon.
- Yn yr un modd, mae'n bwysig creu hyblygrwydd yn y Prosiect fel ei fod yn gallu ymdopi â newid wrth iddo ddigwydd. Er enghraifft, daeth Prosiect *Clwb Gymnasteg Bute* ar draws heriau na ragwelwyd o ran creu gallu a chapasiti'r gwirfoddolwyr DLIE mewn agweddau amrywiol ar lywodraethu, ac roedd angen hyblygrwydd i oresgyn y materion hyn a sicrhau bod aelodau'r gymuned yn gallu cymryd yr awenau yn y clwb yn effeithiol.
- Cafodd Prosiect *Clwb Gymnasteg Bute* effaith y tu hwnt i'r sector Chwaraeon (e.e. sensiteiddiad y sefydliad arweiniol a datblygu dealltwriaeth o'r arbenigedd cyfathrebu gofynnol wrth weithio mewn cymunedau DLIE) a thu hwnt i Gymru (o ran rhannu arfer gorau, cyngor a chyfarwyddyd yn y maes hwn), gan ddarparu gwerth ychwanegol at y rhaglen Galw Am Weithredu.

Asesiad cyffredinol: Ym marn Chwaraeon Cymru, cyflawniad allweddol y Prosiect oedd datblygiad llwyddiannus clwb gymnasteg swyddogaethol, cynaliadwy dan arweiniad gwirfoddolwyr yn Butetown gan wasanaethu mwy na 100 o enethod yn y gymuned. Cafodd gallu lleol digonol ei feithrin i alluogi i Gymnasteg Cymru ddileu'r gefnogaeth benodol (ym mis Mawrth 2019) a thrin Bute yn yr un ffordd ag unrhyw glwb arall gan Gymnasteg Cymru. Er mai dim ond 50% o'i dargedau penodol a gyrhaeddodd y Prosiect mewn rhai meysydd, gellir priodoli hyn yn rhannol o leiaf i uchelgais mawr wrth greu'r Prosiect, a gafodd ei leihau'n bragmataidd wrth i'r gweithredu fynd rhagddo (ac, yn benodol, y penderfyniad i ganolbwyntio'r gweithgarwch ar enethod DLIE).

Canfu ein gwerthusiad bod *Clwb Gymnasteg Bute* wedi cyflawni ei nod yn y pen draw o greu clwb cynaliadwy o eiddo'r gymuned ar gyfer genethod a merched ifanc DLIE yng Nghaerdydd – cyflawniad na ddylid ei danamcangyfrif – a'i fod yn hynod werthfawr i'r rhanddeiliaid oedd yn cymryd rhan. Hefyd, creodd y Prosiect ddysgu arwyddocaol mewn perthynas â gweithio gyda chymunedau DLIE i gynyddu lefelau gweithgarwch corfforol, sy'n gallu bod yn sail i waith yn y maes hwn yn y dyfodol gan Gymnasteg Cymru a Chwaraeon Cymru.

TEITL Y PROSIECT	SEFYDLIAD	ELFEN GALW AM WEITHREDU
<i>BME Sport Cymru</i>	Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru	DLIE

Hyd y Prosiect: 2 Flynedd (Ebrill 2016 – Ebrill 2018)

Cyfanswm y Cyllid Grant a Ddyfarnwyd: £538,339

Crynodeb o'r Prosiect: Nod cyffredinol *BME Sport Cymru* oedd gwneud gwahaniaeth cynaliadwy i gynnwys cymunedau DLIE a dangynrychiolir mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol, fel cyfrwng i wella eu cyfleoedd tymor hir a'u canlyniadau iechyd. Roedd y Prosiect cenedlaethol uchelgeisiol y cynnwys tair elfen: *Cyfranogiad cynyddol* gan unigolion o gymunedau DLIE mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol; *Meithrin gallu* ymhlith unigolion a grwpiau o gymunedau DLIE i'w cefnogi i ddatblygu eu darpariaeth chwaraeon a gweithgarwch corfforol gynaliadwy eu hunain; a, *Trechu anghydraddoldeb* drwy ddatblygu dealltwriaeth sefydliadau chwaraeon prif ffrwd o anghenion y cymunedau DLIE, gan greu cysylltiadau rhwng y ddau a gwella mynediad cyfartal i ddarpariaeth chwaraeon gynaliadwy. Arweiniwyd *BME Sport Cymru* gan Gyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (WCVA) a'i weithredu mewn cydweithrediad â phedwar partner cyflawni, gyda phob un yn gyfrifol am gyflwyno gweithgareddau'r Prosiect mewn ardal ddaearyddol benodol (Caerdydd, Abertawe, Casnewydd, a Gogledd Cymru). Roedd gan bob partner hyblygrwydd i gyflwyno'r Prosiect mewn ffordd wedi'i theilwra i'r amodau a'r cymunedau DLIE yn eu hardaloedd, gan arwain at weithredu amrywiaeth eang o wahanol weithgareddau'n berthnasol i dair elfen y Prosiect. Cyflogwyd Cydlynnydd Prosiect llawn amser gan WCVA i gydlyn darpariaeth y Prosiect. Cyflogodd bob partner cyflawni Swyddog Prosiect Lleol llawn amser i ddatblygu a gweithredu'r Prosiect a chynnal monitro perfformiad yn eu hardal ddaearyddol berthnasol.

Theori o Newid: Cynsail *BME Sport Cymru* oedd bod angen creu amgylchedd cymryd rhan priodol er mwyn meithrin newid cynaliadwy yn ymddygiad cyfranogiad gweithgarwch corfforol cymunedau DLIE. Amgylchedd yw hwn lle mae unigolion yn dymuno ac yn gallu cymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol, yn cael eu hannog i ddechrau, parhau â a dyfnhau'r cyfranogiad hwn, a rhagori o bosib. Er mwyn cyflawni hyn, mae'n ofynnol sefydlu fframwaith cynaliadwy sy'n datblygu gallu sefydliadau cymunedol ar lawr gwlad i ddarparu cyfleoedd hygyrch a phriodol ar gyfer cymunedau DLIE. Hefyd mae angen cynyddu dealltwriaeth y darparwyr chwaraeon prif ffrwd o anghenion a dymuniadau DLIE. Byddai gweithgareddau'r Prosiect yn cyfrannu tuag at un o dair elfen y Prosiect sydd wedi'u nodi uchod ac a fyddai, yn eu tro, yn cyfrannu at greu amgylchedd cymryd rhan priodol i randdeiliaid DLIE yng Nghymru. Byddai presenoldeb amgylchedd o'r fath yn hwyluso cynnydd cynaliadwy mewn cyfranogiad mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol gan unigolion DLIE, gan arwain at wella iechyd a lles cymunedau DLIE.

Allbynnau'r Prosiect: Dyma allbynnau allweddol y Prosiect:

- 1,655 (isafswm) o unigolion DLIE gwrywaidd a benywaidd yn cymryd rhan yn rheolaidd mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol
- 1,114 o unigolion DLIE benywaidd yn cymryd rhan yn rheolaidd mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol
- 50 o wyliau/sioeau teithiol/digwyddiadau chwaraeon DLIE lleol wedi'u cyflwyno
- 66 o grwpiau chwaraeon cymunedol DLIE wedi'u cefnogi mewn hyfforddiant, llywodraethu neu gyllid
- 147 o wirfoddolwyr newydd o gymunedau DLIE wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect (gwirfoddolwyr rheolaidd)
- 26 (isafswm) o bartneriaethau wedi'u datblygu gyda CRhC a chlybiau chwaraeon 'prif ffrwd' i hybu llwybrau DLIE

Hefyd, llwyddodd y Prosiect i ddatblygu cysylltiadau llwyddiannus rhwng amrywiaeth eang o grwpiau o randdeiliaid, o unigolion, grwpiau a chymunedau DLIE i CRhC, awdurdodau lleol a darparwyr chwaraeon eraill, yn ogystal â sefydliadau DLIE heb ffocws ar chwaraeon (fel y rhai'n gweithio ar faterion anghydraddoldeb eraill). Hefyd gweithiodd gydag amrywiaeth ehangach o gyfranogwyr nag a ragwelwyd wrth sefydlu'r Prosiect.

Roedd yr allbynnau hyn yn cymharu â'r allbynnau 'targed' o:

- 1,600 o unigolion DLIE gwrywaidd a benywaidd yn cymryd rhan yn rheolaidd mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol
- 700 o unigolion DLIE benywaidd yn cymryd rhan yn rheolaidd mewn chwaraeon a gweithgareddau corfforol
- 14 o wyliau/sioeau teithiol/digwyddiadau chwaraeon DLIE lleol wedi'u cyflwyno
- 36 o grwpiau chwaraeon cymunedol DLIE wedi'u cefnogi mewn hyfforddiant, llywodraethu neu gyllid
- 240 o wirfoddolwyr newydd o gymunedau DLIE wedi'u recriwtio/datblygu gan y Prosiect
- 20 o bartneriaethau wedi'u datblygu gyda CRhC a chlybiau chwaraeon 'prif ffrwd' i hybu llwybrau DLIE

(Nid yw ffynonellau'r data'n gwbl glir. Maent yn cynrychioli ein hamcangyfrifon gorau o'r sefyllfa.)

Cyflawni, Newid a Dysgu:

- Mae creu newid tymor hir yn ymddygiad gweithgarwch corfforol rhanddeiliaid DLIE yn cymryd llawer o amser. I fod yn gynaliadwy, rhaid i brosiect fel *BME Sport Cymru* bara am fwy na 2 i 3 blynedd.
- Er bod rhai elfennau cyffredin yn y dull o weithredu, nid oes model/dull 'un maint yn ffitio pawb' ar gyfer cyfranogiad chwaraeon DLIE. Rhaid wrth hyblygrwydd, dulliau dychmygus o weithredu, a gallu i addasu. Mae partneriaethau cadarn yn allweddol i lwyddiant.
- Dynododd y Prosiect bod amgylchedd atyniadol, priodol a chyfleus ar gyfer cyfranogiad DLIE eto i gael ei greu'n llawn ac mai hwn, yn hytrach na chyfranogwyr DLIE yn 'anodd eu cyrraedd', yw'r mater allweddol.
- Mae asiantau'n chwarae rhan hanfodol mewn ymyriadau gweithgarwch corfforol ar gyfer cymunedau DLIE. Gall 'asiantau' allweddol bontio'r bwlch rhwng cymunedau DLIE a chyfleoedd cyfranogiad chwaraeon. Efallai eu bod yn gweithredu fel 'pibyddion brith', ond hefyd maent yn cyflawni sawl rôl 'asiantaeth' arall werthfawr, gan gynnwys mynd ati i greu grŵp ehangach o asiantau o blith gwirfoddolwyr ac aelodau teulu a all ehangu a chynnal eu hymdrechion eu hunain.
- Mae strwythur a phroses lywodraethu glir a phriodol yn allweddol i lwyddiant mewn prosiect uchelgeisiol a chymhleth fel *BME Sport Cymru*.
- Mae'n bwysig cydnabod y bydd gan brosiectau fel *BME Sport Cymru* ganlyniadau cymdeithasol anfwriadol neu annisgwyl, fel manteision i grwpiau y tu allan i'r rhai a dargedir yn uniongyrchol gan y fenter, neu fanteision iechyd cysylltiedig amrywiol.

Aseiad cyffredinol: Aseiad cyffredinol Chwaraeon Cymru o'r Prosiect oedd ei fod wedi bod yn llwyddiant clir a'i fod yn cael ei werthfawrogi gan y rhanddeiliaid i gyd ac, yn allweddol, yn darparu llwyfan i chwaraeon yng Nghymru gymryd camau sylweddol ymlaen tuag at gau'r bwlch cyfranogiad ymhlith cymunedau lleiafrifol. Er bod effaith y Prosiect yn anwastad yn ddaearyddol i ryw raddau, roedd ei werth o ran datblygu cysylltiadau rhwng rhanddeiliaid DLIE, meithrin gallu ar gyfer cyfranogiad chwaraeon cynyddol mewn cymunedau DLIE, a chynyddu'r ddealltwriaeth o anghenion chwaraeon a gweithgarwch corfforol unigolion DLIE yn 'helaeth'.

Mae ein gwerthusiad yn dynodi bod *BME Sport Cymru* yn llwyddiant sylweddol yn gyffredinol. Gwnaeth gynnydd da yn erbyn y targedau a bennwyd ar y dechrau ar gyfer y tri amcan (*Cyfranogiad cynyddol*;

Meithrin gallu; Trechu anghydraddoldeb) ac – fel prosiect arbrofol a pheilot – dangosodd bod gan ymyriad o’r fath botensial i wneud gwahaniaeth mawr.

Atodiad 2: Gwerthusiad Annibynnol Galw Am Weithredu: Adroddiadau a Chyflwyniadau Blaenorol

CYFRANOGIAD A CHYDRADDOLDEB: Adroddiad Gwerthuso Effaith Terfynol Cam 1 Galw Am Weithredu (Mawrth 2016)

Y CEISIADAU DLIE: Adroddiad Gwerthuso Terfynol Cyfrinachol Cam 2 Galw Am Weithredu (Mawrth 2016)

ESTYN ALLAN: Adroddiad Gwerthuso Terfynol Proses Cam 2 Galw Am Weithredu (Medi 2016)

TRECHU CYDRADDOLDEB: Seminar Dysgu a Rhwydweithio Gwerthuso Proses ac Effaith Cam 2 Galw Am Weithredu (Medi 2016)

GWERTHUSIAD EFFAITH CAM 2 GALW AM WEITHREDU: Adroddiad Interim Cyntaf (Hydref 2016)

ADRODD AR Y CANFYDDIADAU, DEFNYDDIO'R GWERSI: Astudiaethau Thematig Adroddiad Blwyddyn 2 Effaith Cam 2 Galw Am Weithredu (Tachwedd 2017)

CYFLAWNI NEWID A DYSGU: Adroddiad Interim Cam 2 Blwyddyn 3 Galw Am Weithredu (Gorffennaf 2018)

GWERTHUSIAD BME SPORT CYMRU: Adroddiad Terfynol (Medi 2018)

THEMÂU A NEGESEUON ALLWEDDOL AR LEFEL RHAGLEN: Digwyddiad Dysgu (Medi 2018)

NEGESEUON ALLWEDDOL PROSIECTAU GALW AM WEITHREDU: Digwyddiad Dysgu (Medi 2018)

GWADDOL GALW AM WEITHREDU: Cyfranogiad Chwaraeon a Ffyrdd o Weithio Cynaliadwy: Digwyddiad Dysgu (Medi 2018)

Atodiad 3: Cyfeiriadau

Fleming, F. 2013. *Evaluation Methods for Assessing Value for Money*. Melbourne: BetterEvaluation. <http://betterevaluation.org/resource/assessing-value-for-money>

Chwaraeon Cymru (2012) Strategaeth Chwaraeon Cymunedol 2012-20. Ar gael yn: http://sport.wales/media/1018674/community_sport_strategy__eng_.pdf (Mynediad yn 2018).

Chwaraeon Cymru (2014) Arolwg ar Oedolion Egniïol <http://sport.wales/research--policy/surveys-and-statistics/active-adults-survey.aspx> (Mynediad yn 2018).

Chwaraeon Cymru (2015) Arolwg ar Chwaraeon Ysgol 2015. Ar gael yn: <http://sport.wales/research--policy/surveys-and-statistics/school-sport-survey.aspx> (Mynediad yn 2018).

Chwaraeon Cymru (2017) Elfennau Ymgysylltu 2017. Ar gael yn http://sport.wales/media/1922960/elements_of_engagement_-_overview_311017.pdf (Mynediad yn 2018).

Chwaraeon Cymru (2018) Gweledigaeth ar gyfer Chwaraeon. Ar gael yn: <https://visionforsport.wales/> (Mynediad yn 2018).

Llywodraeth Cymru (2015) Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Ar gael yn <http://futuregenerations.wales/about-us/future-generations-act/> (Mynediad yn 2017, 2018, 2019)

Llywodraeth Cymru (2017) Adolygiad Annibynnol o Chwaraeon Cymru 2017. Ar gael yn: <https://gov.wales/topics/culture-tourism-sport/sportandactiverекреation/sport-wales/sport-wales-review/?lang=en>

Atodiad 4: Rhestr o Acronymau

DLIE	Cymunedau Duon a Lleiafrifoedd Ethnig
CSAP	Rhaglen Chwaraeon a Gweithgarwch Cymunedol
ChAC	Chwaraeon Anabledd Cymru
CacA	Cydraddoldeb ac Amrywiaeth
EFQM	Sefydliad Ewropeaidd ar gyfer Rheoli Ansawdd
EY	Fframwaith Elfennau Ymgysylltu Chwaraeon Cymru
MaG	Monitro a Gwerthuso
CRhC	Corff Rheoli Cenedlaethol
C1	Cam 1 Rhaglen Galw Am Weithredu (Mai 2012)
C2	Cam 2 Rhaglen Galw Am Weithredu (Ebrill 2014)
RCS	UK Research and Consultancy Services Ltd
PCh/PChN	Partner Chwaraeon / Partner Chwaraeon Newydd
ChC	Chwaraeon Cymru
DLICD	Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
WCVA	Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru